

SCHOLIUM

Quò igitur unusquisque hoc cognitionis genere plus pollet, eò melius sui, & Dei concisus est, hoc est, eo est perfectior, & beator, quod adhuc clarius ex seqq. patebit. Sed hic notandum, quòd, tamen iam certi sumus, Mentem æternam esse, quatenus res sub æternitatis specie concipit. nos tamen, ut ea, quæ ostendere volumus, facilibus explicentur, & melius intelligantur, ipsam, tanquam iam inciperet esse, & res sub æternitatis specie intelligere iam inciperet, considerabimus, ut huc usque fecimus; quod nobis absque ullo erroris periculo facere licet, modo nobis cautio sit nihil concludere, nisi ex perspicuis præmissis.

PROPOSITIO XXXII.

Quicquid intelligimus tertio cognitionis genere, eo delectamur, & quidem concomitante ideâ Dei, tanquam causâ.

DEMONSTRATIO.

Ex hoc cognitionis genere summa, quæ dari potest, Mentis acquiescentia, hoc est, (per 25. *Affect. Defin.*) Lætitia oritur, eaque concomitante ideâ sui, (per Prop. 27. *hujus*) & consequenter (per Prop. 30. *hujus*) concomitante etiam ideâ Dei, tanquam causâ. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Ex tertio cognitionis genere oritur necessariò Amor Dei intellectualis. Nam ex hoc cognitionis genere oritur (per Prop. præc.) Lætitia concomitante ideâ Dei, tanquam causâ, hoc est, (per 6. *Affect. Defin.*) Amor Dei, non quatenus ipsum ut præsentem imaginamur; (per Prop. 29. *hujus*) sed quatenus Deum æternum esse intelligimus, & hoc est, quod amorem Dei intellectualem voco.

PROPOSITIO XXXIII.

Amor Dei intellectualis, qui ex tertio cognitionis genere oritur, est æternus.

DE-

DEMONSTRATIO.

Tertium enim cognitionis genus, (per Prop. 31. *hujus*, & *Axiom.* 3. p. 1.) est æternum; adeoque (per idem *Axiom.* p. 1.) Amor, qui ex eodem oritur, est etiam necessariò æternus. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Quamvis hic erga Deum Amor principium non habuerit, (per Prop. præc.) habet tamen omnes Amoris perfectiones, perinde ac si ortus fuisset, sicut in Coroll. Prop. præc. finimus. Nec ulla hic est differentia, nisi quòd Mens eadem has perfectiones, quas eidem jam accedere finimus, æternas habuerit, idque concomitante ideâ Dei tanquam causâ æternâ. Quòd si Lætitia in transitione ad majorem perfectionem consistit, beatitudo sanè in eo consistere debet, quòd Mens ipsâ perfectione sit prædita.

PROPOSITIO XXXIV.

Mens non nisi durante corpore obnoxia est affectibus, qui ad passiones referuntur.

DEMONSTRATIO.

Imaginatio est idea, quâ Mens rem aliquam ut præsentem contemplatur, (vide ejus *Defin. in Schol. Prop. 17. p. 2.*) quæ tamen magis Corporis humani præsentem constitutionem, quam rei externæ naturam indicat. (per 2. *Coroll. Prop. 16. p. 2.*) Est igitur affectus (per gen. *Affect. Defin.*) imaginatio, quatenus Corporis præsentem constitutionem indicat; atque adeò (per Prop. 21. *hujus*) Mens non nisi durante corpore obnoxia est affectibus, qui ad passiones referuntur. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hinc sequitur nullum Amorem præter Amorem intellectualem esse æternum.

SCHOLIUM.

Si ad hominum communem opinionem attendamus, videbimus, eos suæ Mentis æternitatis esse quidem concios; sed ipsos eandem

Kk cum

com duratione confundere, eamque imaginationi, seu memoriz tribuere, quam post mortem remanere credunt.

PROPOSITIO XXXV.

Deus se ipsum Amore intellectuali infinito amat.

DEMONSTRATIO.

Deus est absolute infinitus, (per *Defin. 6. p. 1.*) hoc est, (per *Defin. 6. p. 2.*) Dei natura gaudet infinita perfectione, idque (per *Prop. 3. p. 2.*) concomitante idea sui, hoc est, (per *Prop. 11. & Axiom. 3. p. 1.*) idea suæ causæ, & hoc est, quod in *Coroll. Prop. 32. hujus* Amorem intellectualem esse diximus.

PROPOSITIO XXXVI.

Mentis Amor intellectualis erga Deum est ipse Dei Amor, quo Deus se ipsum amat, non quatenus infinitus est; sed quatenus per essentiam humanæ Mentis, sub specie æternitatis consideratam, explicari potest, hoc est, Mentis erga Deum Amor intellectualis pars est infiniti amoris, quo Deus se ipsum amat.

DEMONSTRATIO.

Hic Mentis Amor ad Mentis actiones referri debet, (per *Coroll. Prop. 32. hujus, & per Prop. 3. p. 3.*) qui proinde actio est, quæ Mens se ipsam contempletur, concomitante idea Dei tanquam causâ, (per *Prop. 32. hujus, & ejus Coroll.*) hoc est, (per *Coroll. Prop. 25. p. 1. & Coroll. Prop. 11. p. 2.*) actio, quæ Deus, quatenus per Mentem humanam explicari potest, seipsum contempletur, concomitante idea sui; atque adeo (per *Prop. præc.*) hic Mentis Amor pars est infiniti amoris, quo Deus seipsum amat. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, quòd Deus, quatenus seipsum amat, homines amat, & consequenter quòd amor Dei erga homines, & Mentis erga Deum Amor intellectualis unum, & idem sit.

SCIO

SCHOLIUM.

Ex his clarè intelligimus, quâ in nostra salus, seu beatitudo, seu Libertas consistit, nempe in constanti, & æterno erga Deum Amore, sive in Amore Dei erga homines. Atque hic Amor, seu beatitudo in Sacris codicibus Gloria appellatur, nec immerito. Nam sive hic Amor ad Deum referatur, sive ad Mentem, rectè animi acquiescentia, quæ reverè à Gloria, (per *25. & 30. Aff. Defin.*) non distinguitur, appellari potest. Nam quatenus ad Deum referatur, est (per *Prop. 35. hujus*) Lætitia, licet hoc adhuc vocabulo uti, concomitante idea sui, ut & quatenus ad Mentem referatur. (per *Prop. 27. hujus*) Deinde quia nostræ Mentis essentia in solâ cognitione consistit, & fundamentum Deus est: (per *Prop. 15. p. 1. & Schol. Prop. 47. p. 2.*) hinc perspicuum nobis fit, quomodo, & quâ ratione Mens nostra secundum essentiam, & existentiam ex naturâ divinâ sequatur, & continuo à Deo pendeat; quod hic notare operæ pretium duxi, ut hoc exemplo ostenderem, quantum rerum singularium cognitio, quam intuitivam, sive tertii generis appellavi, (vide *2. Schol. Prop. 40. p. 2.*) polleat, potiorque sit cognitione universalî, quam secundi generis esse dixi. Nam quamvis in primâ Parte generaliter ostenderim, omnia (& consequenter Mentem etiam humanam) à Deo secundum essentiam, & existentiam pendere; illa tamen demonstratio, tamen legitima sit, & extra dubitationis aleam posita, non ita tamen Mentem nostram afficit, quàm quando id ipsum ex ipsâ essentiâ rei cujuscunque singularis, quam à Deo pendere dicimus, concluditur.

PROPOSITIO XXXVII.

Nihil in naturâ datur, quòd huic Amori intellectuali sit contrarium, sive quòd ipsum possit tollere.

DEMONSTRATIO.

Hic intellectualis Amor ex Mentis naturâ necessariò sequitur; quatenus ipsa, ut æterna veritas, per Dei naturam consideratur; (per *Prop. 33. & 29. hujus.*) Siquid ergo daretur, quòd huic Amori esset contrarium, id contrarium esset vero, & consequenter id,

Kk 2

quod

quod hunc Amorem posset tollere, efficeret, ut id, quod verum est, falsum esset, quod (ut per *senotum*) est absurdum. Ergo nihil in natura datur, &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Partis Quartæ Axioma res singulares respicit, quatenus cum relatione ad certum tempus, & locum considerantur, de quo neminem dubitare credo.

PROPOSITIO XXXVIII.

Quò plures res secundo, & tertio cognitionis genere Mens intelligit, eò minus ipsa ab affectibus, qui mali sunt patitur, & mortem minus timet.

DEMONSTRATIO.

Mentis essentia in cognitione consistit; (per *Prop. 11. p. 2.*) quò igitur Mens plures res cognoscit secundo, & tertio cognitionis genere, eò major ejus pars remanet, (per *Prop. 29. & 23. hujus*) & consequenter (per *Prop. præc.*) eò major ejus pars non tangitur ab affectibus, qui nostræ naturæ sunt contrarii, hoc est, (per *Prop. 30. p. 4.*) qui mali sunt. Quò itaque Mens plures res secundo, & tertio cognitionis genere intelligit, eò major ejus pars illæsa manet, & consequenter minus ab affectibus patitur, &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hinc intelligimus id, quod in Schol. *Prop. 39. p. 4.* attigi, & quod in hæc Parte explicare promisi; nempe, quòd mors eò minus est noxia, quò Mentis clara, & distincta cognitio major est, & consequenter, quò Mens magis Deum amat. Deinde, quia (per *Prop. 27. hujus*) ex tertio cognitionis genere summa, quæ dari potest, oritur acquiescentia, hinc sequitur Mentem humanam posse ejus naturæ esse, ut id, quod ejus cum corpore perire ostendimus, (vide *Prop. 21. hujus*) in respectu ad id, quod ipsius remanet, nullius sit momenti. Sed de his mox prolixius.

PROPOSITIO XXXIX.

Qui Corpus ad plurima aptum habet, is Mentem habet, cujus maxima pars est æterna.

DE-

DEMONSTRATIO.

Qui Corpus ad plurima agendum aptum habet, is minimè affectibus, qui mali sunt, consicitur, (per *Prop. 38. p. 4.*) hoc est, (per *Prop. 30. p. 4.*) affectibus, qui naturæ nostræ sunt contrarii, atque adeo (per *Prop. 10. hujus*) potestatem habet ordinandi, & concatenandi Corporis affectiones secundum ordinem ad intellectum, & consequenter efficiendi, (per *Prop. 14. hujus*) ut omnes Corporis affectiones ad Dei ideam referantur, ex quo fiet (per *Prop. 15. hujus*) ut erga Deum afficiatur Amore, qui (per *Prop. 16. hujus*) Mentis maximam partem occupare, sive constituere debet, ac proinde (per *Prop. 33. hujus*) Mentem habet, cujus maxima pars est æterna. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Quia Corpora humana ad plurima apta sunt, non dubium est, quin ejus naturæ possint esse, ut ad Mentem referantur, quæ magna sui, & Dei habeant cognitionem, & quatum maxima, seu præcipua pars est æterna, atque adeò ut mortem vix timeant. Sed ut hæc claritius intelligantur animadvertendum hic est, quòd nos in continuâ vivimus variatione, & prout in melius, sive in pejus mutamur, eò felices, aut infelices dicimur. Qui enim ex infante, vel puero in cadavere transit, infelix dicitur, & contrà id felicitati tribuitur, quòd totum vitæ spatium Mente sanâ in Corpore sano percurrere potuerimus. Et reverà qui Corpus habet, ut infans, vel puer, ad paucissima aptum, & maximè pendens à causis externis, Mentem habet, quæ in se solâ considerata nihil ferè sui, nec Dei, nec rerum sit conscia; & contrà, qui Corpus habet ad plurima aptum, Mentem habet, quæ in se solâ considerata multum sui, & Dei, & rerum sit conscia. In hæc vitâ igitur apprimè conamur, ut Corpus infantie in aliud, quantum ejus natura patitur, eiq; conducit mutetur, quod ad plurima aptum sit, quodque ad Mentem referatur, quæ sui, & Dei, & rerum plurimum sit conscia; atque ità ut id omne, quod ad ipsius memoriam, vel imaginationem referret, in respectu ad intellectum vix alicujus sit momenti, ut in Schol. *Prop. Præc.* jam dixi.

PROPOSITIO XL.

Quò magis que res plus perfectionis habet, eò magis agit, & minus patitur, & contrà, quò magis agit, eò perfectior est.

DEMONSTRATIO.

Quò unaqueque res perfectior est, eò plus habet realitatis, (per AXIOM. 6. p. 2.) & consequenter (per Prop. 3. p. 3. cum ejus Schol.) eò magis agit, & minus patitur; quia quidem Demonstratio in verso ordine eodem modo procedit, ex quo sequitur, ut res contrà eò sit perfectior, quò magis agit. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur partem Mentis, quæ remanet, quantacunque ea sit, perfectiorem esse reliqua. Nam pars Mentis æterna, (per Prop. 23. & 29. hujus) est intellectus, per quem solum nos agere dicimur; (per Prop. 3. p. 3.) illa autem, quam perire ostendimus, est ipsa imaginatio, (per Prop. 21. hujus) per quam solum dicimur pati; (per Prop. 3. p. 3. & gen. Affect. Defin.) atque adeò (per Prop. præc.) illa, quantacunque ea sit, hæc est perfectior. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Hæc sunt, quæ de Mente, quatenus sine relatione ad Corporis existentiam consideratur, ostendere constitueram: ex quibus, & simul ex Prop. 21. p. 1. & aliis apparet, quòd Mens nostra, quatenus intelligit, æternus cogitandi modus sit, qui alio æterno cogitandi modo determinatur, & hic iterum ab alio, & sic in infinitum; ità ut omnes simul Dei æternus, & infinitus intellectus constituentur.

PROPOSITIO XLI.

Quantivis nesciremus, Mentem nostram æternam esse, Pietatem tamen, & Religionem, & absolute omnia, quæ ad Animositatem, & Generositatem referri ostendimus in quartâ parte, prima haberemus.

DEMONSTRATIO.

Primum, & unicum virtutis, seu rectè vivendi rationis fundamentum, (per Coroll. Prop. 22. & per Prop. 24. p. 4.) est suum utile querere. Ad illa autem determinandum, quæ raro utilia esse dicat, nullam rationem habuimus Mentis æternitatis, quam deum

num in hæc Quintâ Parte novimus. Quamvis igitur tam temporis ignoraverimus, Mentem esse æternam, illa tamen, quæ ad Animositatem, & Generositatem referri ostendimus, prima habuimus; atque adeò, quamvis etiam nunc hoc ipsum ignoraremus, eadem tamen rationis præscripta prima haberemus. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Communis vulgi persuasio alia videtur esse. Nam plerique videntur credere, se eatenus liberos esse, quatenus libidines parere licet, & eatenus de suo jure cedere, quatenus ex legis divinæ præscripto vivere tenentur. Pietas igitur, & Religio, & absolute omnia, quæ ad animi Fortitudinem referuntur, onera esse credunt, quæ post mortem deponere, & pretium servitutis, nempe Pietatis, & Religionis accipere sperant, nec hæc spe solâ; sed etiam, & præcipuè metu, ne diris scilicet suppliciiis post mortem puniantur, inducuntur, ut ex legis divinæ præscripto, quantum eorum fert tenuitas, & impotens animus, vivant; & nisi hæc Spes, & Metus hominibus inessent; at contrà si crederent, mentes cum corpore interire, nec restare miseris, Pietatis onere confectis, vivere longius, ad ingenium redirent, & ex libidine omnia moderari, & fortunæ potius, quam sibi parere, vellent. Quæ mihi non minus absurda videntur, quam si quis propterea, quòd non credit, se posse bonis alimentis corpus in æternum nutrire, venenis potius, & lethiferis se exsaturare vellet; vel quia videt Mentem non esse æternam, seu immortalem, ideò amens mavult esse, & sine ratione vivere: quæ adeò absurda sunt, ut vix recesseri mereantur.

PROPOSITIO XLII.

Beatitudo non est virtutis præmium; sed ipsa virtus; nec eadem gaudemus, quia libidines coercemus; sed contrà quia eadem gaudemus, ideò libidines coercere possumus.

DEMONSTRATIO.

Beatitudo in Amore erga Deum consistit, (per Prop. 36. hujus, & ejus Schol.) qui quidem Amor ex tertio cognitionis genere oritur; (per

(per Coroll. Prop. 32. hujus) atque adeo hic Amor (per Prop. 59. & 3. p. 3.) ad Mentem, quatenus agit, referri debet; ac proinde (per Defin. 8. p. 4.) ipsa virtus est, quod erat primum. Deinde quod Mens hoc Amore divino, seu beatitudine magis gaudet, eò plus intelligit, (per Prop. 32. hujus) hoc est, (per Coroll. p. 3. hujus) eò majorem in affectus habet potentiam, & (per Prop. 38. hujus) eò minus ab affectibus, qui mali sunt, patitur; atque adeo ex eo, quod Mens hoc Amore divino, seu beatitudine gaudet, potestatem habet libidines coercendi; & quia humana potentia ad coercendos affectus in solo intellectu consistit, ergo nemo beatitudine gaudet, quia affectus coercuit; sed contra potestas libidines coercendi ex ipsa beatitudine oritur. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

His omnia, quæ de Mentis in affectus potentia, quæque de Mentis Libertate ostendere volueram, absolvi. Ex quibus apparet, quantum Sapiens polleat, potiorque sit ignaro, qui solâ libidine agitur. Ignarus enim, præterquam à causis externis, multis modis agitur, nec unquam verâ animi acquiescentiâ potitur, vivit præterea sui, & Dei, & rerum quasi inscius, & simulac pati definit, simul etiam esse definit. Cùm contra sapiens, quatenus ut talis consideratur, vix animo movetur; sed sui, & Dei, & rerum æternâ quâdam necessitate concius, nunquam esse definit; sed semper verâ animi acquiescentiâ potitur. Si jam via, quam ad hæc ducere ostendi perardua videatur, inveniri tamen potest. Et sanè arduum debet esse, quod adeo raro reperitur. Qui enim posset fieri, si falsus in promptu esset, & sine magno labore reperiri posset, ut ab omnibus ferè negligeretur? Sed omnia præclata tam difficilia, quam rara sunt.

F I N I S.

TRACTATUS POLITICUS;

In quo demonstratur, quomodo
Societas, ubi Imperium Monarchicum
locum habet, sicut & ea, ubi Optimi im-
perant, debet institui, ne in Tyran-
nidem labatur, & ut Pax, Liber-
tasque civium inviolata

maneat.

U. R. 1705. p. 498.

Auctoris epistola ad Amicum, quæ
Præfationis loco huic Tractatui Politico aptè
præfigi, & infervire poterit.

AMice dilecte, Grata tua mihi beri tradita est. Gratias pro curâ tam diligenti, quam pro me geris, ex animo ago. Hanc occasionem, &c. non prætermitterem, nisi in quâdam re essem occupatus, quam utiliozem judico, quæque tibi, ut credo, magis aridebit, nempe in Tractatu Politico concinnando, quem ante aliquod tempus, te anchoræ, inchoavi. Hujus Tractatus Capita sex jam sunt absoluta. Primum ad ipsum opus Introductionem quasi continet: secundum tractat de Jure naturali: tertium de Jure Summarum Potestatum: quartum, quænam Negotia Politica à Summarum Potestatum gubernatione pendeant: quintum, quidnam sit illud extremum, & summum, quod Societas potest considerare: & sextum, quâ ratione Imperium Monarchicum debeat institui, ne in Tyrannidem labatur. *Impresentiarum caput septimum tracto, in quo omnia præcedentis sexti capitis membra, ordinem bene ordinatæ Monarchiæ concernentia, Methodicè demonstro. Postea ad Aristocraticum & Populare Imperium, denique ad Leges, aliasque particulares Quæstiones, Politicam spectantes, transibo. Hiscæ vale, &c.*

Patet hinc Auctoris Scopus; sed morbo impeditus, & morte abreptus hoc opus non ulterius, quam ad finem Aristocraticæ, perducere valuit, quemadmodum Lector ipse experietur.

TRAC-

TRACTATUS
POLITICUS;

In quo demonstratur, quomodò Societas, ubi
Imperium Monarchicum locum habet, sicut & ea,
ubi Optimi imperant, debet institui, ne in
Tyrannidem labatur, & ut Pax, Liber-
tasque civium inviolata maneat.

CAPUT I.

§. I. **A**ffectus, quibus consiliamur, concipiunt Philosophi veluti vitia, in quæ homines suâ culpâ labuntur; quos propterea ridere, flere, carpere, vel (qui sanctiores videri volunt) detestari solent. Sic ergo se rem divinam facere, & sapientiæ cultum attingere credunt, quando humanam naturam, quæ nulli est, multis modis laudare, & eam, quæ reverè est, dictis lacessere norunt. Homines namque, non ut sunt; sed, ut eosdem esse vellent, concipiunt: unde factum est, ut plerumque pro Ethicâ Saryram scripserint, & ut nunquam Politicam conceperint, quæ possit ad usum revocari; sed quæ pro Chimarâ haberetur, vel quæ in Utopiâ, vel in illo Poëtarum aureo seculo, ubi feliciter minimè necesse erat, institui potuisset. Cùm igitur omnium scientiarum, quæ usum habent, tum maximè Politicæ Theoria ab ipsius Praxi discrepare creditur, & regendæ Republicæ nulli minùs idonei æstimantur, quàm Theoretici, seu Philosophi.

§. II. At Politici contrâ hominibus magis insidiari, quàm consulere creduntur, & potius callidi, quàm sapientes æstimantur. Docuit nimirum eosdem experientia, vitia fore, donec homines. Huma-

LI 2

nam

nam igitur malitiam prevenire dum student, idque iis artibus, quas experientia longo usu docuit, & quas homines, magis metu, quam ratione ducti, exercere solent, Religioni adversari videntur, Theologis præcipue, qui credunt summam potestatem debere negotia publica tractare secundum eandem Pietatis regulas, quibus vir privatus tenetur. Ipsos tamen Politicos multò felicius de rebus Politicis scripsisse, quam Philosophos dubitari non potest. Nam quoniam experientiam magistratam habuerunt, nihil docuerunt, quod ab usu remotum esset.

§. III. Et sanè mihi planè persuadeo, experientiam omnia Civitatum genera, quæ concipi possunt, ut homines concorditer vivant, & simul media, quibus multitudo dirigi, seu quibus intra certos limites contineri debeat, ostendisse: ità ut non credam, nos posse aliquid, quod ab experientià, sive praxi non abhorreat, cogitatione de hac re assequi, quòd nondum expertum, compertumque sit. Nam homines ità comparati sunt, ut extra commune aliquid jus vivere nequeant; jura autem communia, & negotia publica à viris acutissimis, sive astutis, sive callidis insituta, & tractata sunt; adeoque vix credibile est, nos aliquid, quòd communi Societati ex usu esse queat, posse concipere, quòd occasio, seu casus non obtulerit, quòdque homines, communibus negotiis intenti, saxeque securitati consulentes, non viderint.

§. IV. Cùm igitur animum ad Politicam applicuerim, nihil quòd novum, vel inauditum est; sed tantum ea, quæ cum praxi optimè conveniunt, certà, & indubitata ratione demonstrare, aut ex ipsà humanæ naturæ conditione deducere, intendi; & ut ea, quæ ad hanc scientiam spectant, eisdem animi libertate, quæ res Mathematicas solemus, inquirere, sedulo curavi, humanas actiones non ridere, non lugere, neque detestari; sed intelligere: atque adeò humanos affectus, ut sunt amor, odium, ira, invidia, gloria, misericordia, & reliquæ animi commotiones, non ut humanæ naturæ vitia; sed ut proprietates contemplatus sum, quæ ad ipsam ità pertinent, ut ad naturam aëris æstus, frigus, tempestas, tonitru, & alia hujusmodi, quæ, tamen incommoda sunt, necessaria tamen sunt, certaque habent causas, per quas eorum naturam intelligere conamur, &

Mens

Mens eorum verà contemplatione æquè gaudet, ac earum rerum cognitione, quæ sensibus gratæ sunt.

§. V. Est enim hoc certum, & in nostrâ Ethicâ verum esse demonstravimus, homines necessariò affectibus esse obnoxios, & ità constitutos esse, ut eorum, quibus malè est, misereantur & quibus benè est, invidiant, & ut ad vindictam magis, quam ad misericordiam sint proni, & præterea unumquemque appetere, ut reliqui ex ipsius ingenio vivant, & ut probent, quod ipse probat, & quod ipse repudiat, repudient; unde fit, ut cùm omnes pariter appetant primi esse, in contentiones veniant, &, quantum possunt, nitantur se invicem opprimere, &, qui victor evadit, magis gloriatur, quòd alteri obviit, quam quòd sibi profuit. Et quamvis omnes persuasi sint, Religionem contrà docere, ut unusquisque proximum, tanquam se ipsum amet, hoc est, ut jus alterius perinde, ac suum, defendat, hanc tamen persuasionem in affectus parium posse ostendimus. Valet quidem in articulo mortis, quando scilicet morbus ipsos affectus vicit, & homo segnissimè jacet, vel in templis, ubi homines nullum exercent commercium: at minime in foro, vel in aula, ubi maxime necesse est. Ostendimus præterea, rationem multum quidem posse affectus coercere, & moderari; sed simul vidimus viam, quam ipsa ratio docet, perandam esse; ità ut, qui sibi persuadent posse multitudinem, vel qui publicis negotiis distrahuntur, induci, ut ex solo rationis præscripto vivant, seculum Poëtarum aureum, seu fabulam somniant.

§. VI. Imperium igitur, cujus salus ab alienis fide pendet, & cujus negotia non possunt rectè curari, nisi ii, qui eadem tractant, fide velint agere, minime stabile erit; sed, ut permanere possit, res ejus publicæ ità ordinandæ sunt, ut qui easdem administrant, sive ratione ducantur, sive affectu, induci nequeant, ut malè fidi sint, ceu pravè agant. Nec ad imperii securitatem refert, quo animo homines inducantur, ad res rectè administrandum, modò res rectè administrantur; animi enim libertas, seu fortitudo privata virtus est; at imperii virtus securitas.

§. VII. Denique quia omnes homines, sive Barbari, sive culti

L 1 3

sunt,

sint, consuetudines ubique jungunt, & statum aliquem civilem formant, ideò imperii causas, & fundamenta naturalia non ex rationis documentis petenda; sed ex hominum communi naturâ, seu conditione deducenda sunt, quod in sequenti capite facere constitui.

CAPUT II.

§. I. **I**N nostro Tractatu Theologico-politico de Jure Naturali, & Civili egimus, & in nostrâ Ethicâ explicuimus, quid peccatum, quid meritum, quid iustitia, quid iniustitia, & quid denique humana libertas sit. Sed ne ii, qui hunc tractatum legunt, opus habeant ea, quæ ad hunc ipsum tractatum maximè spectant, in aliis quærere, ea hic iterùm explicare, & apodicticè demonstrare constitui.

§. II. Res quæcunque naturalis potest adæquatè concipi, sive existat, sive non existat; ut igitur rerum naturalium existendi principium, sic earum in existendo perseverantia ex earum definitione non potest concludi. Nam earum essentia idealis eadem est, postquam existere inceperunt, quam antequam existerent. Ut ergo earum existendi principium ex earum essentiâ sequi nequit, sic nec earum in existendo perseverantia: sed eadem potentia, quâ indigent, ut existere incipiant, indigent, ut existere pergant. Ex quo sequitur, rerum naturalium potentiam, quâ existunt, & consequenter quâ operantur, nullam aliam esse posse, quam ipsam Dei æternam potentiam. Nam si quæ alia creata esset, non posset seipsam, & consequenter neque res naturales conservare; sed ipsa etiam eadem potentia, quâ indigeret, ut crearetur, indigeret, ut in existendo perseveraret.

§. III. Hinc igitur, quòd scilicet rerum naturalium potentia, quâ existunt, & operantur, ipsissima Dei sit potentia, facile intelligimus, quid Jus naturæ sit. Nam quoniam Deus jus ad omnia habet, & jus Dei nihil aliud est, quam ipsa Dei potentia, quatenus hæc absolutè libera consideratur, hinc sequitur, unamquamque rem naturalem tantum juris ex naturâ habere, quantum potentia hæc ad existendum, & operandum: quandoquidem u-

nus-

nusejusque rei naturalis potentia, quâ existit, & operatur, nulla alia est, quam ipsa Dei potentia, quæ absolutè libera est.

§. IV. Per Jus itaque naturæ intelligo ipsas naturæ leges, seu regulas, secundum quas omnia fiunt, hoc est, ipsam naturæ potentiam; atque ad eò totius naturæ, & consequenter uniuscujusque invidiæ naturale Jus eò usque se extendit, quò ejus potentia; & consequenter quicquid unusquisque homo ex legibus suæ naturæ agit, id summo naturæ jure agit, tantumque in naturam habet juris, quantum potentia valet.

§. V. Si igitur cum humanâ naturâ ita comparatum esset, ut homines ex solo rationis præscripto viverent, nec aliud conarentur; tum naturæ Jus, quatenus humani generis proprium esse consideratur, solâ rationis potentia determinaretur. Sed homines magis cæcâ cupiditate, quam ratione ducuntur, ac proinde hominum naturalis potentia, sive Jus non ratione; sed quocunque appetitu, quo ad agendum determinatur, quoque se conservare conantur, definiri debet. Equidem fateor, cupiditates illas, quæ ex ratione non oriuntur, non tam actiones, quam passiones esse humanas. Verùm quia hic de naturæ universali potentia, seu Jure agimus, nullam hic agnoscere possumus differentiam inter cupiditates, quæ ex ratione, & inter illas, quæ ex aliis causis in nobis ingenerantur: quandoquidem tam hæc, quam illæ effectus naturæ sunt, vimque naturalem explicant, quâ homo in suo esse perseverare conatur. Est enim homo, sive sapiens, sive ignarus sit, naturæ pars, & id omne, ex quo unusquisque ad agendum determinatur, ad naturæ potentiam referri debet, nempe quatenus hæc per naturam hujus, aut illius hominis definiri potest. Nihil namque homo, seu ratio; seu solâ cupiditate ductus, agit, nisi secundum leges, & regulas naturæ, hoc est, (per Art. 4. *hujus Cap.*) ex naturæ jure.

§. VI. At plerique, ignarus naturæ ordinem magis perturbare, quam sequi, credunt, & homines in naturâ veluti imperium in imperio concipiunt. Nam Mentem humanam à nullis causis naturalibus statuunt produci; sed à Deo immediatè creati, à reliquis rebus ad eò independentem, ut absolutam habeat potestatem sese deter-

deter-

determinandi, & ratione rectè utendi. Sed experientia satis superque docet, quòd in nostrâ potestate non magis sit, Mentem sanam, quam Corpus sanum habere. Deinde quandoquidem unaquaque res, quantum in se est, suum esse conservare conatur, dubitare nequaquam possumus, quin, si æquè in nostrâ potestate esset, tam ex rationis præscripto vivere, quam cæcâ cupiditate duci, omnes ratione ducerentur, & vitam sapienter instituerent, quod minimè fit. Nam trahit sua quemque voluptas. Nec Theologi hanc difficultatem tollunt, qui scilicet statunt hujus impotentia causam humanæ naturæ vitium, seu peccatum esse, quod originem à primi parentis lapsu traxerit. Nam si etiam in primi hominis potestate fuit tam stare, quam labi, & mentis compos erat, & naturâ integrâ, qui fieri potuit, ut sciens, prudensque lapsus fuerit? At dicunt, eum à Diabolo deceptum fuisse. Verùm quis ille fuit, qui ipsum Diabolum decepit? quis, inquam, ipsum omnium creaturarum intelligentium præstantissimum adeo amentem reddidit, ut Deo major esse voluerit? Nonne enim se ipsum, qui Mentem sanam habebat, suumque esse, quantum in se erat, conservare conabatur? Deinde qui fieri potuit, ut ipse primus homo, qui mentis compos erat, & suæ voluntatis dominus, seduceretur, & mente pateretur capi? Nam, si potestatem habuit ratione rectè utendi, decipi non potuit: nam, quantum in se fuit, conatus est necessariò suum esse, Mentemque suam sanam conservare. Atqui supponitur eum hoc in potestate habuisse: ergo Mentem suam sanam necessariò conservavit, nec decipi potuit. Quod ex ipsius historiâ falsum esse constat; ac proinde fatendum est, quòd in primi hominis potestate non fuerit ratione rectè uti; sed quòd, sicuti nos, affectibus fuerit obnoxius.

§. VII. Quòd autem homo, ut reliqua individua, suum esse, quantum in se est, conservare conetur, negare nemo potest. Nam si hic aliqua concipi posset differentia, inde oriri deberet, quòd homo voluntatem haberet liberam. Sed quòd homo à nobis magis liber conciperetur, eò magis cogereur statuere, ipsum se esse necessariò debere conservare, & mentis compotem esse, quòd facile unusquisque, qui libertatem cum contingentia non confundit,

mih

mih concedet. Est namque libertas virtus, seu perfectio: quicquid igitur hominem impotentia arguit, id ad ipsius libertatem referri nequit. Quare homo minimè potest dici liber, propterea quòd potest non exsistere, vel quòd potest non uti ratione; sed tantum quatenus potestatem habet exsistendi, & operandi secundum humanæ naturæ leges. Quò igitur hominem magis liberum esse consideramus, eò minus dicere possumus, quòd possit ratione non uti, & mala præ bonis eligere; & ideò Deus, qui absolute liber existit, intelligit, & operatur necessariò etiam, nempe ex suæ naturæ necessitate existit, intelligit, & operatur. Nam non dubium est, quin Deus eadem, quâ existit, libertate operetur: ut igitur ex ipsius naturæ necessitate existit, ex ipsius etiam naturæ necessitate agit, hoc est. liberè absolute agit.

§. VIII. Concludimus itaque, in potestate uniuscujusque hominis non esse ratione semper uti, & in summo humanæ libertatis falligio esse; & tamen unumquemque semper, quantum in se est, conari suum esse conservare, & (quia unusquisque tantum juris habet, quantum potentia valet) quicquid unusquisque, sive sapiens, sive ignarus conatur, & agit, id summo naturæ jure conari, & agere. Ex quibus sequitur Jus, & institutum naturæ, sub quo omnes nascuntur homines, & maximâ ex parte vivunt, nihil, nisi quod nemo cupit, & quod nemo potest, prohibere, non contentiones, non odia, non iram, non dolos, nec absolute aliquid, quod appetitus suadet, averfari. Nec mirum; Nam natura non legibus humanæ rationis, quæ non nisi hominum verum utile, & conservationem intendunt, continetur; sed infinitis aliis, quæ totius naturæ, cujus homo particula est, æternum ordinem respiciunt, ex cujus solâ necessitate omnia individua certo modo determinantur ad existendum, & operandum: Quicquid ergo nobis in naturâ ridiculum, absurdum, aut malum videtur, id inde est, quòd res tantum ex parte novimus, totiusque naturæ ordinem, & coherentiam maximâ ex parte ignoramus, & quòd, omnia ex præscripto nostræ rationis ut dirigerentur, volumus: cum tamen id, quod ratio malum esse dicit, non malum fit respectu ordinis, & legum universæ naturæ; sed tantum solius nostræ naturæ legum respectu.

Mm

§. IX. Prz-

§. IX. Præterea sequitur, unumquemque tamdiu alterius esse juris, quamdiu sub alterius potestate est, & eatenus sui juris, quatenus vim omnem repellere, damnumque sibi illatum ex sui animi sententiâ vindicare, & absolūtè, quatenus ex suo ingenio vivere potest.

§. X. Is alterum sub potestate habet, quem ligatum tenet, vel cui arma, & media sese defendendi, aut evadendi ademit, vel cui metum injecti, vel quem sibi beneficio utâ devinsit, ut ei potius, quàm sibi morem gerere, & potius ex ipsius, quàm ex sui animi sententiâ vivere velit. Qui primo, vel secundo modo alterum in potestate habet, ejus tantum Corpus, non Mentem tenet; tertio autem, vel quarto, tam ipsius Mentem, quàm Corpus sui juris fecit; sed non nisi durante metu, vel spe; hæc verò, aut illo adempto manet alter sui juris.

§. XI. Judicandi facultas eatenus etiam alterius juris esse potest, quatenus Mens potest ab altero decipi: ex quo sequitur, Mentem eatenus sui juris omnino esse, quatenus rectè uti potest ratione. Imò quia humana potentia non tam ex Corporis robore, quàm ex Mentis fortitudine æstimanda est; hinc sequitur, illos maxime sui juris esse, qui maxime ratione possunt, qui que maxime eadem ducuntur; atque adeò hominem eatenus liberum omnino voco, quatenus ratione ducitur; quia eatenus ex causis, quæ per solam ejus naturam possunt adequatè intelligi, ad agendum determinatur, tamen ex iis necessariò ad agendum determinetur. Nam libertas (ut Art. 7. hujus Cap. ostendimus) agendi necessitatem non tollit; sed ponit.

§. XII. Fides alicui data, quâ aliquis solis verbis pollicitus est, se hoc, aut illud facturum, quod pro suo jure omittere poterat, vel contrâ, tamdiu rata manet, quamdiu ejus, qui fidem dedit, non mutatur voluntas. Nam qui potestatem habet solvendi fidem, is reverâ suo jure non cessit; sed verba tantum dedit. Si igitur ipse, qui naturæ jure sui judex est, judicaverit, seu rectè, seu prævè (nam errare humanum est) ex fide datâ plus damni, quàm utilitatis sequi, ex sine mentis sententiâ fidem solvendam esse censet, & naturæ jure (per Art. 9. hujus Cap.) eandem solvet.

§. XIII. Si

§. XIII. Si duo simul convenient, & vires jungant, plus simul possunt, & consequenter plus juris in naturam simul habent, quàm uterque solus, & quò plures necessitudines sic junxerint suas, eò omnes simul plus juris habebunt.

§. XIV. Quatenus homines irâ, invidiâ, aut aliquo odii affectu conflitantur, eatenus diversè trahuntur, & invicem contraria sunt, & propterea eò plus timendi, quò plus possunt, magisque callidi, & astuti sunt, quàm reliqua animalia; & quia homines ut plurimum, (ut in Art. 5. præc. Cap. diximus) his affectibus naturâ sunt obnoxii; sunt ergo homines ex naturâ hostes. Nam is mihi maximus hostis, qui mihi maxime timendus, & à quo mihi maxime cavendum est.

§. XV. Cum autem (per Art. 9. hujus Cap.) in statu naturali tamdiu unusquisque sui juris sit, quamdiu sibi cavere potest, ne ab alio opprimatur, & unus solus frustra ab omnibus sibi cavere conetur; hinc sequitur, quamdiu jus humanum naturale uniuscujusque potentia determinatur, & uniuscujusque est, tamdiu nullum esse; sed magis opinione, quàm re constare, quandoquidem nulla ejus obtinendi est securitas. Et certum est, unumquemque tantò minus posse, & consequenter tantò minus juris habere, quantò majorem timendi causam habet. His accedit, quòd homines vix absque mutuo auxilio vitam sustentare, & mentem colere possint, atque adeò concludimus jus naturæ, quod humani generis proprium est, vix posse concipi, nisi ubi homines jura habent communia, qui simul terras, quas habitare, & colere possunt, sibi vindicare, seseque munire, vimque omnem repellere, & ex communi omnium sententiâ vivere possunt. Nam (per Art. 13. hujus Cap.) quò plures in unum sic conveniunt, eò omnes simul plus juris habent; & si Scholastici hæc de causâ, quod scilicet homines in statu naturali vix sui juris esse possunt, velint hominem animal sociale dicere, nihil habeo, quod ipsis contradicam.

§. XVI. Ubi homines jura communia habent, omnesque unâ veluti mente ducuntur, certum est (per Art. 13. hujus Cap.) eorum unumquemque tantò minus habere juris, quantò reliqui simul ipso potentiores sunt, hoc est, illum reverâ jus nullum in naturam ha-

M m 2

bere

bere præter id, quod ipsi commune concedit jus. Cæterum quicquid ex communi consensu ipsi imperator, teneri exequi, vel (*per Art. 4. hujus Cap.*) jure ad id cogi.

XVII. Hoc jus, quod multitudinis potentia definitur, Imperium appellari solet. Atque hoc est absolute teneri, qui curam Reipublicæ ex communi consensu habet, nempe jura statuerendi, interpretandi, & abolendi, urbes manendi, de bello, & pace decernendi, &c. Quod si hæc cura ad Concilium pertineat, quod ex communi multitudine componitur, tum Imperium Democratia appellatur; si autem ex quibusdam tantum selectis, Aristocratia, & si denique Reipublicæ cura, & consequenter imperium penes unum sit, tum Monarchia appellatur.

§. XVIII. Ex his, quæ in hoc Capite ostendimus, perspicuum nobis fit, in statu naturali non dari peccatum, vel si quis peccat, is sibi non alteri peccat: quandoquidem nemo Jure naturæ alteri, nisi velit, morem gerere tenetur, nec aliquid bonum, aut malum habere, nisi quod ipse ex suo ingenio bonum, aut malum esse, decernit; & nihil absolute naturæ Jure prohibetur, nisi quod nemo potest. (*vid. Art. 5. & 8. hujus Cap.*) At peccatum actio est, quæ jure fieri nequit. Quod si homines ex naturæ instituto tenerentur ratione duci, tum omnes necessario ratione ducerentur. Nam naturæ instituta Dei instituta sunt, (*per Art. 2. & 3. hujus Cap.*) quæ Deus eadem, quæ existit, libertate instituit, quæque adeo ex naturæ divinæ necessitate consequuntur, (*vide Art. 7. hujus Cap.*) & consequenter æterna sunt, nec violari possunt. Sed homines maxime appetitu sine ratione ducuntur, nec tamen naturæ ordinem perturbant; sed necessario sequuntur; ac proinde ignarus, & animo impotens non magis ex naturæ Jure tenetur, vitam sapienter influere, quam æger tenetur sano Corpore esse.

§. XIX. Peccatum itaque non nisi in Imperio concipi potest, ubi scilicet quid bonum, & quid malum sit ex communi totius imperii jure decernitur, & ubi nemo (*per Art. 6. hujus Cap.*) jure quicquam agit, nisi quod ex communi decreto, vel consensu agit. Id enim (*ut in præc. Art. diximus*) peccatum est, quod jure fieri nequit, sive quod jure prohibetur; obsequium autem est constans voluntas, id
exequen-

exequendi, quod jure bonum est: & ex communi decreto fieri debet.

§. XX. Solemus tamen id etiam peccatum appellare, quod contra sanæ rationis dictamen fit, & obsequium constanter voluntatem moderandi appetitûs ex rationis præscripto; quod omnino probarem, si humana libertas in appetitûs licentiâ, & servitium in rationis imperio consisteret. Sed quia humana libertas eò major est, quo homo magis ratione duci, & appetitûs moderari potest, non possumus, nisi admodum improprie, vitam rationalem vocare obsequium, & peccatum id, quod reverà Mentis potentia; non autem contra se ipsam licentiâ est, & per quod homo servus potius, quam liber potest dici. *Vide Art. 7. & 11. hujus Cap.*

§. XXI. Verumenimverò, quia ratio pietatem exercere, & animo tranquillo, & bono esse docet, quod non nisi in imperio fieri potest, & præterea quia fieri nequit, ut multitudo unâ veluti mente ducatur, sicut in imperio requiritur, nisi jura habeat, quæ ex rationis præscripto instituta sunt; non ergo adeo improprie homines, qui in imperio vivere consueverunt, id peccatum vocant, quod contra rationis dictamen fit, quandoquidem optimi imperii jura, (*vide Art. 18. hujus Cap.*) ex rationis dictamine inflantur debent. Quam autem dixerim, (*Art. 18. hujus Cap.*) hominem in statu naturali sibi peccare, si quid peccat, de hoc vide Cap. 4. Art. 4. & 5. ubi ostenditur, quo sensu dicere possumus, eum, qui imperium tenet, & Jure naturæ potitur, legibus adstrictum esse, & peccare posse.

§. XXII. Ad Religionem quod attinet, certum etiam est, hominem eò magis esse liberum, & sibi maxime obsequentem, quod Deum magis amat, & animo magis integro colit. Verum quatenus non ad naturæ ordinem, quem ignoramus; sed ad sola rationis dictamina, quæ Religionem concernunt, attendimus, & simul consideramus, eadem nobis à Deo, quasi in nobis ipsis loquente, revelari, vel etiam hæc eadem Prophetis veluti jura fuisse revelata, eatenus, more humano loquendo, dicimus hominem Deo obsequi, qui ipsum integro animo amat, & contra peccare, qui cæcâ cupiditate ducitur; sed interim memores esse debemus, quod in

Dei potestate sumus, sicut lutum in potestate figuli, qui ex eisdem massa alia vasa ad decus, alia ad dedecus facit, atque adeo quod homo contra hæc Dei decreta quidem, quatenus in nostrâ, vel in Prophetarum Mente tanquam jura inscripta fuerunt; at non contra æternum Dei decretum, quod in universâ naturâ inscriptum est, quodque totius naturæ ordinem respicit, quidquam agere potest.

§. XXIII. Ut itaque peccatum, & obsequium strictè sumptum, sic etiam iustitia, & iniustitia non nisi in imperio possunt concipi. Nam nihil in naturâ datur, quod jure posset dici hujus esse, & non alterius; sed omnia omnium sunt, qui scilicet potestatem habent sibi eadem vendicandi. At in imperio ubi communi Jure decernitur, quid hujus, quidque illius sit, ille justus vocatur, cui constans est voluntas tribuendi unicuique suum; injustus autem, qui contrâ, conatur id, quod alterius est suum facere.

§. XXIV. Cæterum laudem, & vituperium affectûs esse lætitiæ, & tristitiæ, quos comitatur idea virtutis, aut impotentia humanæ tanquam causa, explicuimus in nostrâ Ethicâ.

CAPUT III.

§. I. Imperii cujuscunque status dicitur Civilis; imperii autem integrum corpus Civitas appellatur, & communia imperii negotia, quæ ab eius, qui imperium tenet, directione pendent, Respublica. Deinde homines, quatenus ex jure civili omnibus Civitatis commodis gaudent, cives appellamus, & subditos, quatenus civitatis institutus, seu legibus parere tenentur. Denique status Civilis tria dari genera, nempe Democraticum, Aristocraticum & Monarchicum, in Art. 17. Cap. præced. diximus. Jam antequam de unoquoque seorsim agere incipiam, illa prius demonstrabo, quæ ad statum civilem in genere pertinent; quorum ante omnia considerandum venit summum Civitatis, seu summorum potestatum jus.

§. II. Ex Art. 15. præced. Cap. patet imperii, seu summorum potestatum jus nihil esse præter ipsam naturæ Jus, quod potentiâ, non quidem uniuscujusque; sed multitudinis, quæ unâ veluti mente

mente ducitur, determinatur, hoc est, quod unusquisque in statu naturali, sic etiam totius imperii corpus, & mens tantum juris habet, quantum potentia valet; atque adeo unusquisque civis, seu subditus tanto minus jus habet, quanto ipsa Civitas ipso potentior est, (vid. Art. 16. præced. Cap.) & consequenter unusquisque civis nihil jure agit, nec habet præter id, quod communi Civitatis decreto defendere potest.

§. III. Si Civitas alicui concedat Jus, & consequenter potestatem (nam aliâ per Art. 12. præced. Cap. verba tantum dedit) vivendi ex suo ingenio, eo ipso suo jure cedit, & in eum transfert, cui talem potestatem dedit. Si autem duobus, aut pluribus hanc potestatem dedit, ut scilicet unusquisque ex suo ingenio vivat, eo ipso imperium dividit, & si denique unicuique civium hanc eandem potestatem dedit, eo ipso sese destruxit, nec manet amplius Civitas; sed recedunt omnia ad statum naturalem, quæ omnia ex præcedentibus manifestissima sunt; atque adeo sequitur, nullâ ratione posse concipi, quod unicuique civi ex Civitatis instituto liceat ex suo ingenio vivere, & consequenter hoc Jus naturale, quod scilicet unusquisque sui iudex est, in statu civili necessario cessat. Dico expressè ex Civitatis instituto; nam Jus naturæ uniuscujusque (si rectè rem porpendamus) in statu civili non cessat. Homo namque tam in statu naturali, quam civili ex legibus suæ naturæ agit, suæque utilitati consulit. Homo, inquam, in utroque statu spe, aut metu ducitur ad hoc, aut illud agendum, vel omittendum; sed præcipua inter utrumque statum differentia est, quod in statu civili omnes eadem metuant, & omnibus una, eademque securitatis sit causa, & vivendi ratio, quod sanè judicandi facultatem uniuscujusque non tollit. Qui enim omnibus Civitatis mandatis obtemperare constituit, sive ejus potentiam metuit, vel quia tranquillitatem amat, is profectò suæ securitati, suæque utilitati ex suo ingenio consulit.

§. IV. Præterea concipere etiam non possumus, quod unicuique civili liceat Civitatis decreta, seu jura interpretari. Nam si hoc unicuique liceret, eo ipso sui iudex esset; quandoquidem unusquisque facta sua specie juris nullo negotio excusare, seu adornare posset,

posset, & consequenter ex suo ingenio vitam institueret, quod (*per Art. preced.*) est absurdum.

§. V. Videmus itaque, unumquemque civem non sui; sed Civitatis juris esse, cujus omnia mandata tenetur exequi, nec ullum habere jus decernendi, quid æquum, quid iniquum, quid pium, quidve impium sit; sed contra, quia imperii corpus unà veluti mente duci debet, & consequenter Civitatis voluntas pro omnium voluntate habenda est, id quod Civitas iustum, & bonum esse decernit, tanquam ab unoquoque decretum esse, censendum est; atque adeò, quamvis subditus Civitatis decreta iniqua esse censeat, tenetur nihilominus eadem exequi.

§. VI. At objici potest, an non contra rationis dictamen est, se alterius judicio omnino subijcere, & consequenter, an status civilis rationi non repugnat; ex quo sequeretur statum civilem irrationalem esse, nec posse creati nisi ab hominibus ratione destitutis; at minime ab iis, qui ratione ducuntur. Sed quoniam ratio nihil contra naturam docet, non potest ergo sana ratio dictare, ut unusquisque sui juris maneat, quamdiu homines affectibus sunt obnoxii (*per Art. 15. preced. Cap.*) hoc est, (*per Art. 5. Cap. 1.*) ratio hoc posse fieri negat. Adde, quòd ratio omnino docet pacem querere, quæ quidem obtineri nequit, nisi communia Civitatis jura inviolata serventur, atque adeò quòd homo ratione magis ducitur, hoc est, (*per Art. 11. preced. Cap.*) quò magis liber est, eò constantius Civitatis jura servabit, & summæ potestatis, cujus subditus est, mandata exequetur. Ad quod accedit, quòd status civilis naturaliter instituitur ad metum communem adimendum, & communes misérias propellendum, ac proinde id maximè intendit, quòd unusquisque, qui ratione ducitur, in statu naturali conaretur; sed frustra: (*per Art. 15. preced. Cap.*) quapropter si homini, qui ratione ducitur, id aliquando ex civitatis mandato faciendum est, quòd rationi repugnare novit, id damnium longè compensatur bono, quòd ex ipso statu civili haurit: nam rationis etiam lex est, ut ex duobus malis minus eligatur, ac proinde concludere possumus, neminem quicquam contra suæ rationis præscriptum agere, quatenus id agit, quòd jure Civitatis

tatis faciendum est: quòd nobis faciliùs unusquisque concedet, postquam explicaverimus, quòd usque Civitatis potentia, & consequenter Jus se extendit.

§. VII. Nam considerandum primum venit, quòd sicuti in statu naturali (*per Art. 11. preced. Cap.*) ille homo maximè potens, maximèque sui juris est, qui ratione ducitur; sic etiam illa Civitas maximè erit potens, & maximè sui juris, quæ ratione fundatur, & dirigitur. Nam Civitatis Jus potentia multitudinis, quæ unà veluti mente ducitur, determinatur. Adhæc animorum unio concipi nullà ratione possit, nisi Civitas id ipsum maximè intendat, quòd sana ratio omnibus hominibus utile esse docet.

§. VIII. Secundò venit etiam considerandum, quòd subditi eatenus non sui; sed Civitatis juris sint, quatenus ejus potentiam, seu minas metuunt, vel quatenus statum civilem amant. (*per Art. 10. preced. Cap.*) Ex quo sequitur, quòd ea omnia, ad quæ agenda nemo præmiis, aut minis induci potest, ad jura Civitatis non pertinent. Ex gr. judicandi facultate nemo cedere potest: quibus enim præmiis, aut minis induci potest homo, ut credat, totum non esse suà parte majus, aut quòd Deus non existat, aut quòd corpus, quòd videt finitum, Ens infinitum esse credat, & absolute ut aliquid contra id, quòd sentit, vel cogitat, credat? Sic etiam quibus præmiis, aut minis induci potest homo, ut amet, quem odit, vel ut odio habeat, quem amat? Atque hæc etiam illa referenda sunt, à quibus humana natura ita abhorret, ut ipsa omni malo pejora habeat, ut quòd homo testem contra se agat, ut se cruciet, ut parentes interficiat suos, ut mortem vitare non conetur, & similia, ad quæ nemo præmiis, nec minis induci potest. Quòd si tamen dicere velimus, Civitatem jus, sive potestatem habere talia imperandi, id nullo alio sensu poterimus concipere, nisi quo quis diceret, hominem jure posse insanire, & delirare. quid enim aliud nisi delirium jus illud esset, cui nemo adstrictus esse potest? Atque hæc de iis expressè loquor, quæ Juris Civitatis esse nequeunt, & à quibus natura humana plerumque abhorret. Nam quòd stultus, aut vesanus nullis præmiis, neque minis induci possit ad exequenda mandata, & quòd unus, aut alter ex eo,

quòd huic, aut illi Religioni addictus sit, imperii jura omni malo pejora judicat; jura tamen Civitatis irrita non sunt, quandoquidem iisdem plerique cives continentur; ac proinde, quia ii, qui nihil timent, neque sperant, eatenus sui juris sunt; (*per Art. 10. præced. Cap.*) sunt ergo (*per Art. 14. præced. Cap.*) imperii hostes, quos jure cohibere licet.

§. IX. Tertio denique considerandum venit, ad Civitatis Jus ea minus pertinere, quæ plurimi indignantur. Nam certum est, homines naturæ ductu in unum conspirare, vel propter communitatem metum, vel desiderio damnum aliquod commune ulciscendis; & quia Jus Civitatis communi multitudinis potentiâ definitur, certum est, potentiam Civitatis, & Jus eatenus minus, quatenus ipsa causâ præbet, ut plures in unum conspirent. Habet certè Civitas quadam sibi metienda, & sicut unusquisque civis, sive homo in statu naturali, sic Civitas eò minus sui juris est, quò majorem timendi causam habet. Atque hæc de Jure summarum potestatum in subditos; jam antequam de earundem in alios jure agam, solvenda videtur quæstio, quæ de Religione moveri solet.

§. X. Nam obijci nobis potest, an Status civilis, & subditorum obedientia, qualis in statu civili requiri ostendimus, non tollat Religionem, quâ Deum colere tenemur. Sed si rem ipsam perpendamus, nihil reperiemus, quod possit scrupulum injicere. Mens enim, quatenus ratione utitur, non summarum potestatum; sed sui juris est. (*per Art. 11. Cap. præced.*) Atque adeò vera Dei cognitio, & amor nullius imperio subijci potest, ut nec erga proximum charitas; (*per Art. 8. hujus Cap.*) & si præterea consideremus summum charitatis exercitium esse illud, quod ad pacem tuendam, & concordiam conciliandam sit, non dubitabimus, illum revera suo officio functum esse, qui unicuique tantum auxilii fert, quantum jura Civitatis, hoc est, concordia, & tranquillitas concedunt. Ad externos cultus quod attinet, certum est, illos ad veram Dei cognitionem, & amorem, qui ex eâ necessario sequitur, nihil profus injurare, nec nocere posse; atque adeò non tanti faciendi sunt, ut propter ipsos pax, & tranquillitas publica pertur-

bari

bari merentur. Cæterum certum est, me Jure naturæ, hoc est, (*per Art. 3. præc. Cap.*) ex divino decreto, non esse religionis vindicem; nam nulla mihi est, ut olim Christi Discipulis potestas fuit, ejiciendi spiritus immundos & faciendi miracula, quæ sanè potestas adeò necessaria est ad propagandam Religionem in locis, ubi interdicta est, ut sine ipsâ non tantum oleum, & opera, ut ajunt, perdat; sed plurimæ insuper creentur molestiæ, cujus rei funestissima exempla omnia viderunt sæcula. Unusquisque igitur, ubicunque sit, Deum potest verâ Religione colere, sibi que prospicere, quod viri privati officium est. Cæteram cura Religionis propagandæ Deo, vel summis potestatibus, quibus solis incumbit Reipublicæ habere curam, committenda est. Sed ad propositum revertor.

§. XI. Jure summarum potestatum in cives, & subditorum officio explicato, superest, ut earum Jus in reliqua consideremus, quod jam ex dictis facile cognoscitur. Nam, quandoquidem (*per Art. 2. hujus Cap.*) Jus summæ potestatis nihil est præter ipsam naturæ Jus, sequitur duo imperia ad invicem sese habere, ut duo homines in statu naturali, excepto hoc, quòd Civitas sibi cavere potest, ne ab aliâ opprimatur, quòd homo in statu naturali non potest, nimirum qui quotidie somno, sæpe morbo, aut animi aegritudine & tandem senectute gravatur, & præter hæc aliis incommodis est obnoxius, à quibus Civitas securam se reddere potest.

§. XII. Civitas igitur eatenus sui juris est, quatenus sibi consuli, & cavere potest, ne ab aliâ opprimatur, (*per Art. 9. & 15. præc. Cap.*) & (*per Art. 10. & 15. præc. Cap.*) eatenus alterius juris, quatenus alterius Civitatis potentiam timet, vel quatenus ab eâ impeditur, quò minus id, quod vult, exequatur, vel denique quatenus ipsius auxilio ad sui conservationem, vel incrementum indiget; nam dubitare nequaquam possumus, quin, si duæ Civitates invicem mutuam auxilium præstare volunt, ambæ simul plus possint, & consequenter plus juris simul habeant, quàm alterutra sola. Vid. Art. 13. Cap. præc.

§. XIII. Hæc autem clariùs intelligi possunt, si consideremus, quòd duæ Civitates naturâ hostes sunt: homines enim (*per Art. 14.*

præc. Cap.) in statu naturali hostes sunt; qui igitur Jus naturæ extra Civitatem retinent, hostes manent. Si itaque altera Civitas alteri bellum inferre, & extrema adhibere media velit, quò eam sui juris faciat, id ei jure tentare licet, quandoquidem, ut bellum geratur, ei sufficit ejus rei habere voluntatem. At de pace nihil statuerè potest, nisi conveniente alterius Civitatis voluntate. Ex quo sequitur jura belli uniuscujusque Civitatis esse; pacis autem non unius, sed duarum ad minimum Civitatum esse jura, quæ propterea confœderatæ dicuntur.

§. XIV. Hoc fœdus tamdiu fixum manet, quamdiu causâ fœderis pangendi, nempe metus damni, seu lucris spes in medio est; hæc autem, aut illo Civitatum alterutri adempto, manet ipsa sui juris, (*per Art. 10 præc. Cap.*) & vinculum, quo Civitates invicem adstrictæ erant, sponte solvitur, ac proinde unicuique Civitati jus integrum est solvendi fœdus, quandoquæ vult, nec dici potest, quòd dolo, vel perfidiâ agat, propterea quòd fidem solvit, simulatque metus, vel spei causâ sublata est, quia hæc conditio unicuique contrahentium æqualis fuit, ut scilicet quæ prima extra metum esse posset, sui juris esset, eoque ex sui animi sententiâ uteretur, & præterea quia nemo in futurum contrahit, nisi positus præcedentibus circumstantiis: his autem mutatis totius status etiam mutatur ratio, & hæc de causâ unaqueque confœderatarum Civitatum jus retinet sibi consulendi, & unaqueque propterea, quantum potest, conatur extra metum, & consequenter sui juris esse, & impedire, quò minus altera potentior evadat. Si quæ ergo Civitas, se deceptam esse, queritur, ea sanè non confœderatæ Civitatis fidem; sed suam tantummodò stultitiâ damnare potest, quòd scilicet salutem suam alteri, qui sui juris, & cui sui imperiî salus summa lex est, crediderit.

§. XV. Civitatibus, quæ unâ pacem contraxerunt, jus competit dirimendi quæstiones, quæ moveri possunt de pacis conditionibus, seu legibus, quibus sibi invicem fidem aditinerunt, quandoquidem pacis jura non unius Civitatis; sed contrahentium simul sunt; (*per Art. 13. hujus Cap.*) quòd si deis convenire inter ipsas non potest, eo ipso ad belli statum redeunt.

§. XVI. Quò

§. XVI. Quò plures Civitates simul pacem contrahunt, eò unaqueque reliquis minus timenda, sive unicuique minor est potestas bellum inferendi; sed eò magis pacis tenetur conditiones servare, hoc est, (*per Art. 13. hujus Cap.*) eò minus sui juris est; sed eò magis communi fœderatorum voluntati sese accommodare tenetur.

§. XVII. Cæterum fides, quam sana ratio, & Religio servandam docet, hic minime tollitur: nam nec ratio, nec Scriptura omnem datam fidem servare docet. Cui enim pollicitus sum, argentum ex.gr. quod mihi secreto servandum dedit, custodire, fidem præstare non teneor, simulac noverim, aut scire crediderim, furtum esse, quod mihi servandum dedit; sed rectius agam, si dem operam, ut suis restituatur. Sic etiam si summa potestas aliquid alteri se facturam promisit, quod postea tempus, seu ratio docuit, aut docere videbatur communi subditorum saluti obesse, fidem sanè solvere tenetur. Cùm itaque Scriptura non nisi in genere doceat fidem servare, & casus singulares, qui excipiendi sunt, uniuscujusque judicio relinquat, nihil ergo docet, quòd iis, quæ modo ostendimus, repugnat.

§. XVIII. Sed ne toties opus sit sermonis filum interrompere, & similes posthac objectiones solvere, monere volo, me hæc omnia ex naturæ humanæ quomodocunque consideratæ necessitate demonstrasse, nempe ex universalis omnium hominum conatu sese conservandi, qui conatus omnibus hominibus inest, sive ignari, sive sapientes sint, ac proinde quomodocunque homines, sive affectu, sive ratione duci considerentur, res eadem erit, quia demonstratio, ut diximus, universalis est.

CAPUT IV.

§. I. Jus summarum potestatum, quod earum potentiâ determinatur, in præc. Cap. ostendimus, idque in hoc potissimum consistere vidimus, nempe quòd imperi veluti mens sit, quâ omnes duci debent; adeoque solas jus habere decernendi, quid bonum, quid malum, quid æquum, quid iniquum, hoc est, quid singulis,

N 3

vel

vel omnibus simul agendum, vel omittendum sit, ac proinde videmus iis solis jus competere leges condendi, easque, quando de iis quaestio est, in quocunque singulari casu interpretandi, & decernendi, an datus casus contra, vel secundum jus factus sit; (*vide Art. 3, 4, 5. prac. Cap.*) deinde bellum inferendi, vel pacis condiciones statuendi, & offerendi, vel oblatas acceptandi. *Vide Art. 12. & 13. prac. Cap.*

§. II. Cum haec omnia, ac etiam media, quae ad eadem exequenda requiruntur, omnia negotia sint, quae ad integrum imperii corpus, hoc est, quae ad Rempublicam spectant, hinc sequitur, Rempublicam ab ejus solummodo directione pendere, qui summum habet imperium; ac proinde sequitur solius summæ potestatis Jus esse de factis uniuscujusque judicandi, de factis cujuscunque rationem exigendi, delinquentes pœnâ mulctandi, & quaestiones inter cives de jure dirimendi, vel legum latarum peritos statuendi, qui hæc ejus loco administrant. Deinde omnia ad bellum, & pacem media adhibendi, & ordinandi, nempe urbes condendi, & muniendi, milites ducendi, officia militaria distribuendi, & quid factum velit imperandi, & pacis causâ legatos mittendi, & audiendi, & denique sumptus ad hæc omnia exigendi.

III. Quoniam itaque solius summæ potestatis Jus sit negotia publica tractandi, vel ministros ad eadem eligendi, sequitur, subditum imperium affectare, qui suo solo arbitrio, supremo Concilio inficere, negotium aliquod publicum aggressus est, tamen id, quod intenderat agere, Civitati optimum fore crediderit.

§. IV. Sed quaeri solet, an summa potestas legibus adstricta sit, & consequenter an peccare possit? Verum quoniam legis, & peccati nomina non tantum Civitatis Jura, sed etiam omnium rerum naturalium, & apprimè rationis communes regulas respicere solent, non possumus absolutè dicere, Civitatem nullis adstrictam esse legibus, seu peccare non posse. Nam si Civitas nullis legibus, seu regulis, sine quibus Civitas non esset Civitas, adstricta esset, tum Civitas non ut res naturalis, sed ut chimæra esset contemplanda. Peccat ergo Civitas, quando ea agit, vel fieri patitur, quæ causâ esse possunt ipsius ruinæ, atque tum

can-

eandem eo sensu peccare dicimus, quo Philosophi, vel Medici naturam peccare dicunt, & hoc sensu dicere possumus, Civitatem peccare, quando contra rationis dictamen aliquid agit. Est enim Civitas tum maxime sui juris, quando ex dictamine rationis agit; (*per Art. 7. præced. Cap.*) quatenus igitur contra rationem agit, eatenus sibi deficit, seu peccat. Atque hæc clarjuss intelligi poterunt, si consideremus, quòd, cum dicimus unumquemque posse de re, quæ sui juris est, statuerè, quicquid velit, hæc potestas non solâ agentis potentia; sed etiam ipsius patientis aptitudine definiri debet. Si enim ex. gr. dico, me jure posse de hæc mensâ, quicquid velim, facere, non herele intelligo, quòd jus habeam efficiendi, ut hæc mensâ herbam comedat; sic etiam, tamen dicimus homines non sui; sed Civitatis juris esse, non intelligimus, quòd homines naturam humanam amittant, & aliam induant; atque adeò quòd Civitas jus habeat efficiendi, ut homines volent, vel quòd æquè impossibile est, ut homines cum honore adicipiant ea, quæ risum movent, vel nauseam; sed quòd quadam circumstantiæ occurrant, quibus positus ponitur subditorum erga Civitatem reverentia, & metus; & quibus sublatis metus, & reverentia, & cum his Civitas unâ tollitur. Civitas itaque, ut sui juris sit, metus, & reverentiæ causas servare tenetur, alias Civitas esse definit. Nam his, vel ei, qui imperium tenet, æquè impossibile est, ebriam, aut nudum cum scortis per plateas currere, hiltionem agere, leges ab ipso latas apertè violare, seu contemnere, & cum his majestatem servare, ac impossibile est, simul esse, & non esse; subditos deinde trucidare, spoliare, virgines rapere, & similia, metum in indignationem, & consequenter statum civilem in statum hostilitatis vertunt.

§. V. Videmus itaque, quo sensu dicere possumus, Civitatem legibus teneri, & peccare posse. Verum si per legem intelligamus Jus civile, quod ipso Jure civili vindicari potest, & peccatum id, quod Jure civili fieri prohibetur, hoc est, si hæc nomina genuino sensu sumantur, nullâ ratione dicere possumus, Civitatem legibus adstrictam esse, aut posse peccare. Nam regulæ, & causæ metus, & reverentiæ, quas Civitas sui causâ servare tenetur, non ad Ju-
ra ci-

ra civilia; sed ad Jus naturale spectant, quandoquidem (*per Art. præced.*) non Jure civili; sed Jure belli vindicari possunt, & Civitas nulla aliâ ratione isdem tenetur, quàm homo in statu naturali, ut sui juris esse possit, sive ne sibi hostis sit, cavere tenetur, ne se ipsum interficiat, quæ sanè cautio non obsequium, sed humana nature libertas est: at Jura civilia pendent à solo Civitatis decreto, acque hæc nemini, nisi sibi, ut scilicet libera maneat, morem gerere tenetur, nec aliud bonum, aut malum habere, nisi quòd ipsa sibi bonum, aut malum esse decernit; ac proinde non tantùm jus habet sese vindicandi, leges condendi, & interpretandi; sed etiam easdem abrogandi, & reum quemcunque ex plenitudine potentiz condonandi.

§. VI. Contractus, seu leges, quibus multitudo jus suum in unum Concilium, vel hominem transferunt, non dubium est, quin violari debeant, quando communis salutis interest easdem violare. At judicium de hæc re, an scilicet communis salutis interfit, easdem violare, an secus, nemo privatus; sed is tantùm, qui imperium tenet, jure ferre potest; (*per Art. 3. hujus Cap.*) ergo Jure civili is solus, qui imperium tenet, earum legum interpres manet. Ad quod accedit, quòd nullus privatus easdem jure vindicare possit, atque ad eum, qui imperium tenet, reverrà non obligant. Quòd si tamen ejus naturæ sint, ut violari nequeant, nisi simul Civitatis robur debilitetur, hoc est, nisi simul pleorumque civium communis metus in indignationem vertatur, eo ipso Civitas dissolvitur, & contractus cessat, qui propterea non Jure civili; sed Jure belli vindicatur. Atque ad eò is, qui imperium tenet, nullâ etiam aliâ de causâ hujus contractus condiciones servare tenetur, quàm homo in statu naturali, ne sibi hostis sit, tenetur cavere, ne se ipsum interficiat, ut in præced. Art. diximus.

CAPUT V.

§. I. IN Art. 11. Cap. 2. ostendimus hominem tum maximè sui juris esse, quando maximè ratione ducitur, & consequen-

ter

ter (*vid. Art. 7. Cap. 3.*) Civitatem illam, maximè potentem, maximèque sui juris esse, quæ ratione fundatur, & dirigitur. Cùm autem optima vivendi ratio ad sese, quantum fieri potest, conservandum ea sit, quæ ex præscripto rationis instituitur; sequitur ergo id omne optimum esse, quod homo, vel Civitas agit, quatenus maximè sui juris est. Nam non id omne, quod jure fieri dicimus, optimè fieri affirmamus: aliud namque est agrum jure colere, aliud agrum optimè colere; aliud, inquam, est sese jure defendere, conservare, judicium ferre, &c. aliud sese optimè defendere, conservare, atque optimum judicium ferre; & consequenter aliud est jure imperare, & Republicæ curam habere, aliud optimè imperare, & Rempubicam optimè gubernare. Postquam itaque de jure cujuscunque Civitatis in genere egimus, tempus est, ut de optimo cujuscunque imperii statu agamus.

§. II. Qualis autem cujuscunque imperii sit status, faciliè ex sine status civilis cognoscitur: qui scilicet nullus alius est, quàm pax, vitæque securitas. Ac proinde illud imperium optimum est, ubi homines concorditer vitam tranfigunt, & cujus jura inviolata servantur. Nam certum est, quòd seditiones, bella, legumque contemptio, sive violatio non tam subditorum malitiæ, quàm pravo imperii status imputanda sunt. Homines enim civiles non nascuntur, sed fiunt. Hominum præterea naturales affectus ubique idem sunt; si itaque in unâ Civitate malitia magis regnat, pluraque peccata committuntur, quàm in aliâ, certum est, id ex eo oriri, quòd talis Civitas non satis concordie providerit, nec jura satis prudenter instituerit, & consequenter neque Jus Civitatis absolutum obtinuerit. Status enim civilis, qui seditionum causas non abstulit, & ubi bellum continuo timendum, & ubi denique leges frequenter violantur, non multum ab ipso naturali statu differt, ubi unusquisque ex suo ingenio magno vitæ periculo vivit.

§. III. At sicut subditorum vitia, nimiaque licentia, & contumacia Civitati imputanda sunt, ita contra eorum virtus, & constans legum observantia maximè Civitatis virtuti, & juri absoluto tribuenda est, ut patet ex Art. 15. Cap. 2. Unde Hannibal meri-

O O

tò

to eximie virtuti ducitur, quòd in ipsius exercitu nulla unquam feditio orta fuerit.

§. IV. Civitas, cuius subditi metu terrii, arma non capiunt, potius dicenda est, quòd sine bello sit, quam quòd pacem habeat. Pax enim non belli privatio; sed virtus est, quæ ex animi fortitudine oritur: est namque obsequium (*per Art. 19. Cap. 2.*) constans voluntas id essequendi, quòd ex communi Civitatis decreto fieri debet. Illa præterea Civitas, cuius pax à subditorum inertiâ pendet, qui scilicet veluti pecora ducuntur, ut tantum servire discant, rectius solitudo, quam Civitas dici potest.

§. V. Cùm ergo dicimus, illud imperium optimum esse, ubi homines concorditer vitam transigunt, vitam humanam intelligo, quæ non solâ sanguinis circulatione, & aliis, quæ omnibus animalibus sunt communia; sed quæ maximè ratione, verâ Mentis virtute, & virâ definitur.

§. VI. Sed notandum, imperium, quòd in hunc finem institui dixi, à me intelligi id, quòd multitudo libera instituit, non autem id, quòd in multitudinem iure belli acquiritur. Libera enim multitudo majori spe, quam metu; subacta autem majori metu, quam spe ducitur: quippe illa vitam colere; hæc autem mortem tantummodò vitare studet; illa inquam, sibi vivere studet, hæc victoris esse cogitur, unde hanc servire, illam liberam esse dicimus. Finis itaque imperii, quòd aliquis iure belli adipiscitur, est dominari, & servos potius, quam subditos habere. Et quamvis inter imperium, quòd à liberâ multitudine creatur, & illud, quòd iure belli acquiritur, si ad utriusque ius in genere attendamus, nulla essentialis detur differentia, finem tamen, ut jam ostendimus, & præterea mediâ, quibus utrumquodque conservari debeat, admodum diversa habent.

§. VII. Quibus autem mediis Princeps, qui solâ dominandi libidine fertur, uti debet, ut imperium stabile, & conservare possit, acutissimus Machiavellus prolixè ostendit, quem autem in finem, non satis constare videtur. Si quem tamen bonum habuit, ut de virò sapiente credendum est; fuisse videtur, ut ostenderet, quam imprudenter inultu Tyrannum è medio tollere cogantur. cùm

tamen

tamen causæ, cur princeps sit Tyrannus, tolli nequeant; sed contra eò magis ponantur, quò principi major timendi causâ præbetur: quòd sit, quando multitudo exempla in principem edidit, & paricidio, quasi re bene gestâ, gloriatur. Præterea ostendere forsitan voluit, quantum libera multitudo cavere debet, ne salutem suam absolute credat, qui nisi vanus sit, & omnibus se posse placere existimet, quotidie insidias timere debet, atque adeò sibi potius cavere, & multitudini contra insidiari magis, quàm consulere cogitur; & ad hoc de prudentissimo isto viro credendum magis adducor, quia pro libertate fuisse constat, ad quam etiam tuendam saluberrima consilia dedit.

CAPUT VI.

§. I. Quia homines, uti diximus, magis affectu, quam ratione ducuntur, sequitur multitudinem non ex rationis ductu, sed ex communi aliquo affectu naturaliter convenire, & unâ veluti mente duci velle, nempe (*ut Art. 9. Cap. 3. diximus*) vel ex communi spe, vel metu, vel desiderio commune aliquid damnum ulciscendi. Cùm autem solitudinis metus omnibus hominibus insit, quia nemo in solitudine vivere habet, ut sese defendere, & quæ ad vitam necessaria sunt, comparare possit, sequitur statum civilem homines naturâ appetere, nec fieri posse, ut homines eundem unquam peritus dissolvant.

§. II. Ex discordiis igitur, & seditionibus, quæ in Civitate sæpe concitantur, nunquam fit, ut cives Civitatem dissolvant; (ut in reliquis societatibus sæpe evenit) sed ut eisdem formam in aliam mutant; si nimirum contentiones sedari nequeant servatâ Civitatis facie. Quare media, quæ ad imperium conservandum requiri dixi, ea intelligo, quæ ad imperii formam absque ullâ eius notabili mutatione conservandam necessaria sunt.

§. III. Quòd si cum humanâ naturâ comparatum esset, ut homines id, quòd maximè utile est, maximè cuperent, nullâ esset opus arte ad concordiam, & fidem; sed quia longè aliter cum naturâ humanâ constitutum esse constat, imperium necessariò itâ instit-

tuendum

tuendum est, ut omnes, tam qui regunt, quam qui reguntur, ve-
lint nolint, ita tamen agant, quod communis salutis interest, hoc est,
ut omnes sponte, vel vi, vel necessitate coacti sint ex rationis præ-
scripto vivere; quod fit, si imperii res ita ordinentur, ut nihil, quod
ad communem salutem spectat, ullius fidei absolute committatur.
Nemo enim tam vigilans est, qui aliquando non dormitet, & nemo
tam potenti, tamque integro animo fuit, qui aliquando, & præ-
fertim quando maxime animi fortitudine opus est, non frangeretur,
ac pateretur vinci. Et sanè stultitia est ab alio id exigere, quod ne-
mo à seipso impetrare potest, nempe, ut alteri potius, quam sibi
vigilet, ut avarus non sit, neque invidus, neque ambitiosus, &c.
præferet is, qui omnium affectuum incitamenta maxima quotidie
habet.

IV. At experientia contrā docere videtur, pacis, & concordia
interesse, ut omnis potestas ad unum conferatur. Nam nullum im-
perium tamdiu absque ulla notabili mutatione stetit, quam Tur-
carum, & contrā nulla minus diuturna, quam popularia, seu De-
mocratica fuerunt, nec ulla, ubi tot seditiones moverentur. Sed
si servitium, barbaries & solitudo pax appellanda sit, nihil homi-
nibus pace miserius. Plures sanè, & acerbiores contentiones inter
parentes, & liberos, quam inter dominos, & servos moveri solent,
nec tamen OEconomia interest Jus paternum in dominium mutare,
& liberos perinde, ac servos habere. Servitutis igitur, non pacis, in-
terest, omnem potestatem ad unum transferre: nam pax, ut jam
disimus, non in belli privatione; sed in animorum unione, sive
concordiā consistit.

§. V. Et sanè, qui credunt posse fieri, ut unus solus summum
Civitatis Jus obtineat, longè errant. Jus enim solā potentia deter-
minatur, ut Capite 2. ostendimus: at unius hominis potentia longè
impar est tantæ molī sustinendæ. Unde fit, ut, quem multitudo
Regem elegit, is sibi Imperatores quærat, seu Consiliarios, seu ami-
cos, quibus suam, & omnium salutem committit, ita ut impe-
rium, quod absolute Monarchicum esse creditur, sit reverā in praxi
Aristocraticum, non quidem manifestum; sed latens, & propte-
rea pessimum. Ad quod accedit, quòd Rex, puer, æger, aut senes-
citate

stute gravatus, precario rex sit; sed ii reverā summam potestatem
habeant, qui summa imperii negotia administrant; vel qui Regi
sunt proximi; ut jam taceam, quòd Rex, libidini obnoxius, omnia
sæpe moderetur ex libidine unius, aut alterius pellicis, aut cinadi.
Audieram, inquit Orsines, in Asia olim regnasse feminas: hoc verò
novum est, regnare castratum, Curtius lib. X. Cap. 1.

§. VI. Est præterea hoc certum, quòd Civitas semper magis
propter cives, quam propter hostes periclitetur: rari quippe boni.
Ex quo sequitur, quòd is, in quem totum imperii Jus delatum est,
magis cives, quam hostes semper timebit, & consequenter sibi ca-
vere, & subditis non consulere; sed insidiari conabitur, is præcipue,
qui sapientiā clari, vel divitis potentiores sunt.

§. VII. Accedit præterea, quòd Reges filios etiam plus timent,
quam amant, & eò magis, quòd pacis, belli que artes magis cal-
lent, & subditis ob virtutes dilectiores sunt. Unde fit, ut eos ita
educare studeant, ut causā timendi ablit. Quā in re officarii prom-
ptissimè Regi obsequuntur, & studium adhibebunt summum, ut
Regem successiorem rudem habeant, quem arte tractare possint.

§. VIII. Ex quibus omnibus sequitur, Regem eò minus sui Ju-
ris, & subditorum conditionem eò miseriorē esse, quò magis
absolute Civitatis Jus in eundem transferretur: atque adeò necesse
est, ad imperium Monarchicum ritè stabilendum, fundamenta
jacere firma, quibus superstruatur: ex quibus Monarchæ securi-
tas, & multitudinis pax sequatur; ac proinde, ut Monarcha tum
maximè sui juris sit, cum maximè multitudinis salutē consulit.
Quænam autem hæc Imperii Monarchi fundamenta sint, primum
breviter proponam, & deinde ordine ea ostendam.

§. IX. Urbs una, aut plures condendæ, & munitæ sunt,
quarum omnes cives, sive ii intra moenia, sive extra propter agri-
culturam habitent, eodem Civitatis jure gaudeant; eā tamen con-
ditione, ut unaquæque certum civium numerum ad sui, & com-
munem defensionem habeat; quæ autem id præstare nequit, aliis
conditionibus in ditioe habenda.

§. X. Militia ex solis civibus, nullo excepto, formanda est, &
ex nullis aliis; atque adeò omnes arma habere teneantur, & nullus

in civium numerum recipiatur, nisi postquam exercitum militare didicerit, illudque signatis anni temporibus exercere pollicitus fuerit. Deinde, nulliuscujusque familiæ militiâ in cohortes, & legiones divisa, melius cohortis dux eligendus, nisi qui Architecturam militarem noverit. Porro cohortium, & legionum duces ad vitam quidem; sed qui unius familiæ integræ militiæ imperet in bello tantummodo eligendus, qui annum ad summum imperium habeat, nec continuari in imperio, nec postea eligi possit. Atque hi eligendi sunt ex Regis Consiliariis, (de quibus Art. 15. & seqq. descendunt) vel qui officio Consilarii functi sunt.

§. XI. Omnium urbium incolæ, & agricolæ, hoc est, omnes Cives in familias dividendi sunt, quæ nomine, & insigni aliquo distinguantur, & omnes ex aliquâ harum familiarum geniti in civium numerum recipiantur, eorumque nomina in catalogum eorum familiæ redigantur, simulac eò ætatis pervenerint, ut arma ferre, & officium suum noscere possint; iis tamen exceptis, qui ob scelus aliquod infames, vel qui muti, vesani, & famuli sunt, qui servili aliquo officio vitam sustentant.

§. XII. Agri, & omne solum, & si fieri potest, domûs etiam publici juris sint, nempe ejus, qui Jus Civitatis habet, à quo annuo pretio civibus, sive urbanis, & agricolis locentur; & præterea omnes ab omni exactatione tempore pacis liberi, sive immunes sint. Atque hujus pretii alia pars ad Civitatis munimenta, alia ad usum domesticum Regis referenda est. Nam tempore pacis urbes tanquam ad bellum munire, & præterea naves, & reliqua instrumenta bellica parata necesse est habere.

§. XIII. Electio Rege ex aliquâ familiâ, nulli Nobiles censendi, nisi à Rege oriundi, qui præterea insignibus Regiis à sua, & à reliquis familiis distinguantur.

§. XIV. Regis consanguinei nobiles masculi, qui ei, qui regnat, gradu consanguinitatis tertio, aut quarto propinqui sunt, uxorem ducere prohibeantur, & si quos liberos procreaverint, illegitimi habeantur, & omni dignitate indigni, nec parentum hæredes agnoscantur; sed eorum bona ad Regem redeant.

§. XV. Regis præterea Consilarii, qui ei proximi, vel dignitate

tate secundi sunt, plures esse debent, & non, nisi ex civibus, eligendis; nempe, ex unâquâque familiâ tres, aut quatuor, aut quinque, (si familiæ non plures, quàm sexcentæ, fuerint) qui simul unum hujus Concilii membrum constituunt, non ad vitam; sed in tres, aut quatuor, aut quinque annos, ita ut singulis annis eorum tertia, quarta, aut quinta pars nova eligatur; in quâ electione tamen præprimò observandam, ut ex unâquâque familiâ unus ad minimum juris peritus Consiliarius eligatur.

§. XVI. Hac electio ab ipso Rege fieri debet, cui constituto anni tempore, quo scilicet novi Consilarii eligendi sunt, unâquæque familia omnium suorum civium nomina, qui ad annum quinquagesimum ætatis pervenerunt, & qui hujus officii candidati ritò promoti fuerunt; Regi tradere debet, ex quibus, quem velit, Rex eligit; at eo anno, quo alicujus familiæ juris peritus alteri succedere debet, juris peritorum tantum nomina tum Regi tradenda: Qui statuto tempore officio hoc Consilarii functi sunt, in eodem continuari nequeant, nec ad catalogum eligendorum quinqueennio, aut amplius referantur: Causa autem, cur necesse sit singulis annis ex unâquâque familiâ unum eligere, est, ne Concilium jam ex inexpertis Novitiis, jam ex Veteratis, & rerum expertis componeretur, quod necessario fiet, si omnes simul recederent, & novi succederent. Sed si singulis annis ex unâquâque familiâ unus eligatur, tum non nisi quinta, quarta, aut ad summum tertia Concilii pars ex Novitiis erit. Præterea si Rex aliis negotiis impeditus, aut aliâ de causâ huic electioni vacare aliquamdiu non possit, tum ipsi Consilarii alios pro tempore eligant, donec ipse Rex, vel alios eligat; vel, quos Concilium elegerit, probet.

§. XVII. Hujus Concilii primarium officium sit, imperii fundamentalia jura defendere, consilia de rebus agendis dare, ut Rex, quid in bonum publicum decernendum sit, sciat, atque adeò, ut Rex nihil de aliquâ re statuere liceat, nisi intellectâ prius hujus Concilii sententiâ; sed si Concilio, ut plerumque fiet, non jura mens fuerit; sed diversas habuerit sententias, etiam postquam bis, aut ter questionem de eadem re habuerint, res in longius trahenda

da non est; sed discrepantes sententiae ad Regem deferendae, ut Art. 25. huius Capituli docerimus.

§. XVIII. Huius praeterea Concilii officium etiam sit, Regis instituta, seu decreta promulgare, & quid in Republicam decretum est, curare, totiusque administrationis imperii curam habere, tanquam Regis vicarii.

§. XIX. Civibus nulli ad Regem aditus pateant, nisi per hoc Concilium, cui omnes postulationes, seu libelli supplices tradendi sunt, ut Regi offerantur. Legatis etiam aliarum Civitatum non, nisi intercedente hoc Concilio, veniam Regem alloquendi impetrare liceat; Epistolae praeterea, quae ex aliis locis Regi mittuntur, ei ab hoc Concilio tradi debent, & absolute Rex censendus est veluti Civitatis mens; hoc autem Concilium mentis sensus externi, seu Civitatis corpus, per quod mens Civitatis statum concipit, & per quod mens id agit, quod sibi optimum esse decernit.

§. XX. Cura filios Regis educandi huic etiam Concilio incumbat, & etiam tutela, si Rex, successore infante, seu puero relicto, obiit. Sed ne tamen Concilium interea temporis sine Rege sit, ex Nobilibus Civitatis Senior eligendus, qui Regis locum suppleat, donec legitimus successor eò aetatis pervenerit, quò imperii onus sustinere possit.

§. XXI. Huius Concilii Candidati si sint, qui regimen, fundamenta, & statum, seu conditionem Civitatis, cujus subditi sunt, norint; at qui jurisperiti locum occupare vult, is praeter regimen, & conditionem Civitatis, cujus subditi est, aliarum etiam, cum quibus commercium aliquod intercedit, scire debet; sed nulli, nisi qui ad quinquagesimum aetatis annum, nullo convicti crimine, pervenerint, in catalogo eligendorum referendi sunt.

§. XXII. In hoc Concilio nihil de rebus imperii concludendum, nisi presentibus omnibus membris: quòd si aliquis morbi, aut alia de causa adeste nequeat, aliquem ex eadem familia, qui eodem officio sanctus, vel qui in catalogum eligendorum relatus est, in ipsius locum mittere debet. Quòd si nec hoc fecerit; sed quòd Concilium propter ejus absentiam rem aliquam consulendam in diem diserte coactus fuerit, summam aliquam pecuniae sensibili

mul-

mul setur. Sed hoc intelligendum, quando quaestio est de re, quae integrum imperium spectat, videlicet de bello, & pace, de iure aliquo abrogando, vel instituendo, de commercio, &c. Sed si quaestio sit de re, quae unam, aut alteram urbem spectet, de libellis supplicibus, &c. satis erit, si major Concilii pars adsit.

§. XXIII. Ut inter familias aequalitas in omnibus, & ordo sedendi, proponendi, & dicendi habeatur, vices servandae sunt, ut singulae singulis sessionibus praesideant, & quae hanc sessionem prima, sequenti ultima sit. Sed eorum, qui ejusdem familiae sunt, is primus sit, qui prior electus fuerit.

§. XXIV. Hoc Concilium quater ad minimum in anno convocetur, ut rationem administrationis imperii à ministris exigant, ut rerum statum noscant, & si quid praeterea statuendum sit, videant. Nam adeò magnum civium numerum negotiis publicis continuo vacare impossibile videtur; sed, quia negotia publica interim exerceri nihilominus debent, ideò ex hoc Concilio quinquaginta, aut plures eligendi sunt, qui soluto Concilio, ejus vicem suppleant, quique quotidie congregari debeant in cubiculo, quod Regio sit proximum, atque adeo quotidie curam habeant ararii, urbium, munimentorum, educationis filii Regis, & absolute eorum omnium magni Concilii officiorum, quae modo enumeravimus, praeterquam illud, quòd de rebus novis, de quibus nihil decretum est, consulere non possint.

§. XXV. Congregato Concilio, antequam aliquid in eo proponatur, quinque, aut sex, aut plures jurisperiti ex familiis, quae illa sessione ordine loci priores sunt, Regem adeant, ut libellos supplices, vel epistolas, si quas habent, tradant, ut rerum statum indicent, & denique ut ex ipso intelligant, quid in suo Concilio proponere jubeat; quo accepto Concilium repetant, & qui ordine loci prior est, rem consulendam aperiat. Nec de re suffragia statim colligenda, quae aliquibus videtur alicujus esse momenti; sed in id tempus differenda, quod rei necessitas concedit. Concilio igitur ad id statutum tempus soluto, poterunt interea uniuscujusque familiae Consiliarii de ipsa seorsum quaestione habere, & si res iis magni momenti videbitur, alios, qui eodem

P p

officio

officio functi, vel qui ejusdem Concilii Candidati sunt, consule-
re, & si intra constitutum tempus inter ipsos convenire non pote-
rit, illa familia extra suffragium erit; (nam unaquæque familia
unum tantum ferre suffragium poterit) alias ejus familiae Jurisperi-
tus instructus sententiam, quam optimam judicaverint esse, in
ipso Concilio ferat, & sic reliqui; & si majori parti visum fuerit
post auditas cujusque sententiarum rationes, rem iterum perpendere,
Concilium iterum in tempus solvatur, ad quod unaquæque familia,
quamvis ultima ejus sit sententia, pronuntiabit, & tum demum
presente integro Concilio suffragia collectis ea irrita habeatur,
quæ centum ad minimum suffragia non habuerit, reliquæ autem
ad Regem deferantur à Jurisperitis omnibus, qui Concilio inter-
fuerunt, ut ex iis, postquam uniuscujusque partis rationes intelle-
xerit, quam velit, eligat, atque inde digressi ad Concilium re-
vertantur, ubi omnes Regem ad constitutum ab ipso tempus ex-
spectent, ut, quam sententiam ex latis eligendam censent, omnes au-
diant, & quid faciendum, ipse decernat.

§. XXVI. Ad justitiam administrandam Concilium aliud ex
solis Jurisperitis est formandum, quorum officium sit lites diri-
mere, & penas ex delinquentibus sumere; sed ita ut omnes senten-
tiarum, quas tulerint, ab iis, qui Concilii magni vicem supplent,
probari debeant, num scilicet, servato ritè in judicando ordine,
prolatæ fuerint, & absque partium studio; Quod si quæ pars,
quæ causâ cecidit, ostendere poterit, aliquem ex iudicibus munere
aliquo corruptum fuisse ab adversario, vel aliam communem causam
amicitiarum erga eundem, vel odii erga ipsum habere, vel denique
quod communis judicandi ordo non fuerit servatus, ea in integrum
restituatur. Sed hæc forsitan observari non possent ab iis, qui,
quando quæstio de crimine est, non tam argumentis, quam tor-
mentis reum convincere solent. Verum nec ego hic alium in judi-
cando ordinem concipio præter eum, qui cum optimo Civitatis
regimine convenit.

§. XXVII. Hi iudices magno etiam, & impari numero esse
debent; nempe sexaginta & unus, aut quinquaginta & unus ad mi-
nimum, & ex unâ familiâ non nisi unus eligendus, nec tamen ad
vitam;

vitam; sed ut quotannis etiam aliqua ejus pars cedat, & alii totidem
eligantur, qui ex aliis sint familiis, quique ad quadragesimum ata-
tus annum pervenerint.

§. XXVIII. In hoc Concilio nulla sententia pronuntianda,
nisi presentibus omnibus iudicibus. Quod si aliquis morbi, aut al-
terius rei causâ diu Concilio interesse non poterit, alius ad id tem-
pus eligendus, qui ipsius locum suppleat. In suffragiis autem feren-
dis dobebit unusquisque sententiam suam non palam dicere, sed cal-
culus indicare.

§. XXIX. Hujus, & præcedentis Concilii vicariorum emolu-
menta sint primò eorum, qui mortis damnati sunt ab ipsis, & etiam
eorum, qui summâ quâdam argenti plectuntur. Deinde ex unâ-
quaque sententiâ, quam de rebus civilibus tulerint, ab eo qui causâ
cecidit, pro ratione rotius summæ partem aliquotam accipiant, quâ
utrumque Concilium gaudeat.

§. XXX. His Conciliis alia subordinentur in unâquaque urbe,
quorum etiam membra ad vitam eligi non debent; sed etiam quo-
tannis pars aliqua eligenda ex solis familiis, quæ in eadem habitant:
sed opus non est hæc latius persequi.

§. XXXI. Militiæ stipendia nulla solvenda tempore pacis, tem-
pore autem belli iis tantummodo quotidiana stipendia danda, qui
quotidiano opere vitam sustentant. At duces, & reliqui officarii
cohortium nulla alia emolumenta ex bello expectanda habeant
præter hostium prædam.

§. XXXII. Si quis peregrinus alicujus civis filiam in uxorem
duxerit, ejus liberi sunt cives censendi, & in catalogo familiæ ma-
tris inscribendi. Qui autem ex peregrinis parentibus in ipso impe-
rio nati, & educati sunt, iis constituto aliquo pretio Jus civis ex
Chiliarchis alicujus familiæ emere liceat, & in catalogum ejusdem
familiæ referantur: nec imperio, tamen Chiliarchæ luci causâ
aliquem peregrinum infra constitutum pretium in numerum suo-
rum civium receperint, aliquod inde detrimentum oriri potest;
sed contra mediâ excogitanda, quibus facilius civium augeri
possit numerus, & magna hominum detur confluentia. At, qui
in catalogum civium non referuntur, æquum est, ut tempore

saltem belli otium suum labore, aut exactione aliquâ compensent.

§. XXXIII. Legati, qui tempore pacis ad alias Civitates pacis contrahenda, vel conservanda causa mitti debent, ex solis Nobilibus eligendi sunt, & ex Civitatis ærario sumptus iisdem suppeditandi, non autem ex Regis domestico ærario.

§. XXXIV. Qui aulam frequentant, & Regis domestici sunt, quibusque ex suo ærario domestico stipendia solvit, ab omni Civitatis ministerio, seu officio secludendi sunt. Dico expressè, *quibus Rex ex ærario suo domestico stipendia solvit*, ut corporis custodes ab iisdem secludam. Nam corporis custodes nulli præter cives ejusdem urbis in aulâ, servatis vicibus, vigilare pro Rege ante fores debent.

§. XXXV. Bellum non nisi pacis causâ inferendum, ut eo finito arma cessent. Urbibus igitur jure belli captis, & hoste subactio pacis conditiones instituenda sunt, ut captæ urbes nullo præsidio servari debeant; sed vel ut hosti, pacis foedere accepto, potestas concedatur eisdem pretio redimendi, vel (si eâ ratione timor semper à tergo maneat formidine loci) proorsus delendæ sunt, & incolæ aliò locorum ducendi.

§. XXXVI. Regi nullam extraneam matrimonium sibi jungere, sed tantum ex consanguineis, vel civibus aliquam in uxorem ducere liceat, ea tamen conditione, si scilicet civem aliquam duxerit, ut qui uxori sanguine sint proximi, nullum Civitatis officium administrare possint.

§. XXXVII. Imperium indivisibile esse debet. Si igitur Rex plures liberos procreaverit, illorum major natu jure succedat, minime autem concedendum, ut imperium inter ipsos dividatur, nec ut indivisum omnibus, vel aliquibus tradatur, & multò minus, ut partem imperii dotem filiae dare liceat. Nam, filias in hæreditatem imperii venire, nullâ ratione concedendum.

§. XXXVIII. Si Rex liberis masculis orbus obierit, ille, qui ipsi sanguine proximus, hæres imperii habendus, nisi forte uxorem extraneam duxerit, quam repudiare nolit.

§. XXXIX. Ad Cives quod attinet, patet ex Art. 5. Cap. 3. eorum

eorum unumquemque ad omnia Regis mandata, sive edicta à Concilio magno promulgata, (*vide de hæc conditione Art. 18. & 19. hujus Capituli*) obtemperare debere, tamen etiam absurdissima credat, vel jure ad id cogi. Atque hæc Imperii Quæmarchici fundamenta sunt, quibus superstrui debet, ut stabile sit, quomadmōdum in seq. Cap. demonstrabimus.

§. XL. Ad Religionem quod attinet, nulla planè templa urbium sumptibus ædificanda, nec jura de opinionibus statuenda, nisi seditiosa sint, & Civitatis fundamenta evertant. Igitur, quibus Religionem publicè exercere conceditur, templum si velint, suis sumptibus ædificent. At Rex ad Religionem, cui addictus est, exercendam templum in aulâ sibi proprium habeat.

CAPUT VII.

§. I Imperii Monarchici fundamentis explicatis, eadem hic ordine demonstrare suscepi; ad quod apprime notandum est, praxi nullo modo repugnare, quòd jura adeo firma constituantur, quæ nec ab ipso Rege aboleri queant. Perfæ enim Reges suos inter Deos colere solebant, & tamen ipsi Reges potestatem non habebant jura semel instituta revocandi, ut ex Dan. Cap. 5. patet; & nullibi, quod sciam, Monarcha absolutè eligitur, nullis expressis conditionibus. Imò nec rationi, nec obedientiæ absolutæ, quæ Regi debetur, repugnat; nam fundamenta imperii veluti Regis æterna decreta habenda sunt, ad eò ejus ministri ei omninò obediant, si, quando aliquid imperat, quod imperii fundamentis repugnat, mandata exequi velle negent. Quòd exemplo Uliissis clarè explicare possumus. Socii enim Uliissis ipsius mandatum exequabantur, quando navis malo alligatum, & cantu Syrenum mente captum, religare noluerunt; tamen id modis multis nimitando imperabat, & prudentiæ ejusdem imputatur, quòd postea sociis gratias egerit, quòd ex primâ ipsius mente ipsi obtemperaverint. Et ad hoc Uliissis exemplum solent etiam Reges judices instruere, ut scilicet iustitiam exerceant, nec quemquam respiciant, nec ipsi Regem, si quid singulari aliquo casu imperaverit, quod contra

institutum, jus esse noverint. Reges enim non Dii, sed homines sunt, qui Syrenum capiuntur saepe cantu. Si igitur omnia ab inconstanti unius voluntate penderent, nihil fixum esset. Atque adeo imperium Monarchicum, ut stabile sit, instituendum est, ut omnia quidem ex solo Regis decreto fiant, hoc est, ut omne jus sit Regis explicata voluntas; at non ut omnis Regis voluntas jus sit, de quo vide Art. 3. §. 5. & 6. præc. Cap.

§. II. Deinde notandum, quod in jaciendis fundamentis maxime humanos affectus observare necesse est, nec ostendisse sufficit, quid oporteat fieri; sed apprimè, qui fieri possit, ut homines, sive affectu, sive ratione ducantur, jura tamen rata, fixaque habeant. Nam si imperii jura, sive libertas publica solo invalido legum auxilio nitatur, non tantum nulla ejus obtinenda erit civibus securitas, ut Art. 3. Cap. præc. ostendimus; sed etiam exitio erit. Nam hoc certum est, nullam Civitatis conditionem miseriorum esse, quam optima, quæ labascere incipit, nisi uno actu, & idem eadat, & in servitutem ruat, (quod sane impossibile videtur esse) ac proinde subditis multò satius esset suum jus absolute in unum transferre, quam incertas, & vanas, sive irritas libertatis conditiones stipulari, atque ita posteros iter ad servitutem crudelissimam parare. At si imperii Monarchici fundamenta, quæ in præc. Cap. retuli, firma esse ostendero, nec divelli posse, nisi cum indignatione maxime partis armate multitudinis, & exiti Regi, & multitudini pacem, & securitatem sequi, atque hæc ex communi natura deduxero, dubitare nemo poterit eadem optima esse, & vera, ut patet ex Art. 9. Cap. 3. & Art. 3. & 8. præc. Cap. Quod autem hujus illa natura sint, quam paucis potero, ostendam.

§. III. Quod officium ejus, qui imperium tenet, sit Imperii statum, & conditionem semper nocere, & communi omnium saluti vigilare, & id omne, quod majori subditorum parti utile est, efficere, aptus omnes in confesso est. Cum autem unus solus omnia perfrustrare nequeat, nec semper animum presentem habere, & ad cogitandum insilire & sæpè morbo, aut senectute, aut aliis de causis robis vocare publicis prohibeatur; necesse ergo est, ut Monarcha Consiliarios habeat, qui rerum statum noverint, &

Regem

Regem consilio juvent, & ipsius locum sæpè suppleant; atque adeo fiat, ut imperium, seu Civitas unus semper, eademque mente consistat.

§. IV. Sed quia cum humana natura ita comparatum est, ut unusquisque suum privatum utile summo cum affectu quaerat, & illa jura æquissima esse judicet, quæ rei suæ conservandæ, & augendæ, necessaria esse, & alterius causam eatenus defendat, quantum rem suam eo ipso stabilire credit, hinc sequitur Consiliarios necessario debere eligi, quorum privata res, & utilitas à communi omnium salute, & pace pendeant; atque adeo patet, quod, si ex unoquoque civium genere, sive classe aliquot eligantur, id majori subditorum parti utile erit, quod in hoc Concilio plurima habuerit suffragia. Et quamvis hoc Concilium, quod ex adeo magno civium numero componitur, frequentari necessario debeat à multis rudi admodum ingenio; hoc tamen certum est, unumquemque in negotiis, quæ diu magno cum affectu exercuit, satis callidum, atque astutum esse. Quapropter si nulli alii eligantur, nisi ii, qui ad quinquagesimum ætatis annum usque negotia sua sine ignominia exercuerunt, satis apti erunt, ut consilia res suas concernentia dare possint, præsertim si in rebus majoris ponderis tempus ad meditandum concedatur. Adde quod longè abest, ut Concilium, quod paucis consistat, à similibus non frequentetur. Nam contra maxime ejus pars ex hominibus ejusmodi constat: quandoquidem unusquisque ibi maxime conatur socios habere bardos, qui ab ipsius ore pendant, quod in magnis Conciliis locum non habet.

§. V. Præterea certum est, unumquemque male regere, quam regi. Nemo enim volens imperium alteri concedit, ut habet Salustius in primâ ad Cæsarem oratione. Ac proinde patet, quod multitudo integra nunquam jus suum in paucos, aut unum transferet, si inter ipsam convenire possit, nec ex controversiis, quæ plerumque in magnis Conciliis excitantur, in seditiones ite; atque adeo multitudo id liberè tantummodo in Regem transfert, quod absolute in potestate ipsa habere nequit, hoc est, controversiarum diremptionem, & in decernendo expeditionem. Nam quod sæpè

etiam

etiam sit, ut Rex belli causa eligatur, quia scilicet bellum à Regibus multo feliciter geritur, incititia sanè est, nimirum quòd, ut bellum feliciter gerant, in pace servire velint; si quidem pax eo in imperio potest concipi, cuius summa potestas solà belli causa in unum translata est, qui propterea virtutem suam, & quid omnes in ipso uno habeant, maximè in bello, ostendere potest; cum contra imperium Democraticum hoc præcipuum habeat, quòd ejus virtus multo magis in pace, quàm in bello valet. Sed quacunque de causa Rex eligatur, ipse solus, ut jam diximus, quid imperio utile sit, scire nequit; sed ad hoc, ut in præc. Art. ostendimus necessè est, ut plures cives Consiliarios habeat, & quia concipere nequaquam possumus, quòd aliquid de re consulendà potest concipi, quod tam magnam hominum numerum effugerit, sequitur quòd præter omnes hujus Concilii sententias, quæ ad Regem deferuntur, nulla poterit concipi ad populi salutem idonea. Atque adeò, quia populi salus suprema lex, seu Regis summum jus est, sequitur jus Regis esse unam ex latis Concilii sententiis eligere; non autem contra totius Concilii mentem quicquam decernere, vel sententiam ferre. (vide Art. 25. præc. Cap.) Sed si omnes sententiæ in Concilio latæ ad Regem deferendæ essent, fieri posset, ut Rex parvis urbibus, quæ pauciora habent suffragia, semper faveret. Nam quamvis ex lege Concilii statutum sit, ut sententiæ non indicatis eorum authoribus deferantur, nunquam tamen tam bene cavere poterunt, ut non aliqua effluat, ac proinde necessariò statuendum est, ut illa sententia, quæ centum ad minimum suffragia non habuerit, irrita habeatur, quod quidem jus majores urbes summà vi defendere debebunt.

§. VI. Atque hic, nisi brevitati studerem, magnas hujus Concilii utilitates alias ostenderem; unam tamen, quæ maximi videtur esse momenti, adducam. Nempe, quòd nullum majus ad virtutem incitamentum dari potest, hæc communi spe summum hunc honorem adipiscendi: nam glorià maximè ducimur omnes, ut in nostrâ Ethica fuscè ostendimus.

§. VII. Quin majori hujus Concilii parti nunquam animus gerendi bellum: sed magnum pacis studium, & amor semper futurus sit,

sit, dubitari non potest. Nam, præterquam quòd ex bello ipsi timor semper erit bona sua cum libertate amittendi, accedit, quòd ad bellum novi sumptus requirantur, quos suppeditare debent, ac etiam quòd ipsorum liberi, & affines curis domesticis intenti, studium ad arma in bello applicare, & militatum ire cogentur; unde domum nihil præter gratias cicatrices referre poterunt. Nam, uti Art. 30. præc. Cap. diximus, militiæ stipendia nulla solvenda, & Art. 11. ejusdem Cap. ipsa ex solis civibus, & ex nullis aliis formanda.

§. VIII. Ad pacem, & concordiam aliud præterea, quod etiam magni est momenti, accedit; nempe quòd nullus civis bona fixa habeat. (vid. Art. 12. præc. Cap.) Unde omnibus ex bello par propemodum periculum est: nam omnes lucri causa mercaturam exercere, vel argentum suum invicem credere, si, ut olim ab Atheniensibus, lex lata sit, quâ prohibeatur unicuique argentum suum fœnere aliis, quàm incolis dare; atque adeò negotia tractare debebunt, quæ vel invicem intricata sunt, vel quæ eadem media, ut promoventur, requirunt; atque adeò hujus Concilii maximæ parti circa res communes, & pacis artes una plerumque, eademque erit mens; nam, ut Art. 4. hujus Cap. diximus, unusquisque alterius causam eatenus defendit, quatenus eo ipso rem suam stabilire credit.

§. IX. Quòd nemo unquam in animum inducet hoc Concilium muneribus corrumpere, dubitari non potest. Si enim aliquis ex tam magno hominum numero unum, aut alterum ad se trahat, sanè nihil promovebit: nam, ut diximus, sententia, quæ ad summum centum ad minimum suffragia non habuerit, irrita est.

§. X. Quòd præterea hujus Concilii semel stabiliti membra ad minimum numerum redigi non poterunt, facillè videbimus, si hominum communes affectus consideremus. Omnes enim glorià maximè ducuntur, & nullus est, qui sano corpore vivit, qui non speret in longam senectutem vitam trahere. Si itaque calculum incusamus eorum, qui reverà annum quinquagesimum, aut sexagesimum ætatis attigerunt, & rationem præterea habeamus magni istius Concilii numeri, qui quotannis eligitur, videbimus vix

aliquem eorum, qui arma ferunt, dari posse, qui non magnâ spe teneatur, huc dignitatis ascendere; atque adeo omnes hoc Concilii jus, quantum poterunt, deserant. Nam notandum, quòd corruptio, nisi paulatim irrequat, faciliè prævenitur; at quia faciliùs concipi potest, & invidiam invidiâ fieri, ut ex unâquâque familiâ, quàm ut ex paucis minor numerus eligatur, aut ut una, aut alia secludatur; ergo (per Art. 14. præced. Cap.) Consiliorum numerus non potest ad alium minorem redigi, nisi simul ab eo una tertia, quarta, aut quinta pars auferatur, quæ sanè mutatio admodum magna est, & consequenter à communi praxi omnino abhorrens. Nec mora præterea, sive in eligendo negligentia timenda est, quia hæc ab ipso Concilio suppletur. *Vid. Art. 16. præced. Cap.*

§. XI. Rex igitur, sive multitudinis metu ductus, vel ut sibi armata multitudinis majorem partem devinciat, sive animi generositate ductus, ut scilicet utilitati publicæ consulat, illam semper sententiam, quæ plurima suffragia habuerit, hoc est, (per Art. 5. hujus Cap.) quæ imperii majori parti est utilior, firmabit, & discrepantes sententias, quæ ad ipsum delatæ sunt, si fieri potest, conciliare studebit, ut omnes ad se trahat, quâ in re nervos intendet fuos, & ut tam in pace, quàm in bello experiantur, quid in ipso uno habeant; atque adeo tum maximè sui juris erit, & imperium maximè habebit, quando maximè communi multitudinis saluti consulit.

§. XII. Nam Rex solus omnes metu continere nequit; sed ipsius potentia, ut diximus, nititur militum numero, & præcipuè eorumdem virtute, & fide, quæ semper inter homines tamdiu constans erit, quamdiu indigentia, sive hæc honesta, sive turpis sit, copulantur; unde fit, ut Reges incitare sapius milites, quàm coercere, & magis eorum vitia, quàm virtutes dissimulare soleant, & plerumque, ut optimos premant, inertes, & luxu perditos inquirere, agnoscere, pecuniâ, aut gratiâ juvare, prehensæ manus, jacere oscula, & omnia servilia pro dominatione agere. Ut itaque cives à Rege præ omnibus agnoscantur, & quantum status civilis, sive æquitas concedit, sui juris maneant, ne-

cesse est, ut militia ex folis civibus componatur, & ut ipsi à Consiliis sint; & contra eos omnino subactos esse, & æterni belli fundamenta jacere, simulatque milites auxiliares duci patiuntur, quorum mercatura bellum est, & quibus in discordiis, & seditionibus plurima vis.

§. XIII. Quòd Regis Consiliiarii ad vitam eligi non debeant; sed in tres, quatuor, vel quinque ad summum annos, patet tam ex Art. 10. hujus Capituli, quàm ex iis, quæ in Art. 9. hujus etiam Capituli diximus. Nam, si ad vitam eligerentur, præterquam quòd maxima civium Pars vix ullam spem posset concipere cum honorem adipiscendi; atque adeo magna inde inter cives inæqualitas, unde invidia & continui tumores, & tandem feditiones orirentur, quæ sanè Regibus dominandi avidis non ingrata essent; magnam præterea ad omnia licentiam (sublato scilicet succedentium metu) fument, Rege minimè adverteant. Nam, quò civibus magis invidi, eò magis Regi adharebunt, eiq; ad adulandum magis promerunt. Imò quinque annorum intervallum nimium adhuc videtur, quia eo temporis spatio non adeo impossibile factu videtur, ut magna admodum Concilii (quàm etiam magnum sit) pars muneribus, aut gratiâ corruptatur; atque adeo longè securius res sese habebit, si quotannis ex unâquâque familiâ duo cedant, & totidem iidem succedant, (si nimirum ex unâquâque familiâ quinque consiliiarii habendi sunt) præterquam eo anno, quo juris prudens alicujus familiæ cedit, & novus ejus loco eligitur.

§. XIV. Rex præterea nullus majorem sibi securitatem polliceri potest, quàm qui in hujusmodi Civitate regnat. Nam, præterquam quòd citò perit, quem sui milites salvum esse nolunt, certum est Regibus summum semper periculum esse ab iis, qui eis proximi sunt. Quò igitur Consiliiarii numero pauciores, & consequenter potentiores sunt, eò Regi majus ab ipsis periculum est, ne imperium in alium transferant. Nihil sanè Davidem magis terruit, quàm quòd ipsius Consiliiarius Achitophel partes Absoloni elegerat. Huc accedit, si omnis potestas in unum absolute translata fuerit, quæ tum longè facilius ex uno in alium transferri potest. Suscipere enim duo Manipulares imperium Romanum transferre, & trans-

tulerunt. (Tacit. Hist. lib. 1.) Omitto artes, & altus callidos Consiliarios, quibus sibi cavere debent, ne invidia immoleantur, quia nimis noti sunt, & nemo, qui Historias legit, ignorare potest, Consiliariis fidem plerumque exitio fuisse; atque adeo, ut sibi caveant, eosdem callidos, non fidos esse oportet. Sed si Consiliarii plures numero, quam ut in eodem scelere convenire possint, & omnes inter se æquales sint, nec ultra quadriennium eo officio fungantur, Regi nequaquam formidolosi esse queunt, nisi libertatem iis admicere tentet, quo omnes cives pariter offendet. Nam, (ut Ant. Perezius optimè notat) imperio absoluto uti Principi admodum periculofum, subditis admodum odiosum, & institutis tam divinis, quam humanis adversum, ut innumera ostendunt exempla.

§. X V. Præter hæc, alia fundamenta in præc. Cap. jecimus, ex quibus Regi magna imperii, & civibus libertatis, ac pacis obtinenda securitas oritur, quæ suis locis ostendemus. Nam quæ ad supremum Concilium spectant, quæque maximi ponderis sunt, ante omnia demonstrare volui, jam reliqua eo, quo ipsa proposui, ordine persequar.

§. X VI. Quòd cives eò potentiores, & consequenter magis sui juris sint, quò majores urbes, & magis munitas habent, dubio caret: quò enim locus, in quo sunt, tutior est, eò libertatem suam melius tueri, sive hostem externum, vel internum minus timere possunt, & certum est, homines naturaliter securitati suæ eò magis consulere, quò divitiis potentiores sunt. Quæ autem urbes alterius potentia, ut consenserunt, indigent, æquale jus cum eo non habent, sed eatenus alterius sunt juris, quatenus alterius potentia indigent. Jus enim solà potentia definit in 2. Cap. ostendimus.

§. X VII. Hæc eadem etiam de causa, ut cives scilicet sui juris maneant, & libertatem tueantur, militia ex solis civibus nullo excepto consistere debet. Etenim homo armatus magis, quam inermis sui juris, (vide Art. 12. hujus Cap.) & ii cives suum jus in alterum absolute transferunt, ejusdemque fidei omninò committunt, cui arma dederunt, & urbium munimenta crediderunt. Huc accedit humana avaritia, quæ plerique maximè ducuntur: fieri enim

non

non potest, ut auxiliarius miles sine magnis sumptibus conducatur, & cives vix pati possunt exactiones, quæ sustentandæ otiosæ militiæ requiruntur. Quòd autem nullus, qui integræ militiæ, vel magnæ ejus parti imperet, nisi, cogente necessitate, in annum ad summum eligendus sit, norunt omnes, qui historias, tam sacras, quas profanas legerunt. Ratio autem nihil hoc clariùs docet. Nam sanè imperii robur ei omninò creditur, cui satis temporis conceditur, ut militarem gloriam occupet, ipsiusque nomen supra Regis attollatur, vel fidem sibi exercitum faciat obsequio, liberalitate, & reliquis artibus, ducibus astutis, quibus alienum servitium, & sibi dominationem quærent. Denique ad majorem totius imperii securitatem addidi, quòd hi militiæ imperatores eligendi sunt ex Regis Consiliariis, vel qui eodem officio functi sunt, hoc est, viris, qui eò ætatis pervenerunt, quæ homines plerumque vetera, & tuta, quam nova, & periculosa malint.

§. X VIII. Cives inter se familiis distinguendos esse dixi, & ex unàquaque æqualem Consiliarios numerum eligendum, ut majores urbes plures haberent pro numero civium Consiliarios, & plura, ut æquum est, adferre possent suffragia. Nam imperii potentia & consequenter jus ex civium numero æstimanda est; nec credo, quòd ad hanc inter cives æqualitatem servandam aliud medium aptius excogitari potest, qui omnes naturà ita comparati sunt, ut unusquisque generi suo adscribi velit, & stirpe à reliquis inter-

§. X IX. Præterea in statu naturali unusquisque nihil minus sibi vindicare, & sui juris facere potest, quam solum, & quicquid solo ita adhæret, ut id nusquam abscondere, nec portare, quò velit, potest. Solum igitur, & quicquid ei eà, quæ diximus, conditione adhæret, apprimè communis Civitatis juris est, nempe eorum omnium, qui junctis viribus, vel ejus, cui omnes potestatem dederunt, quæ id sibi vindicare possit; & consequenter solum, & quicquid ei adhæret, tanti valere apud cives debet, quantum necesse est, ut pedem eo in loco figere, & commune jus, seu libertatem tueri possint. Cæterum utilitates, quas Civitas hinc necesse est, ut capia, ostendimus Art. 8. hujus Capituli.

Q 3

§. XX. Ut

§. XX. Ut cives, quantum fieri potest, æquales sint, quod in Civitate apprime necessarium est, nulli, nisi à Rege oriundi, Nobiles censendi sunt. At si omnibus ex Rege oriundis uxorem ducere, seu liberos procreare liceret, successu temporis in magnum admodum numerum crescerent, & Regi, & omnibus non tantum oneri; sed formidolosissimi insuper essent. Homines enim, qui otio abundant, sceletra plerumque meditantur; unde fit, ut Reges maxime Nobilium causâ inducantur bellum gerere, quia Regibus, Nobilibus stipatis, major ex bello, quàm ex pace securitas, & quies. Sed hæc, utpote satis nota, relinquo, ut & quæ ex Art. 15. usque ad 27. in præc. Capite dixi: nam præcipua in hoc Cap. demonstrata, & reliqua per se manifesta sunt.

§. XXI. Quod Judices plures numero esse debeant, quàm ut à viro privato magna ejus pars possit muneribus corrumpi, ut & quod suffragia non palam, sed clam ferre debeant, & quod vacationis præmium mercantur, omnibus etiam notum. Sed solent ubique annuum habere stipendium; unde fit, ut non admodum festinent lites dirimere, & sæpe, ut quæstionibus nullus sit finis. Deinde ubi bonorum publicatio Regum emolumenta sunt, ibi sæpe, non jus, aut verum in cognitionibus; sed magnitudo opum spectatur; passim delationes, & locupletissimus quisque in prædam correpti, quæ gravia, & intoleranda, sed necessitate armorum excusata, etiam in pace manent. At Judicum avaritia, qui scilicet in duos, aut tres annos ad summum constituuntur, metu succedentium temperatur, ut jam taceam, quòd Judices bona fixa nulla habere possunt; sed quòd argentum suum lucrì causâ concivibus credere debeant; atque adeo iis magis consulere, quàm insidiari coguntur, præsertim si ipsi Judices magno, uti diximus, numero sint.

§. XXII. At militia nullum decernendum esse stipendium diximus: nam summum militiæ præmium libertas est. In statu enim naturali nititur unusquisque solâ libertatis causâ sese, quantum potest, defendere, nec aliud bellicæ virtutis præmium expectat, quàm ut suus sit; in statu autem civili omnes simul cives considerandi perinde, ac homo in statu naturali, qui propterea, dum omnes pro eo statu militant, sibi cavent, sibi que vacant. At Consiliarii, Judices,

Judices, Prætores, &c. plus aliis, quàm sibi vacant, quare iis vacationis præmium decerni æquum est. Accedit, quòd in bello nullum honestius, nec majus victoriæ incitamentum esse potest, quàm libertatis imago; sed si contra civium aliqua pars militia designetur, quâ de causâ necesse etiam erit isdem certum stipendium decernere, Rex necessariò eòdem præ reliquis agnoicet, (ut Art. 12. hujus Cap. ostendimus) homines scilicet, quò bellii artes tantummodo norunt, & in pace propter nimium otium luxu corrumpuntur, & tandem propter inopiam rei familiaris nihil præter rapinas, discordias civiles, & bella meditantur; atque adeò affirmare possumus imperium Monarchicum hujusmodi reverà statum belli esse, & solam militiam libertate gaudere, reliquos autem fervire.

§. XXIII. Quæ de peregrinis in civium numerum recipiendis Art. 32. præced. Cap. diximus, per se nota esse credo. Præterea neminem dubitari existimo, quod ii, qui Regi sanguine propinqui sunt, procul ab eo esse debeant, & non belli; sed pacis negotiis distrahi, ex quibus ipsis decus, & imperio quies sequatur. Quamvis nec hoc quidem Tyrannus Tyrannis satis tutum visum fuerit, quibus propterea Religio est fratres omnes necare. Nec mirum; nam quò magis absolutè imperii jus in unum translatum est, eò facilius ipsum (ut Art. 14. hujus Cap. exemplo ostendimus) ex uno in alium transferri potest. At imperium Monarchicum, quale hic concipimus, in quo scilicet mercenarius miles nullus est, satis hoc, quo diximus, modo Regis saluti cautum fore, extra dubium est.

§. XXIV. De iis etiam, quæ Art. 34. & 35. præced. Cap. diximus, ambigere nemo potest. Quòd autem Rex extraneam in uxorem ducere non debet, facillè demonstratur. Nam præterquam quòd duæ Civitates, quanquam fœdere inter se sociatæ, in statu tamen hostilitatis sunt; (per Art. 14. Cap. 3.) apprime cavendum est, ne bellum propter Regis res domesticas concitetur, & quia controversiæ, & dissensiones ex societate præcipuè, quæ ex matrimonio fit, oriuntur, & quæ inter duas Civitates quæstiones sunt, jure belli plerumque dirimuntur; hinc sequitur impetio exitiale esse

esse arctam societatem cum alio inire. Hujus rei fatale exemplum in Scripturâ legimus: mortuo enim Salomone, qui filium Regis Ægypti sibi matrimonio junxerat, filius ejus Rehabeam bellum cum subano Ægyptiorum Rege infelicissimè gessit, à quo omnino subactus est. Matrimonium præterea Ludovici 14. Regis Galliarum cum filia Philippi quarti novi belli semen fuit, & præter hæc plurima exempla in historis leguntur.

§. XXV. Imperii facies una, eademque servari, & consequenter Rex unus, & ejusdem sexus, & imperium indivisibile esse debet. Quòd autem dixerim, ut filius Regis natu major patri jure succedat, vel (si nulli sint liberi) qui Regi sanguine proximus est, patet tam ex Artic. 13. præced. Cap. quam quia Regis electio, quæ à multitudinæ fit, æterna, si fieri potest esse debet; aliàs necessariò fiet, ut summa imperii potestas sæpe ad multitudinem transeat, quæ mutatio summa est, & consequenter periculosissima. Qui autem statuunt, Regem ex eo, quòd imperii Dominus est, idque jure absoluto tenet, posse, cui vellet, idem tradere, & successorem, quem vellet, eligere, atque adeò Regis filium imperii hæredem jure esse, falluntur sane. Nam Regis voluntas tam diu vim juris habet, quamdiu Civitatis gladium tenet; imperii namque jus solâ potentia definitur. Rex igitur regno cedere quidem potest; sed non imperium alteri tradere, nisi connivente multitudine; vel parte ejus validiore. Quòd ut clarius intelligatur, venit notandum, quòd liberi non jure naturali; sed civili parentum hæredes sunt: nam solâ Civitatis potentia fit, ut unusquisque quorundam bonorum sit dominus; quare eadem potentia, si ve jure, quo fit, ut voluntas alicujus, quæ de suis bonis statuit, rata sit, eodem fit, ut eadem voluntas etiam post ipsius mortem rata maneat, quamdiu Civitas permanet, & hæc ratione unusquisque in statu civili idem jus, quòd dum in vivis est, etiam post mortem obtinet, quia, uti diximus, non tam suâ, quam Civitatis potentia, quæ æterna est, de suis bonis quicquam statuerè potest. At Regis alia profus est ratio: nam Regis voluntas ipsum jus Civile est, & rex ipsa Civitas; mortuo igitur Rege obit quodammodò Civitas, & status Civilis ad naturalem, & consequenter summa potestas ad mul-

multitudinem naturaliter redit, quæ propterea jure potest leges novas condere, & veteres abrogare. Atque adeò apparet, neminem Regi jure succedere, nisi quem multitudo successorem vult, vel in Theocratia, qualis Hebræorum Civitas olim fuit, quem Deus per Prophetam elegerit. Possimus præterea hæc inde deducere, quòd Regis gladius, si ve jus sit reverà ipsius multitudinis, si ve validioris ejus partis voluntas, vel etiam ex eo, quòd homines ratione præditi nunquam suo jure ita cedunt, ut homines esse desinant, & perinde ac pecudes habeantur. Sed hæc ulterius persequi non est opus.

§. XXVI. Cæterum Religionis, si ve Deum colendi jus nemò in alium transferre potest. Sed de hoc in duobus ultimis capitibus Tractatus Theologico-Politici prolixè egimus, quæ hic repetere superfluum est. Atque his me optimi imperii Monarchici fundamenta satis clarè, quamvis breviter, demonstrasse autumo. Eorum autem coherentiam, si ve imperii analogiam facile unusquisque observabit, qui eadem simul aliquâ cum attentione contemplari velit. Superest tantum monere, me hic imperium Monarchicum concipere, quòd à liberâ multitudine instituitur, cui solummodo hæc ex usu esse possunt; nam multitudo, quæ alii imperii formæ assuevit, non poterit sine magno everisionis periculo totius imperii recepta fundamenta evellere, & totius imperii fabricam mutare.

§. XXVII. Atque hæc, quæ scripsimus risu forsân excipientur ab iis, qui vitia, quæ omnibus mortalibus insunt, ad solam plebem restringunt; nempe quòd in vulgo nihil modicum terre, ni paveant, & quòd plebs aut humiliter servit, aut superbè dominatur, nec ei veritas, aut judicium, &c. At natura una, & communis omnium est. Sed potentia, & cultu decipiuntur, unde est, ut duo cùm idem faciunt, sæpe dicamus; hoc licet impune facere huic, illi non licet, non quòd dissimilis res sit, sed qui facit. Dominantibus propria est superbia. Superbiunt homines annuâ designatione: quid nobiles, qui honores in æternum ærant. Sed eorum arrogantia, fastu, luxu, prodigalitate, certoque vitiatorum concentu, & doctâ quâdam insipientia, & turpitudinis ele-

gantiâ adornatur, ita ut vitia, quorum singula seorsim spectata, quia tum maximè eminent, facta & turpia sunt, honesta, & decora imperitis, & ignavis videantur. Nihil præterea in vulgo modicum terrene, nili paveant: nam libertas, & servitium haud facile miscentur. Denique quòd plebi nulla veritas, neque iudicium sit, mirum non est, quando præcipua imperii negotia clam ipsâ agitantur, & non nisi ex paucis, quæ clari nequeunt, conjecturam facit. Iudicium enim suspendere rara est virtus. Velle igitur clam civibus omnia agere, & ne de iisdem prava iudicia ferant, neque ut res omnes similiter interpretentur, summa est inscitia. Nam si plebs sese temperare, & de rebus parùm cognitis iudicium suspendere, vel ex paucis præcognitis rectè de rebus iudicare posset, dignior sanè esset, ut regetur; quàm ut regeretur. Sed, uti diximus, natura omnibus eadem est; superbiunt omnes dominatione: terrent, nisi paveant, & ubique veritas plerumque infringitur ab insensis, vel obnoxii; præsertim ubi unus, vel pauci dominantur, qui non jus, aut verum in cognitionibus; sed magnitudinem opum spectant.

§. XXVIII. Milites deinde stipendiarii, militari scilicet disciplina assueti, algoris, & inedia patientes, civium turbam contemnere solent, utpote ad expugnationes, vel aperto Marte dimicandum longè inferiorem. Sed quòd imperium eâ de causâ infelicis sit, aut minus constans, nullus cui mens sana est, affirmabit. Sed contrâ unusquisque æquus rerum æstimator illud imperium omnium constans esse non negabit, quod parva tantum tueri, nec aliena appetere potest, quodque propterea bellum omnibus modis declinare, & pacem tueri summo studio conatur.

§. XXIX. Ceterum fateor huius imperii consilia clari vix posse. Sed unusquisque necum etiam fatebitur multò satius esse, ut recta imperii consilia hostibus pateant, quàm ut prava tyrannorum arcana clam civibus habeantur. Qui imperii negotia secretò agitare possunt, idem absolutè in potestate habent, & ut hosti in bello, ita civibus in pace insulantur. Quòd silentium imperio sæpe ex usu sit, negare nemo potest, sed quòd absque eodem idem imperium subsistere nequeat, nemo unquam probabit. At contrâ

Rem-

Rempubliam alicui absolutè credere, & simul libertatem obtinere, fieri nequaquam potest; atque adeò inscitia est, parvum damnum summo malo vitare velle. Verùm eorum, qui sibi imperium absolutum concupiscunt, hæc unica fuit cantilena, civitatis omnino insensibile, ut ipsius negotia secretò agitentur, & alia huiusmodi, quæ quantò magis utilitatis imagine teguntur, tantò ad insensius servitium erumpunt.

§. XXX. Denique quamvis nullum, quòd sciam, imperium his omnibus, quas diximus, conditionibus institutum fuerit, poterimus tamen ipsâ etiam experientiâ ostendere, hanc Monarchici imperii formam optimam esse, si causas conservationis cujuscunque imperii non barbari, & ejusdem eversionis considerare velimus. Sed hoc non sine magno lætoris tedio hic facere possem; atamen unum exemplum, quod memoriâ dignum videretur, silentio præterire nolo; nempe Arragonensium imperium, qui singulari erga suos reges fide affecti, & pari constantiâ regni instituta inviolata servaverunt. Nam hi simulatque servile Maurorum jugum à cervicibus dejecerant, Regem sibi eligere statuerunt; quibus autem conditionibus non satis inter eosdem conveniebat, & hæc de causa summum Pontificem Romanum de eâ re consulere constituerunt. Hic, Christi profectò vicarium hæc in re se gerens, eos castigavit, quòd non satis Hebræorum exemplo moniti Regem adeò obfirmato animo petere voluerint; sed si sententiam mutare nolent, suavit, ne Regem eligerent, nisi institutis prius ritibus satis aquis, & ingenio gentis consentaneis, & apprime ut supremum aliquod Concilium crearent, quod regibus, ut Lacedæmoniorum Ephori, opponeretur, & jus absolutum haberet lites dirimendi; quæ inter Regem, & cives orientur. Hoc igitur consilium sequuti, iura, quæ ipsis omnium æquissima visa sunt, instituerunt, quorum summus interpres, & consequenter supremus iudex non Rex; sed Concilium esset, quòd septendecim vocant, & cujus præses Iustitia appellatur. Hic igitur Iustitia & hi septendecim nullis suffragiis, sed forte ad vitam electi, jus absolutum habent omnes sententias in civem quemcunque ab aliis Conciliis tam Politicis, quàm Ecclesiasticis, vel ab ipso Rege latas revocandi, & damandi, ita ut qui-

R r 2

libet

liber civis jus haberet ipsum etiam Regem coram hoc iudicio vocandi. Præterea olim jus etiam habuerunt Regem eligendi, & potestate privandi; sed multis post elapsis annis Rex Don Pedro, qui dicitur Pugio, ambiendo, largiendo, pollicitando, omniumque officiorum genere tandem effecit, ut hoc jus rescinderetur, (quod simulac obtinuit, manum pugione coram omnibus amputavit, vel, quod facilius crediderim, lexit, addens, non sine sanguinis Regii impendio licere subditis Regem eligere) eâ tamen conditione: *ut potuerint, & possint arma capere contra vim quemcumque, quâ aliquis imperium ingredi in ipsorum damnum velit, imò contra ipsum Regem & principem futurum heredem, si hoc modo (imperium) ingrediatur.* Quâ sanè conditione præcedens illud jus non tam aboleverunt, quam correxerunt. Nam ut Arr. 5. & 6. Cap. 4. ostendimus, Rex non jure civili; sed jure belli dominandi potentiâ privari potest, vel ipsius vim vi solummodo repellere subditis licet. Præter hanc aliâs stipulati sunt conditiones, quæ ad nostrum scopum non faciunt. His ritibus ex omnium sententiâ instructi incredibili temporis spatio inviolati manserunt, pari semper fide Regum erga subditos, ac fuditorum erga Regem. Sed postquam regnum Castellæ Ferdinando, qui omnium primus Catholicus nuncupatus fuit, hæreditate cessit, incepit hæc Arragonesium libertas Castellanis esse invisa, qui propterea ipsum Ferdinandum suadere non cessabant, ut jura illa rescinderet. At ille, nondum imperio absoluto assuetus, nihil tentare ausus, Consiliariis hæc respondit: *præterquam quòd Arragonesium Regnum is, quas noverant, conditionibus acceperit, quòdque easdem servare sanctissimè juraverit, & præterquam quòd inhumanum sit fidem datam solvere, se in animum induxisse, suum Regnum stabile fore. quamvis securitatis ratio non major Regi, quàm subditis esset, ità ut nec Rex subditis, nec contra subditis Regi præponderarent; nam si alterutra pars potentior evadat, pars debilior non tantùm pristinam aequalitatem recuperare, sed dolore accepti damni in alteram contra referre conabitur, unde vel alterutrus, vel utriusque ruina sequeretur.* Quæ sanè sapientia verba non satis mirari possem, si prolata fuissent à Rege, qui servis, non liberis hominibus imperare consuevisset. Retinuerunt igitur

ARRA-

Arragoneses post Ferdinandum libertatem, non jam jure; sed Regum potentiorum gratiâ usque ad Philippum secundum, qui eisdem felicitiori quidem fato; sed non minori fævitiâ, quàm Confederatorum Provincias oppressit. Et quamvis Philippus tertius omnia in integrum restituisse videatur, Arragoneses tamen, quorum plerique cupidine potentioribus assentandi, (nam insititia est contra stimulos calces mittere) & reliqui metu territi, nihil præter libertatis speciosa vocabula, & inanes ritus retinuerunt.

§. XXXI. Concludimus itaque multitudinem satis amplam libertatem sub Rege servare posse, modò efficiat, ut Regis potentia solâ ipsius multitudinis potentiâ determinetur, & ipsius multitudinis præsidio servetur. Atque hæc unica fuit Regula, quam in jaciendis imperii Monarchici fundamentis sequutus sum.

CAPUT VIII.

Quòd imperium Aristocraticum magno Patriciorum numero consistere debet: de ejus præstantiâ, & quòd ad absolutum magis, quàm Monarchicum accedat, & hæc de causâ Libertati conservandæ aptius sit.

§. I. **H**Uc usque de Imperio Monarchico. Quâ autem ratione Aristocraticum instituentum sit, ut permanere possit, hic jam dicemus. Aristocraticum imperium illud esse diximus, quod non unus; sed quidam ex multitudine selecti tenent, quos imposterum Patricios appellabimus. Dico expressè, *quod quidam selecti tenent.* Nam hæc præcipua est differentia inter hoc, & Democraticum imperium, quòd scilicet in Imperio Aristocratico gubernandi jus à solâ electione pendat: in Democratico autem maximè à jure quodam innato, vel fortunâ adepto; (ut suo loco dicemus) atque adeò, tametsi imperii alicujus integra multitudo in numerum Patriciorum recipiatur, modò illud jus hæreditarium non sit, nec lege aliquâ communi ad alios descendat, imperium tamen Aristocraticum omnino erit. Quandoquidem nulli, nisi expresse

R 2 3

preſe electi, in numerum Patriciorum recipiuntur. At ſi hi duo tantummodo fuerint, alter altero potior eſſe conabitur, & imperium facile, ob nimiam unicuiuſque potentiam, in duas partes dividetur & in tres, aut quatuor, aut quinque, ſi tres, aut quatuor, aut quinque id tenerint: ſed partes eo debiliores erunt, quò in plures ipſum imperium delatum fuerit: ex quo ſequitur, in imperio Ariſtoꝛatico; ut ſtabile ſit, ad minimum Patriciorum numerum determinandum, neceſſario habendam eſſe rationem magnitudinis ipſius imperii.

§. II. Ponatur itaque pro mediocriſ imperii magnitudine ſatis eſſe, ut centum optimi viri dentur, in quos ſumma imperii poteſtas delata ſit, & quibus conſequenter jus competat Collegas Patricios eligendi, quando eorum aliquis vità exceſſit. Hi ſanè omni modo conabuntur, ut eorum liberi, vel qui iis ſanguine proximi ſunt, ſibi ſuccedant: unde fiet, ut ſumma imperii poteſtas ſemper penes eos erit, quoque fortuna Patriciis liberos, aut conſanguineos dedit, & quia ex centum hominibus, qui fortunæ cauſà ad honores aſcendunt, vix tres reperiuntur, qui arte, & Conſilio polent, vigentque: Fiet ergo, ut imperii poteſtas non penes centum; ſed penes duos tantummodo, aut tres ſit, qui animi virtute polent, quique facile omnia ad ſe trahere; & unuſquiſque more humanæ cupidinis viam ad Monarchiam ſternere poterit: atque adeò, ſi rectè calculum ineamus; neceſſe eſt, ut ſumma poteſtas imperii, cujus magnitudinis ratio centum optimatum ad minimum exigit, in quinque mille ad minimum Patricios deferatur. Hac enim ratione nunquam decrit, quin centum reperiantur animi virtute excellentes, poſito ſcilicet, quòd ex quinquaginta, qui honores ambiunt, eoſque adſcipiuntur, unus ſemper reperiatur optimis non inferior, præter alios, qui optimorum virtutes æmulantur, quique propterea dignitatem ſunt, qui regant.

§. III. Solent frequentius Patricii cives eſſe unius urbis, quæ caput totius imperii eſt, ita ut Civitas, ſive Reſpublica ex eadem habeat vocabulum, ut olim Romana, hodie Veneta, Genuenſis, &c. At Hollandorum Reſpublica nomen ex integrâ Provinciâ habet, ex quo oritur, ut huius imperii ſubditi majori libertate

gau-

gaudeant. Jam antequam fundamenta, quibus hoc imperium Ariſtoꝛaticum niti debet, determinare poſſimus, notanda eſt differentia inter imperium, quod in unum, & in id, quod in ſatis magnum Concilium tranſfertur, quæ ſanè permagna eſt. Nam primo unius hominis potentia integro imperio ſuſtinendo (ut Art. 5. Cap. 6. diximus) longè impar eſt, quod ſine maniſeſto aliquo abſurdo de Concilio ſatis magno enunciare nemo poteſt: qui enim Concilium ſatis magnum eſſe affirmat, ſimul negat idem imperio ſuſtinendo eſſe impar. Rex igitur Conſultariis omninò indiget, Concilium autem huiusmodi minimè. Deinde Reges mortales ſunt, Concilia contrâ æterna: atque adeò imperii potentia, quæ ſemel in Concilium ſatis magnum tranſlata eſt, nunquam ad multitudinem redit, quod in imperio Monarchico locum non habet, ut Art. 25. Cap. præced. oſtendimus. Tertio Regis imperium vel ob ejuſ pueritiam, ægritudinem, ſeneſcutem, vel aliis de cauſis ſæpe precarium eſt; huiusmodi autem Concilii potentia e contra una, eademque ſemper manet. Quarto unius hominis voluntas varia admodum, & inconfans eſt: & hæc de cauſâ imperii Monarchici omne quidem jus eſt Regis explicata voluntas: (ut in Art. 1. Cap. præced. diximus) at non omnis Regis voluntas jus eſſe debet, quòd de voluntate Concilii ſatis magni dici nequit. Nam quandoquidem ipſum Concilium (ut modo oſtendimus) nullis Conſultariis indiget, debet neceſſariò omnis ejuſ explicata voluntas jus eſſe. Ac proinde concludimus, imperium, quod in Concilium ſatis magnum tranſfertur, abſolutum eſſe, vel ad abſolutum maxime accedere. Nam ſi quod imperium abſolutum dicitur, illud verè eſt, quod integra multitudo tenet.

§. IV. Attamen quatenus hoc imperium Ariſtoꝛaticum nunquam (ut modo oſenſum) ad multitudinem redit, nec ulla in eo multitudini conſultatio; ſed abſolutè omnis ejuſdem Concilii voluntas jus eſt, debet omninò ut abſolutum conſiderari, & conſequenter ejuſ fundamenta ſola ejuſdem Concilii voluntate, & iudicio niti debent; non autem multitudinis vigilantia, quandoquidem ipſi tam à conſiliis, quam ſuffragiis ferendis arectur. Cauſa igitur, cur in praxi imperium abſolutum non ſit; nulla aliâ eſſe poteſt,

teit, quam quia multitudine imperantibus formidolosa est, quæ propterea aliquam sibi libertatem obtinet, quam, si non expressâ lege, tacitè tamen sibi vendicat, obtinetque.

§. V. Apparet itaque hujus imperii conditionem optimam fore, si ita institutum fuerit, ut ad absolutum maximè accedat, hoc est, ut multitudo, quantum fieri potest, minus timenda sit, nullamque libertatem obtineat, nisi quæ ex ipsius imperii constitutione ipsi necessariò tribui debet, quæque adeò non tam multitudinis, quam totius imperii jus sit, quod soli Optimates ut suum vendicant, conservantque; hoc enim modo praxis cum theoriâ maximè conveniet, ut ex Art. præced. patet, & per se etiam manifestum est: nam dubitare non possumus, imperium eò minus penes Patricios esse, quò plura sibi plebs jura vendicat, qualia solent in inferiori Germania opificum Collegia, *Gilden* vulgò dicta, habere.

§. VI. Neque hinc, quod scilicet imperium in Concilium absolute delatum est, ullum ab eodem infensi servitii periculum plebi metuendum. Nam Concilii adeò magni voluntas, non tam à libidine, quam à ratione determinari potest; quippe homines ex malo affectu diversi trahuntur, nec unâ veluti mente duci possunt, nisi quantum honesta appetunt, vel saltem quæ speciem honesti habent.

§. VII. In determinandis igitur imperii Aristocratici fundamentis apprime observandum est, ut eadem solâ voluntate, & potentia supremi ejusdem Concilii nitantur, ita ut ipsum Concilium, quantum fieri potest, sui juris sit, nullamque à multitudine periculum habeat. Ad hæc fundamenta, quæ scilicet solâ supremi Concilii voluntate, & potentia nitantur, determinandum, fundamenta pacis, quæ imperii Monarchici propria, & ab hoc imperio aliena sunt, videamus. Nam si his alia æquipollentia fundamenta imperio Aristocratico idonea substituerimus, & reliqua, ut jam facta sunt, reliquerimus, omnes absque dubio seditionum cause sublatæ erunt, vel saltem hoc imperium non minus securum, quam Monarchicum; sed contrà eò magis securum, & ipsius conditio eò melior erit, quò magis quam Monarchicum absque pacis, & libertatis detrimento (*vid. Art. 3. & 6. hujus Cap.*) ad absolutum acce-

accedit; nam quò jus summæ potestatis majus est, eò imperii forma cum rationis dictamine magis convenit, (*per Art. 5. Cap. 3.*) & consequenter paci, & libertati conservandæ aptior est. Percurramus igitur, quæ Cap. 6. Art. 9. diximus, ut illa, quæ ab hoc aliena sunt, rejiciamus, & quæ ei congrua sunt, videamus.

§. VIII. Quòd primò necesse sit, urbem unam, aut plures condere, & munire, nemo dubitare potest. Sed illa præcipue munienda est, quæ totius imperii est caput, & præterea illa, quæ in limitibus imperii sunt. Illa enim quæ totius imperii caput est, jusque summum habet, omnibus potentior esse debet. Cæterum in hoc imperio superfluum omninò est, ut incolæ omnes in familiis dividantur.

§. IX. Ad militiam quod attinet; quoniam in hoc imperio non inter omnes, sed tantum inter Patricios æqualitas quaerenda est, & præcipue Patriciorum potentia major est, quam plebis; certum est, ad leges, seu jura fundamentalia hujus imperii non pertinere, ut militia ex ullis aliis, quam ex subditis, formetur. Sed hoc apprime necesse est, ut nullus in Patriciorum numerum recipiatur, nisi qui artem militarem rectè noverit. Subditos autem extra militiam esse, ut quidam volunt, inscitia sanè est. Nam præterquam quòd militiæ stipendium, quod subditis solvitur, in ipso regno manet, cum contrà id, quod militi extraneo solvitur, omne pereat: accedit, quòd maximum imperii robur debilitaretur. Nam certum est, illos singulari animi virtute certare, qui pro aris, & focus certant. Unde etiam apparet, illos etiam non minus errare, qui belli duces, tribunos, centuriones &c. ex solis Patriciis eligendos statuunt. Nam quâ virtute ii milites certabunt, quibus omnis gloria, & honores adipiscendi spes admittitur. Verùm contrà legem stabilire, ne Patricios militem extraneum liceat conducere, quando res possunt, vel ad sui defensionem, & seditiones coercendas, vel ob alias quascumque causas, præterquam quòd inconsultum est, repugnaret etiam summo Patriciorum juri, de quo vide Art. 3. 4. & 5. huj. Cap. Cæterum unius exercitus, vel totius militiæ dux in bello tantummodò, & ex solis Patriciis eligendus, qui annum ad summum imperium habeat,

nec continuari in imperio, nec postea eligi possit; quod jus cum in Monarchico, tum maxime in hoc imperio necessarium est. Nam, quamvis multò facilius, ut supra jam diximus, imperium ex uno in alium, quàm ex libero Concilio in unum hominem transferri possit; sit tamen sæpe, ut Patricii à suis Ducibus opprimantur, idque multò majori Republicæ damno; quippe quando Monarchia è medio tollitur, non imperii; sed tantummodò Tyranni mutatio sit. At in imperio Aristocratico fieri id nequit absque everfione imperii, & maximorum virorum clade. Cujus rei funestissima exempla Roma dedit. Cæterum ratio, cur in imperio Monarchico diximus, quòd Militia sine stipendio servire debeat, locum in hujusmodi imperio non habet. Nam, quandoquidem subditi tam à Conciliis, quàm suffragiis ferendis arcentur, perinde ac peregrini censendi sunt, qui propterea non iniquiore conditione, ac peregrini, ad militandum conducendi sunt. Neque hinc periculum est, ut à Concilio præ reliquis agnoscantur. Quinimo ne unusquisque suorum factorum iniquus, ut sit, æstimator sit, consultus est, ut Patricii certum præmium militibus pro servitio decernant.

§. X. Præterea hæc etiam de causâ, quòd omnes præter Patricios peregrini sunt, fieri non potest absque totius imperii periculo, ut agri, & domus, & omne solum publici juris maneant, & ut incolis annuo pretio locentur. Nam subditi, qui nullam in imperio partem habent, faciliè omnes in adversis urbes desererent, si bona, quæ possident, portare quòd vellent, liceret. Quare agri, & fundi hujus imperii subditis non locandi; sed vendendi sunt, eâ tamen conditione, ut etiam ex annuo proventus partem aliquotam singulis annis numerent, &c. ut in Hollandiâ sit.

§. XI. His consideratis, ad fundamenta, quibus supremum Concilium niti, & firmari debet, pergò. Hujus Concilii membra in mediocri imperio quinque circiter millia esse debere ostendimus Art. 2. hujus Cap. atque adeò ratio quaerenda est, quâ fiat, ne paulatim ad pauciores deveniat imperium; sed contrà, ut pro ratione incrementi ipsius imperii eorum augeatur numerus;

deinde

deinde ut inter Patricios æqualitas, quantum fieri potest, fervetur: ut præterea in Conciliis celeris detur expeditio; ut communi bono consulatur; & denique ut Patriciorum, seu Concilii major sit, quàm multitudinis, potentia; sed ita, ut nihil inde multitudo detrimenti patiatur.

§. XII. Ad primum autem obtinendum maxima oritur difficultas ex invidia. Sunt enim homines, ut diximus, naturâ hostes, ita ut, quamvis legibus copulentur, adstringanturque, retineant tamen naturam. Atque hinc fieri existimo, ut imperia Democratica in Aristocratica, & hæc tandem in Monarchica mutentur. Nam planè mihi persuadeo, pleraque Aristocratica imperia, Democratica prius fuisse, quòd scilicet quædam multitudo novas sedes quaerens, iisque inventis, & cultis, imperandi æquale jus integra retinuit, quia nemo imperium alteri dat volens. Sed, quamvis eorum unusquisque æquum esse censcat, ut idem jus, quòd alteri in ipsum est, ipsi etiam in alterum sit, iniquum tamen esse putat, ut peregrinis, qui ad ipsos confluent, æquale cum ipsis jus sit in imperio, quòd sibi labore quaesierant, & sui sanguinis impendio occupaverant. Quod nec ipsi peregrini renuunt, qui nimirum non ad imperandum, sed ad res suas privatas curandum eò migrant, & satis sibi concedi putant, si modò ipsis libertas concedatur res suas cum securitate agendi. Sed interim multitudo ex peregrinorum confluentia augetur, qui paulatim illius gentis mores induunt, donec demum nulla aliâ diversitate dignoscuntur, quàm hoc solo, quòd adipiscendorum honorum jure careant; & dum horum numerus quotidie crescit, civium contrà multis de causis minuitur. Quippe sæpe familiae extinguntur: alii ob scelera exclusi, & plerique ob rei domesticæ angustiam Republicam negligunt, dum interea potentiores nihil studeant, quàm soli regnare; & sic paulatim imperium ad paucos, & tandem ob factionem ad unum redigitur. Atque his alias causas, quæ hujusmodi imperia destruunt, adjungere possumus; sed, quia satis nota sunt, iisdem superfedeo, & leges, quibus hoc imperium, de quo agimus, conservari debet, ordine jam ostendam.

§. XIII. Primaria hujus imperii Lex esse debet, quâ determinatur

natur ratio numeri Patriciorum ad multitudinem. Ratio enim (per Art. 1. hujus Cap.) inter hanc, & illos habenda est, ita ut pro incremento multitudinis Patriciorum numerus augeatur. Atque hæc (per illa quæ Art. 2. hujus Cap. diximus) debet esse circiter ut 1. ad 50, hoc est, ut inæqualitas numeri Patriciorum ad multitudinem nunquam major sit. Nam (per Art. 1. hujus Cap.) servatâ imperii formâ, numerus Patriciorum multo major esse potest numero multitudinis. Sed in solâ eorum paucitate periculum est. Quâ autem ratione cavendum sit, ut hæc lex inviolata servetur, suo loco mox ostendam.

§. XIV. Patricii ex quibusdam tantummodò familiis aliquibus in locis eliguntur. Sed hoc expresso jure statuere perniciosum est. Nam, præterquam quòd familiæ sæpe extinguuntur, & quòd nunquam reliquæ absque ignominia excluduntur, accedit, quòd hujus imperii formæ repugnat, ut patricia dignitas hæreditaria sit. (per Art. 1. hujus Cap.) Sed imperium hæc ratione Democraticum potius videtur, quale in Art. 12. hujus Cap. descripsimus, quòd scilicet paucissimi tenent cives. Attamen contrâ cavere, ne Patricii filios suos, & consanguineos eligant, & consequenter ne imperandi jus in quibusdam familiis maneat, impossibile est, imò absurdum, ut Art. 39. hujus Cap. ostendam. Verùm, modò id nullo expresso jure obtineant, nec reliqui (qui scilicet in imperio nati sunt, & patrio sermone utuntur, nec uxorem peregrinam habent, nec infames sunt, nunc serviunt, nec denique servili aliquo officio vitam sustentant; inter quos etiam Ænopolæ & Cerevisiarii numerandi sunt) excludantur, retinebitur nihilominus imperii forma, & ratio inter Patricios, & multitudinem servari semper poterit.

§. XV. Quòd si præterea lege statuatur, ut nulli juniores eligantur, nusquam fiet, ut paucæ familiæ jus imperandi retineant; atque adeò lege statuendum, ut nullus, nisi qui ad annum ætatis trigimesimum pervenit, in catalogum eligendorum referri possit.

§. XVI. Tertio deinde statuendum est, ut Patricii omnes in quadam urbis loco statuis certis temporibus congregari debeant, & qui, nisi morbo, aut publico aliquo negotio impeditus, Concilio

non

non interfuerit, sensibili aliquâ pecunie pœnâ mulctetur. Nam si hoc fieret, plurimi ob rei domesticæ curam publicam negligerent.

§. XVII. Hujus Concilii officium sit leges condere, & abrogare, Collegas Patricios, & omnes imperii ministros eligere. Non enim fieri potest, ut is, qui supremum jus habet, ut hoc Concilium habere statuimus, alicui potestatem det leges condendi, & abrogandi, quin simul jure suo cedat, & in illum id transferat, cui illam potestatem dedit; quippe, qui vel uno solo die potestatem habet leges condendi, & abrogandi, ille totam imperii formam mutare potest. At quotidiana imperii negotia aliis ad tempus secundum constituta jura admittenda tradere, retento supremo suo jure, potest. Præterea, si imperii ministri ab alio, quam ab hoc Concilio eligerentur, tum hujus Concilii membra pupilli potius, quam Patricii, appellandi essent.

§. XVIII. Huic Concilio solent quidam Rectorem, seu Principem creare, vel ad vitam, ut Veneti, vel ad tempus, ut Genueses; sed tantâ cum cautione, ut satis appareat, id non sine magno imperii periculo fieri. Et sanè dubitare non possumus, quin imperium hæc ratione ad Monarchicum accedat, & quantum ex eorum historis conjicere possumus, nullâ aliâ de causâ id factum est, quàm quia ante constituta hæc Concilia sub Rectore, vel Duce, veluti sub Rege, fuerant; atque adeò Rectoris creatio Gentis quidem; sed non imperii Aristocratici absolute considerari, requisitum necessarium est.

§. XIX. Attamen, quia summa hujus imperii potestas penes unumversum hoc Concilium, non autem penes unumquodque ejusdem membrum est; (nam aliàs coctus esset inordinatæ multitudinis) necesse ergo est, ut Patricii omnes Legis ita astringantur, ut unum veluti corpus, quod unâ regitur mente, component. At leges per se solæ invalidæ sunt, & facile franguntur, ubi earum vindices ipsi sunt, qui peccare possunt, quique soli exemplum ex supplicio capere debent, & collegas eâ de causâ punire, ut suum appetitum ejusdem supplicii metu frenent, quòd magnum est absurdum; atque adeò medium querendum est, quò supremi hujus Concilii ordo, & imperii jura inviolata serventur, itâ tamen, ut inter Patricios æqualitas, quanta dari potest, sit.

Sf 3

§. XX. Cùm

§. XX. Cùm autem ex uno Reçtore, vel Principe, qui etiam in Conciliis suffragium ferre potest, magna necessariò oriri debeat inæqualitas, præsertim ob potentiam, quæ ipsi necessariò concedi debet, ut suo officio securius fungi possit; Nihil ergo, si omnia rectè perpendamus, communi saluti utilius institui potest, quàm quòd huic supremo Concilio aliud subordinetur ex quibusdam Patriciis, quorum officium solummodò sit observare, ut imperii jura, quæ Concilia, & imperii Ministros concernunt, inviolata serventur, qui propterea potestatem habeant delinquentem quemcumque imperii Ministrum, qui scilicet contra jura, quæ ipsius ministerium concernunt, peccavit, coram suo judicio vocandi, & secundùm constituta jura damnandi; atque hos imposterum Syndicos appellabimus.

§. XXI. Atque hi ad vitam eligendi sunt. Nam si ad tempus eligerentur, ità ut postea ad alia imperii officia vocari possint, in absurdum, quòd Art. 19. hujus Cap. modò ostendimus, incidere. Sed, ne longè admodum dominatione nimirùm superbiatis, nulli ad hoc ministerium eligendi sunt, nisi qui ad annum ætatis sexagesimum, aut ultrà pervenerunt, & Senatorio officio (de quo infra) functi sunt.

§. XXII. Horum præterea numerum facillè determinabimus, si consideremus hos Syndicos ad Patricios sese habere, ut omnes simili Patricii ad multitudinem, quàm regere nequeunt, si justo numero pauciores sunt; ac proinde Syndicorum numerus ad Patriciorum numerum debet esse, ut horum numerus ad numerum multitudinis, hoc est, (per Art. 13. hujus Cap.) ut 1. ad 50.

§. XXIII. Præterea ut hoc Concilium securè suo officio fungi possit, militiæ pars aliqua eidem decernenda est, cui imperare, quid velit, possit.

§. XXIV. Syndicis, vel cuicumque statùs ministro stipendium nullum; sed emolumenta decernenda sunt talia, ut non possint, sine magno suo damno Republicam pravè administrare. Nam, quòd hujus imperii ministris æquum sit vacationis præmium decerni, dubitare non possumus, quia major hujus imperii pars plebs est, cujus securitati Patricii invigilant, dum ipsa, nullam Reip. sed tantum privatæ curam habet. Verùm quia contra nemo

(1)

(*ut Art. 4. Cap. 7. diximus*) alterius causam defendit, nisi quatenus rem suam eo ipso stabilire credit, res necessariò ità ordinandæ sunt, ut ministri, qui Republicæ curam habent, tum maximè sibi consulant, cum maximè communi bono invigilant.

§. XXV. Syndicis igitur, quorum officium, uti diximus, est observare, ut imperii jura inviolata serventur, hæc emolumenta decernenda sunt, videlicet ut unusquisque Paterfamilias, qui in aliquo imperii loco habitat quotannis nummum parvi valoris, nempe argenti uncie quartam partem solvere teneatur Syndicis, ut inde numerum inhabitantium cognoscere possint, atque adeò observare, quotam ejus partem Patricii efficiant. Deinde ut unusquisque Patricius tyro, ut electus est, Syndicis numerare debeat summam aliquam magnam, Ex gr. viginti, aut viginti quinque argenti libras. Præterea pecunia illa, quæ absentes Patricii (qui scilicet convocato Concilio non interfuerunt) condemnantur, Syndicis etiam decernenda est, & insuper ut pars bonorum delinquentium Ministrorum, qui eorum judicio stare tenentur, & qui certâ pecuniæ summâ mulctantur, vel quorum bona proscribuntur, iisdem dedicetur, non quidem omnibus; sed iis tantummodò, qui quotidie sedent, & quorum officium est Syndicorum Concilium convocare, de quibus vide Art. 28. hujus Cap. Ut autem Syndicorum Concilium suo semper numero constet, ante omnia in supremo Concilio, solito tempore convocato, de eo quaestio habenda est. Quòd si à Syndicis neglectum fuerit, ut tum ei, qui Senatui (de quo mox erit nobis dicendi locus) præest, supremum Concilium eà de re monere incumbat, & à Syndicorum præside silentii habiti causam exigere, & quid de eà supremi Concilii sententia sit, inquirere. Quòd si is etiam tacuerit, ut causa ab eo, qui supremo judicio præest, vel eo etiam tacente ab alio quocumque Patricio suscipiatur, qui tam à Syndicorum, quàm Senatus, & Judicum præside silentii rationem exigat. Denique ut lex illa, quæ juniores secluduntur strictè etiam observetur, statuendum est, ut omnes, qui ad annum ætatis trigessimum pervenerunt, quique expresso jure à Regimine non secluduntur, suum nomen in catalogo coram Syndicis inscribi curent, & accepti ho-

noris

noris signum quoddam, statuto aliquo pretio, ab iisdem accipere, ut ipsis liceat certum ornatum, iis tantummodo concessum, induere, quo dignoscantur, & in honore à reliquis habeantur; & interim jure constitutum sit, ut in electionibus nulli Patricio quenkum nominare liceat, nisi cujus nomen in communi catalogo inscriptum est, idque sub gravi poenâ. Et præterea ne cuiquam liceat officium, sive munus, ad quod subeundum eligitur, recusare. Denique, ut omnia absolute fundamentalia imperii jura æterna sint, statuum dum est, si quis in Supremo Concilio quæstionem de jure aliquo fundamentali moverit, utpote de prolongandâ alicujus Ducis exercitus dominatione, vel de numero Patriciorum minuendo, & similibus, ut reus Majestatis sit, & non tantum mortis damnetur, ejusque bona profcribantur; sed ut supplicii aliquod signum in æternam rei memoriam in publico emineat. Ad reliqua verò communia imperii jura stabiendum sufficit, si modò statuatur, ut Lex nulla abrogari, nec nova condi possit, nisi prius Syndicorum Concilium, & deinde supremi Concilii tres quartæ, aut quatuor quintæ partes in eo convenierint.

§. XXVI. Jus præterea supremum Concilium convocandi, resque decernendas in eodem proponendi penes Syndicos sit, quibus etiam primus locus in Concilio concedatur; sed sine jure suffragii. Verum, antequam sedent, iurare debent per salutem supremi illius Concilii, perque libertatem publicam, summo studio conaturos, ut jura patria inviolata serventur, & communi bono consulatur; quo factores proponendas ordine aperiant per ministrum, qui ipsis à Secretis est.

§. XXVII. Ut autem in decernendo, & in eligendis imperii ministris omnibus Patriciis æqua sit poteitas, & celeris expeditio in omnibus detur, omnino probandus est ordo, quem Veneti observant, qui scilicet ad nominandos imperii ministros aliquot è Concilio sorte eligunt, & ab his ordine ministris eligendis nominatis, unusquisque Patricius sententiam suam, quâ propositum ministerium eligendum probat, vel reprobatur, indicat calculis, ita ut postea ignoretur, quisnam hujus, aut illius sententiæ fuerit auctor: quo fit non tantum, ut omnium Patriciorum in decernendo

aucto-

auctoritas æqualis sit, & ut negotia citò expediantur; sed etiam ut unusquisque absolutam libertatem, quod in Conciliis apprimè necessarium est, habeat suam sententiam absque ullo invidiæ periculo profertendi.

§. XXVIII. In Syndicorum etiam, & reliquis Conciliis idem ordo observandus est, ut scilicet suffragia calculis ferantur. Jus autem Syndicorum Concilium convocandi, resque in eodem decernendas proponendi penes eorundem præsidem esse oportet, qui cum aliis decem, aut pluribus Syndicis quotidie sedeat, ad plebis de ministris querelas, & secretas accusationes audiendum. & accusatores, si res postulat, asserandos, & Concilium convocandum, etiam ante constitutum tempus, quo congregari solet, si in morâ periculum esse eorum aliquis judicaverit. At hic præses, & qui cum ipso quotidie congregantur, à supremo Concilio eligi, & quidem ex Syndicorum numero debent, non quidem ad vitam; sed in sex menses, nec continuari, nisi post tres, aut quatuor annos: atque his, ut supra diximus, profcripta bona, & pecuniarum multæ, vel eorum pars aliqua decernenda est. Reliqua quæ Syndicos spectant suis in locis dicemus.

§. XXIX. Secundum Concilium, quod supremo subordinandum est, Senatium appellabimus, cujus officium sit publica negotia agere, ex. gr. imperii jura promulgare, urbium munimenta secundum jura ordinare, diplomata militiæ dare, tributa subditis imponere, eaque collocare, exteris legatis respondere, & quò legati mittendi sunt, decernere; Sed ipsos legatos eligere supremi Concilii officium sit. Nam id apprimè observandum est, ne Patricius ad aliquod imperii ministerium vocari possit, nisi ab ipso supremo Concilio, ne ipsi Patricii Senatûs gratiam aucupari studeant. Deinde illa omnia ad supremum Concilium deferenda sunt, quæ præsentem rerum statum aliqua ratione mutant, uti sunt belli, & pacis decreta; quare Senatûs decreta de bello, & pace ut rata sint, supremi Concilii auctoritate firmanda sunt: & hæc de causâ judicarem, ad solum supremum Concilium, non ad Senatium pertinere, nova tributa imponere.

§. XXX. Ad Senatorum numerum determinandum hæc confi-

T t

deranda

deranda veniunt: primò ut omnibus Patriciis spes æquè magna sit ordinem Senatorum recipiendi; deinde ut nihilominus iidem Senatores, quorum tempus, in quod electi fuerant, elapsum est, non magno post intervallo continuari possint, ut sic imperium ad viris peritis, & expertis semper regatur, & denique ut inter Senatores plures reperiantur sapientià, & virtute clari. Ad has autem omnes conditiones obtinendas, nihil aliud exco- gitari potest, quàm quòd lege institutum sit, ut nullus, nisi qui ad annum ætatis quinquagesimum pervenit, in ordinem Senato- rium recipiatur, & ut quadringenti, hoc est, ut Patriciorum u- na circiter duodecima pars in annum eligatur, quo elapso post biennium iidem continuari iterum possint; hoc namque modo semper Patriciorum una circiter duodecima pars, brevibus tan- tummodò interpositis intervallis, munus Senatorium subibit; qui sanè numerus unà cum illo, quem Syndici conficiunt, non multùm superabitur à numero Patriciorum, qui annum ætatis quinquagesimum attigerunt, atque adeò omnibus Patriciis magna semper erit spes Senatorum, aut Syndicorum ordinem adipiscendi, & nihilominus iidem Patricii, interpositis tantummodo, uti dixi- mus, brevibus intervallis, Senatorum ordinem semper tenebunt, & *(per illa quæ Art. 2. hujus Cap. diximus)* nunquam in Senatu decerunt viri præstantissimi, qui consilio, & arte pollent. Et, quia hæc lex frangi non potest absque magnà multorum Patriciorum in- vidia, nullà alià cautione, ut valida semper sit, opus est, quàm ut unusquisque Patricius, qui eò, quò diximus, ætatis pervenit, Syndicis ejus rei testimonium ostendat, qui ipsius nomen in catalo- gis eorum, qui Senatoris muneribus adipiscendis destinantur, reponet, & in supremo Concilio legent, ut locum in hoc supremo Concilio similibus dicatum, & qui Senatorum loco proximus sit cum reliquis ejusdem ordinis occupet.

§. XXXI. Senatorum emolumenta talia esse debent, ut iis ma- jor utilitas ex pace, quàm ex bello sit; atque adeò ex mercibus, quæ ex imperio in alias regiones, vel quæ ex aliis regionibus in im- perium portantur, una censetur, aut quinquagesima pars ipsis de- cernatur. Nam dubitare non possumus, quin hæc ratione pacem,

quan-

quantum poterunt, tuebuntur, & bellum nunquam protrahere stu- debunt. Nec ab hoc vectigali solvendo ipsi Senatores, si eorum ali- qui mercatores fuerint, immunes esse debent: nam talis innumitas non sine magnà commercii jacturâ concedi potest, quod nemi- nem ignorare credo. Porò contrà statuum lege est, ut Sena- tor, vel qui Senatoris officio functus est, nullo militiæ munere fungi possit, & præterea ut nullum ducem, vel prætorem, quos tempore belli tantummodò exercitui præbendos diximus Art. 9. hujus Capituli, renunciare liceat ex iis, quorum Pater, vel avus Senator est, vel Senatoriam dignitatem intra biennium habuit. Nec dubitare possumus, quin Patricii, qui extra Senatuum sunt, hæc jura summâ vi defendant, atque adeò fiet, ut Senatoribus ma- jus semper emolumentum ex pace, quàm ex bello sit, qui propte- rea bellum nunquam, nisi summâ imperii necessitate cogente, sua- debunt. At objici nobis potest, quòd hæc ratione, si scilicet Syn- dicis, & Senatoribus adeò magna emolumenta decernenda sunt, imperium Aristocraticum non minus onerosum subditis erit, quàm quòdcunque Monarchicum. Sed, præterquam quòd Regiæ aulæ majores sumptus requirunt, quæ tamen ad pacem tutandam non præbeantur, & quòd pax nunquam nimis caro pretio emi possit; accedit primò, quòd id omne, quod in Monarchico imperio in unum, aut paucos, in hoc in plurimos confertur. Deinde Reges, eorumque ministri onera imperii cum subditis non ferunt, quod in hoc contrà accidit; nam Patricii, qui semper ex ditioribus eliguntur, maximam partem Reip. conferunt. Denique imperii Monarchici onera non tam ex Regis sumptibus, quàm ex ejusdem arcanis oriuntur. Onera enim imperii, quæ pacis, & libertatis tu- tandæ causâ civibus imponuntur, quamvis magna sint, sustinentur tamen, & pacis utilitate feruntur. Quæ gens unquam tot, tamque gravia vectigalia pendere debuit, ut Hollandica? atque hæc non tantum non exhausta, quin contrà opibus adeò potens fuit, ut ejus fortunam omnes inviderent. Si itaque imperii Monarchici onera pacis causâ imponerentur, cives non premerent; sed, uti dixi, ex hujusmodi imperii arcanis sit, ut subditi oneri succumbant. Nemp- pe quia Regum virtus magis in bello, quàm in pace valet, &

T t 2

quod

quod ii, qui soli regnare volunt, summopere conari debent, ut subditos inopes habeant, ut jam alia taceam, quæ prudentissimus Belgii V. H. olim notavit, quia ad meum institutum, quod solummodo est imperii cujuscunque optimum statum describere, non spectant.

§. XXXII. In Senatu aliqui ex Syndicis, à supremo Concilio electis, sedere debent; sed sine suffragii jure: nempe ut observent, num jura, quæ illud Concilium spectant, rectè serventur, & ut supremum Concilium convocari curent, quando ex Senatu ad ipsum supremum Concilium aliquid deferendum est. Nam jus supremum hoc concilium convocandi, resque in eo decernendas proponendi penes Syndicos, ut jam diximus, est. Sed, antequam de similibus suffragia colligantur, qui Senatui tum præsidet, rerum statum, & quantum de re proposita ipsius Senatûs sit sententia, & quibus de causis, docebit, quo factò, suffragia solito ordine colligenda erunt.

§. XXXIII. Integer Senatus non quotidie; sed, ut omnia magna Concilia, statuto quodam tempore congregari debet. Sed quia interim imperii negotia exercenda sunt, opus est ergo, ut Senatorem aliquam partem eligantur. quæ dimissio Senatu ejus vicem suppleat, cujus officium sit, ipsum Senatum, quando eo opus est, convocare, omnesque decreta de Republicâ exsequi, Epistolâ Senatui, supremoque Concilio scriptas legere, & denique de rebus in Senatu proponendis consulere. Sed, ut hæc omnia, & universi hujus Concilii ordo facilius concepiatur, rem totam accuratius describam.

§. XXXIV. Senatores in annum, ut jam diximus, eligendi, in quatuor, aut sex ordines dividendi sunt, quorum primus primis tribus, vel duobus mensibus in Senatu sedeat, quibus elapsis secundus ordo locum primi occupet, & sic porro, servatis vicibus, unusquisque ordo eodem temporis intervallo primum locum in Senatu teneat, ita ut, qui primis mensibus primus, is secundis ultimus sit. Præterea quot ordines, totidem Præsides, totidemque eorundem Vicarii, qui ipsorum vicem, quando opus est, suppleant, eligendi sunt, hoc est, ex quoocunque ordine duo eligendi sunt, quorum alter Præses, alter Vicarius ejusdem ordinis sit, & qui primi ordinis Præses est, primis etiam mensibus Senatui præsidet, vel

vel

vel si absit, ejus Vicarius ipsius vicem gerat, & sic porro reliqui, servato ut supra ordine. Deinde ex primo ordine aliqui sorte, vel suffragio eligendi sunt, qui cum Præside, & Vicario ejusdem ordinis Senatûs vicem, postquam dimissus est, suppleant; idque eodem temporis intervallo, quo idem eorum ordo primum locum in Senatu tenet: quippe eo elapso ex secundo ordine totidem iterum sorte, vel suffragio eligendi sunt, qui cum suo Præside, & Vicario primi ordinis locum occupent, vicemque Senatûs suppleant; & sic porro reliqui, nec opus est, ut horum electio, quos scilicet sorte, vel suffragio singulis tribus, vel duobus mensibus eligendos dixi, & quos in posterum Consules appellabimus, à supremo Concilio fiat. Nam ratio, quam in Art. 29. hujus Cap. dedimus, locum hic non habet, & multò minus illa Art. 17. Sufficiet igitur, si à Senatu, & Syndicis, qui præsentibus adsunt, eligantur.

§. XXXV. Horum autem numerum determinare non ità accuratè possum. At tamen hoc certum est, plures esse debere, quàm ut faciliè corrumpi possint: nam, tametsi de Rep. nihil soli decernant, possint tamen Senatum protrahere, vel quod pessimum esset, ipsum deludere proponendo illa, quæ nullius, & illa reticendo, quæ majoris momenti essent: ut jam taceam, quòd si nimis pauci essent, sola unius, aut alterius absentia moram publicis negotiis adferre possent. Sed, quoniam contra hi Consules ideo creantur, quia magna Concilia publicis negotiis quotidie vacare nequeunt, medium necessariò hic querendum est; & defectus numeri temporis brevitate supplendus. Atque adeò, si modò triginta, aut circiter in duos, aut tres menses eligantur, plures erunt, quàm ut hoc brevi tempore corrumpi possint, & hæc de causâ etiam monui, ut ii, qui in eorum locum succedunt, nullo modo eligendi sint, nisi eo tempore, quo ipsi succedunt, & alii discedunt.

§. XXXVI. Horum præterea officium esse diximus, Senatum, quando eorum aliqui, licet pauci sint, opus esse judicaverint, convocare, resque in eodem decernendas proponere, Senatum dimittere, ejusque de negotiis publicis decreta exequi. Quo autem id fieri ordine debeat, ne res inutilibus quæstionibus diu protrahantur,

T t 3

paucis

paucis jam dicam. Nempe Consules de re in Senatu proponendâ, & quid factu opus sit, consulant, & si de eo omnibus una fuerit mens, tum convocato Senatu, & quaestione ordine expositâ, quarum eorum sit sententia, doceant, nec alterius sententiâ expectatâ suffragia ordine colligant. Sed si Consules plures, quam unam sententiam foverint, tum in Senatu illa de quaestione propositâ sententia prior dicenda erit, quæ à majori Consulium numero defendebatur, & si eadem à majori Senatûs, & Consulium parte non fuerit probata; sed quod numerus dubitantium, & negantium simul major fuerit, quod ex calculis, ut jam monuimus, constare debet, tum alteram sententiam, quæ pauciora, quam prior, habuerit inter Consules suffragia, doceant, & sic porro reliquas; quod si nulla à majori totius Senatûs parte probata fuerit, Senatus in sequentem diem, aut in tempus breve dimittendus, ut Consules interrim videant, num alia media, quæ magis possint placere, queant invenire; quod si nulla alia invenerint, vel si, quæ invenerint, Senatûs major pars non probaverit, tum Senatoris cujusque sententia audienda est, in quam si etiam major Senatûs pars non iverit, tum de unaquaque sententiâ iterum suffragia ferenda, & non tantum affirmantium, ut huc usque factum, sed dubitantium etiam, & negantium calculi numerandi sunt, & si plures reperientur affirmantes, quam dubitantes, aut negantes, ut tum sententia rata maneat, & contra irrita, si plures inveniuntur negantes, quam dubitantes, aut affirmantes; sed si de omnibus sententiis major dubitantium quam negantium, aut affirmantium fuerit numerus, ut tum Syndicorum Concilium à Senatu adjungatur, qui simul cum Senatoribus suffragia ferant, calculis solummodo affirmantibus, aut negantibus, omissis illis, qui animum ambiguum indicant. Circa res, quæ ad supremum Concilium à Senatu deferuntur, idem ordo tenendus est. Hæc de Senatu.

§. XXXVII. Ad forum quod attinet, sive tribunal, non potest iisdem fundamentis niti, quibus illud, quod sub Monarchâ est, ut illud in Cap. 6. Art. 26. & seq. descripsimus. Nam (*per Art. 14. hujus Cap.*) cum fundamentis hujus imperii non convenit, ut ulla ratio illirpium, sive familiarum habeatur. Deinde quia

Judices

Judices ex solis Patriciis electi, metu quidem succedentium Patriciorum contineri possent, nec in eorum aliquem iniquam aliquam sententiam pronunciant, & forte ut neque eos secundum merita punire sustineant; sed contra in plebeios omnia auderent, & locupletes quotidie in prædam raperent. Scio hæc de causâ Genuentium consilium à multis probari, quod scilicet non ex Patriciis, sed ex Peregrinis Judices eligant; sed hoc mihi rem abstractè consideranti absurdè institutum videtur, ut Peregrini, & non Patricii ad Leges interpretandas vocentur. Nam quid aliud Judices sunt, nisi Legum interpretes; quare mihi persuadeo, Genuenses in hoc etiam negotio magis suæ gentis ingenium, quam ipsam hujus imperii naturam respexisse. Nobis igitur rem abstractè considerantibus media excogitanda sunt, quæ cum hujus regiminis forma optimè conveniunt.

§. XXXVIII. Sed ad Judicum numerum quod attinet, nullum singularem hujus status ratio exigit; sed, ut in imperio Monarchico, ita etiam in hoc apprime observari debet, ut plures sint, quam ut à viro privato corrumpi possint. Nam eorum officium solummodo est providere, ne quisquam privatas alteri injuriam faciat; atque adeo quaestiones inter privatos tam Patricios, quam plebeios dirimere, & pœnas delinquentibus, etiam ex Patriciis, Syndicis, & Senatoribus, quatenus contra jura, quibus omnes tenentur, deliquerunt, sumere. Cæterum quaestiones, quæ inter urbes, quæ sub imperio sunt moveri possunt, in supremo Concilio dirimendæ sunt.

§. XXXIX. Temporis præterea, in quod eligendi sunt, ratio est eadem in quocunque imperio, & etiam ut quotannis aliqua eorum pars cedat, & denique, quamvis non opus sit, ut unusquisque ex diversâ sit familiâ, necesse tamen est, ne duo sanguine propinqui simul in subelliis locum occupent: quod in reliquis Conciliis observandum est, præterquam in supremo, in quo sufficit, si modo in electionibus lege cautum sit, ne cuiquam propinquum nominare, nec de eo, si ab alio nominatus sit, suffragium ferre liceat, & præterea ne ad imperii ministrum quemcumque nominandum duo propinqui fortem ex urnâ tollant: hoc, inquam suffi-

cit

ipit in Concilio, quod ex tam magno hominum numero componitur, & cui nulla singularia emolumenta decernuntur. Atque adeo imperio inde nihil erit detrimenti, ut absurdum sit, legem ferre, quâ omnium Patriciorum propinqui à supremo Concilio secludantur, ut Art. 14. hujus Cap. diximus. Quòd autem id absurdum sit, patet. Nam jus illud ab ipsis Patriciis institui non possit, quin eo ipso omnes absolutè suo jure eatenus cederent, ac proinde ejusdem juris vindices non ipsi Patricii; sed plebs esset, quod is directè repugnat, quæ in Art. 5. & 6. hujus Cap. ostendimus. Lex autem illa imperii, quâ statuitur, ut una, eademque ratio inter numerum Patriciorum, & multitudinis servetur, id maximè respicit, ut Patriciorum jus, & potentia conservetur, ne scilicet pauciores sint, quam ut multitudinem possint regere.

§. X L. Cæterum Judices à supremo Concilio ex ipsis Patriciis, hoc est, (per Art. 17. hujus Cap.) ex ipsis legum conditoribus eligendi sunt, & sententiæ, quas tulerunt tam de rebus civilibus, quam criminalibus, ratæ erunt, si servato ordine, & absque partium studio prolatae fuerint, de quâ re Syndicis lege permittitur erit cognoscere, judicare, & statuere.

§. X L I. Judicum emolumenta eadem esse debent, quæ Art. 29. Cap. 6. diximus; nempe ut ex unâquaque sententiâ, quam de rebus civilibus tulerint, ab eo, qui causâ cecidit, pro ratione totius summe partem aliquotam accipiant. At circa sententiæ de rebus criminalibus hæc sola hic differentia sit, ut bona ab ipsis proscripta, & quæcunque summa, quâ minima crimina mulctantur, ipsis solis designetur, eâ tamen conditione, ut nunquam iis liceat quenquam tormentis cogere quippiam confiteri, & hoc modo satis cautum erit, ne iniqui in plebeios sint, & ne metus causâ nimium Patriciis favent. Nam, præterquam quòd hic metus solâ avaritiâ, eâque specioso justitiæ nomine adumbratâ, temperetur, accedit, quòd plures sint numero, & quòd suffragia non palam; sed calculus ferantur. itâ ut si quis ob damnatam suam causam stomachetur, nihil tamen habeat, quod uni imputare possit. Porrò ne iniquam, aut saltem ne absurdam aliquam sententiam pronuncient, & ne eorum quispiam dolo quicquam faciat, Syndicorum

dicorum reverentia prohibebit, præterquam quòd in tam magno Judicum numero unus semper, aut alter reperietur, quem iniqui formident. Ad plebeios denique quod attinet, satis is etiam cavebitur, si ad Syndicos iisdem appellare liceat, quibus, uti dixi, jure permittitur sit de Judicum rebus cognoscere, judicare, & statuere. Nam certum est, quòd Syndici multorum Patriciorum odium vitare non poterunt, & plebi contra gratissimi semper erunt, cujus applausum, quantum ipsi etiam poterunt, captare studeant: quem in finem datâ occasione non omittent sententiæ contra leges fori prolatae revocare, & quemcunque judicem examinare, & poenas ex iniquis sumere; nihil enim hoc magis multitudinis animos movet. Nec obstat, quòd similia exempla rarò contingere possint; sed contra maximè prodest. Nam, præterquam quòd illa Civitas pravè constituta sit, ubi quotidie exempla in delinquentes eduntur, (ut Cap. 5. Art. 2. ostendimus) illa profectò rarissima esse debent, famâ quæ maximè celebrantur.

§. X L I I. Qui in urbes, vel provincias Proconsules mittuntur, ex ordine Senatorio eligendi essent, quia Senatorum officium est de urbium munimentis, ærario, militiâ, &c. curam habere. Sed, qui in regiones aliquantulum remotas mitterentur, Senatium frequentare non possent, & hæc de causâ ita tantummodo ex ipso Senatu vocandi sunt, qui urbibus in patrio solo conditis deditantur; at quos ad magis remota loca mittere volunt, ex iis eligendi sunt, quorum ætas à Senatorio gradu non abest. Sed neque hæc ratione paci totius imperii satis cautum fore existimo, si nimirum urbes circumvicinæ jure suffragii omnino prohibeantur, nisi adeo impotentes omnes sint, ut palam contemni possint, quòd sanè concipi nequit: atque adeo necesse est, ut urbes circumvicinæ jure Civitatis donentur, & ex unâquaque viginti, triginta, aut quadraginta (nam numerus pro magnitudine urbis major, aut minor esse debet) cives electi in numerum Patriciorum adscribantur, ex quibus tres, quatuor, aut quinque quotannis eligi debent; qui ex Senatu sint, & unus ad vitam Syndicus. Atque hi, qui ex Senatu sunt, Proconsules in urbem, ex quâ electi sunt, mittantur unâ cum Syndico.

§. XLIII. Cæterum Judices, in unâquâque urbe constituendi, ex Patriciis ejusdem urbis eligendi sunt. Sed de his non necesse judico prolixius agere, quia ad singularis hujus imperii fundamenta non pertinent.

§. XLIV. Qui in quocunque Concilio à Secretis sunt, & alii ejusmodi ministri, quia suffragii jus non habent, eligendi sunt ex plebe. Sed, quia hi diuturnâ negotiorum tractatione maximam rerum agendarum notitiam habent, sit sæpe, ut eorum consilio plus, quàm par est, deferatur, & ut status totius imperii ab eorum directione maximè pendeat; quæ res Hollandis exitio fuit. Nam id sine magnâ multorum optimorum invidiâ fieri nequit. Et sanè dubitare non possumus, quin Senatus, cujus prudentia non à Senatorum, sed ab administratorum consilio derivatur, maximè ab inertibus frequentetur, & hujus imperii conditio non multò melior erit, quàm imperii Monarchici, quod pauci Regis Consiliiarii regunt, de quo vide Cap. 6. Art. 5. 6. & 7. Verumenimverò imperium, prout rectè, vel pravè institutum fuerit, eò minus, aut magis erit huic malo obnoxium. Nam imperii libertas, quæ non satis firma habet fundamenta, nunquam sine periculo defenditur; quod Patricii ne fubeant, ministros gloriæ cupidos ex plebe eligunt, qui postea vertentibus rebus, veluti hostiæ, cœduntur ad placandam eorum iram, qui libertati insidiantur. At ubi libertatis fundamenta satis firma sunt, ibi Patricii ipsi ejusdem tutandæ gloriæ sibi expetunt, fludentque, ut rerum agendarum prudentia ab eorum tantummodò consilio derivetur: quæ duo in jaciendis hujus imperii fundamentis apprimè observavimus, nempe ut plebs tam à consiliis, quàm à suffragiis ferendis arceretur: (vid. Art. 3. & 4. hujus Cap.) Atque adeò ut suprema imperii potestas penes omnes Patricios; auctoritas autem penes Syndicos, & Senatum, & jus denique Senatum convocandi, resque, ad communem salutem pertinentes, penes Consules, ex ipso Senatu electos, esset. Quòd si præterea statuat, ut qui à Secretis in Senatu, vel in aliis Conciliis est, in quatuor, aut quinque ad summum annos eligatur, atque ei secundus, qui à Secretis in idem tempus designatus sit, adiungatur, qui interim laboris partem ferat; vel si in Senatu non unus,

sed

sed plures à Secretis sint, quorum alius his, alius aliis negotiis detinetur, nunquam fiet, ut administratorum potentia alicujus sit momenti.

§. XLV. Ararii Tribuni ex plebe etiam eligendi sunt, qui ejus rationem non tantum Senatui, sed etiam Syndicis reddere teneantur.

§. XLVI. Ad Religionem quæ spectant, satis prolixè ostendimus in Tract. Theologico-Politico. Quædam tamen tum omnisimè, de quibus ibi non erat agendi locus. Nempè quòd omnes Patricii ejusdem Religionis, simplicissimæ scilicet, & maximè Catholicæ, qualem in eodem Tractatu descripsimus, esse debeant. Nam apprimè cavendum est, ne ipsi Patricii in sectas dividantur, & ne alii his, alii aliis plus faveant, & deinde, ne superstitione capti libertatem subditis dicendi ea, quæ sentiunt, adimere studeant. Deinde quamvis unicuique libertas dicendi ea, quæ sentit, danda est, magni tamen conventus prohibendi sunt: atque adeò iis, qui alii Religioni addicti sunt, concedendum quidem est, tot, quot velint, templâ ædificare; sed parva, & certæ cujusdam mensuræ, & in locis aliquantulum ab invicem distitis. At templâ, quæ patriæ Religioni dicantur, multum refert, ut magna, & sumptuosa sint, & ut præcipuo ipsius cultui solis Patriciis, vel Senatoribus manûs admovere liceat, atque adeò ut solis Patriciis liceat baptizare, matrimonium consecrare, manûs imponere, & absolute ut templorum veluti Sacerdotes, patriæque Religionis vindices, & interpretes agnoscantur. Ad concionandum autem, & ecclesiæ ærario, ejusque quotidianis negotiis administrandis aliqui ex plebe ab ipso Senatu eligendi sunt, qui Senatus quasi vicarii sint, cui propterea rationem omnium reddere teneantur.

§. XLVII. Atque hæc illa sunt, quæ hujus imperii fundamenta spectant, quibus pauca alia minus quidem principalia; sed magni tamen momenti addam; nempe ut Patricii veste quâdam, seu habitu singulari, quo dignoscantur, incendant, & ut singulari quodam titulo salutentur, & unusquisque ex plebe is loco cedat, & si aliquis Patricius bona sua aliquo infortunio, quod vitari nequit, amisserit, idque liquido docere poterit, ut in integrum ex publicis bo-

nis restituatur. Sed si contra constet, eundem largitate, fastu, ludo, scortis, &c. eadem consumpsisse, vel quod absolute plus debet, quam esse solvendo, ut dignitate cedat, & omni honore, officioque indignus habeatur. Qui enim seipsum, resque suas privatas regere nequit, multo minus publicis consulere poterit.

§. XLVIII. Quos lex jurare cogit, à perjurio multò magis cavebunt, si per salutem patriæ, & libertatem, perque supremum Concilium, quam si per Deum jurare jubeantur. Nam, qui per Deum jurat, privatum bonum interponit, cuius ille æstimator est: at qui jurejurando libertatem, patriæque salutem interponit, is per commune omnium bonum, cuius ille æstimator non est, jurat, & si pejerat, eo ipse se patriæ hostem declarat.

§. XLIX. Academiae, quæ sumptibus Reip. fundantur, non tam ad ingenia colenda, quam ad eadem coercenda instituuntur. Sed in liberâ Rep. tum scientiæ, & artes optimè excoluntur, si unicuique veniam petenti concedatur publice docere, idque suis sumptibus, suæque famæ periculo. Sed hæc, & similia ad alium locum referro. Nam hic de iis solummodò agere constitueram, quæ ad solum imperium Aristocraticum pertinent.

CAPUT IX.

§. I. **H**Uc usque hoc imperium consideravimus, quatenus ab una sola urbe, quæ totius imperii caput est, nomen habet. Tempus jam est, ut de eo agamus, quod plures urbes tenent, quodque ego præcedenti præferendum existimo. Sed ut utriusque differentiam, & præstantiam noscamus, singula præcedentis imperii fundamenta perlostrabimus, & quæ ab hoc aliena sunt, rejiciemus, & alia, quibus niti debeat, eorum loco jacciemus.

§. II. Urbes itaque, quæ Civitatis jure gaudent, ita conditæ, & munitæ esse debent, ut unaquæque sola sine reliquis subsistere quidem non possit; sed contra etiam, ut à reliquis deficere nequeat absque magno totius imperii detrimento; hoc enim modo semper unitæ manebunt. At quæ ita constitutæ sunt, ut nec se conservare,

nec

nec reliquis formidini esse queant, ex sanè non sui; sed reliquarum juris absolute sunt.

§. III. Quæ autem Art. 9. & 10. præc. Cap. ostendimus, ex communi imperii Aristocratici naturâ deducuntur, ut & ratio numeri Patriciorum ad numerum multitudinis, & qualis eorum ætas, & conditio esse debeat, qui Patricii sunt creandi, ita ut nulla circa hæc oriri possit differentia, sive imperium una, sive plures urbes teneant. At supremi Concilii alia hic debet esse ratio. Nam, si quæ imperii Urbs supremo huic Concilio congregando destinaretur, illa reverà ipsius imperii caput esset; atque adeò vel vices servande essent, vel talis locus huic Concilio esset designandus, qui Civitatis jus non habeat, quique ad omnes æque pertineat. Sed tam hoc, quam illud, ut dictu facile, ita factu difficile est, ut scilicet tot hominum millia extra Urbes sæpe ire, vel ut jam hoc, jam alio in loco convenire debeant.

§. IV. Verùm ut rectè, quid in hæc referri oporteat, & quâ ratione hujus imperii Concilia instituenda sint, ex ipsius naturâ, & conditione concludere possimus, hæc consideranda sunt, nempe quòd unaquæque Urbs tanto plus juris, quàm vir privatus habeat, quanto viro privato potentior est; (per Art. 4. Cap. 2.) & consequenter unaquæque hujus imperii Urbs, (vide Art. 2. hujus Cap.) tantum juris intra moenia, seu suæ jurisdictionis limites habeat, quantum potest. Deinde quòd omnes urbes non ut confederatæ; sed ut unum imperium constituentes invicem sociatæ, & unitæ sint; sed ita, ut unaquæque urbs tantò plus juris in imperium, quàm reliquæ obtineat, quanto reliquis est potentior; nam qui inter inæquales æqualitatem querit, absurdum quid querit. Cives quidem æquales meritò æstimantur, quia unuscujusque potentia cum potentia totius imperii comparata nullius est considerationis. At urbis cujuscunque potentia magnam partem potentie ipsius imperii constituit, & eò majorem, quo ipsa urbs major est; ac proinde omnes urbes æquales haberi nequeunt. Sed ut unuscujusque potentia, ita etiam ejusdem jus ex ipsius magnitudine æstimari debet. Vincula verò, quibus adstringi debent, ut unum imperium componant,

VV 3

apprime

apprimè sunt (*per Art. 1. Cap. 4.*) Senatus, & forum. Quomodo autem ex omnes his vinculis ita copulandæ sunt, ut earum tamen unaquæque sui juris, quantum fieri potest, maneat, breviter hic ostendam.

§. V. Nempe uniuscujusque urbis Patricios, qui pro magnitudine urbis (*per Art. 3. hujus Cap.*) plures, aut pauciores esse debent, summum in suam urbem jus habere concipio, eosque in Concilio, quod illius urbis supremum est, summam habere potestatem urbem manendi, ejusque moenia dilatandi, vectigalia imponendi, leges condendi, & abrogandi, & omnia absolute agendi, quæ ad suæ urbis conservationem, & incrementum necessaria esse judicant. Ad communia autem imperii negotia tractanda Senatus creandus est iis omnino conditionibus, quas in præced. Cap. diximus; ita ut inter hunc Senatum, & illum nulla alia sit differentia, quam quod hic auctoritatem etiam habeat dirimendi quæstiones, quæ inter urbes oriri possunt. Nam hoc in hoc imperio, cujus nulla urbs caput est, non potest, ut in illo, à supremo Concilio fieri. (*vide Art. 38. præc. Cap.*)

§. VI. Cæterum in hoc imperio supremum Concilium convocandum non est, nisi opus sit ipsum imperium reformare, vel in arduo aliquo negotio, ad quod peragendum Senatores se impares esse credent, atque adeo raro admodum fiet, ut omnes Patricii in Concilium vocentur. Nam præcipuum supremi Concilii officium esse diximus (*Art. 17. præc. Cap.*) leges condere, & abrogare, & deinde imperii ministros eligere. At leges, sive communia totius imperii jura, simulatque instituta sunt, immutari non debent. Quod si tamen tempus, & occasio ferat, ut novum aliquid jus instituumdum sit, aut jam statutum mutandum, potest prius de eodem Quæstio in Senatu haberi, & postquam Senatus in eo convenerit, tum deinde legati ad urbes ab ipso Senatu mittantur, qui uniuscujusque urbis Patricios Senatûs sententiam doceant, & si denique major urbium pars in sententiam Senatûs iiverit, ut tum ipsa rata maneat, alias irrita. Atque hic idem ordo in eligendis ducibus exercitûs, & legatis in alia regna mittendis, ut circa decreta de bello inferendo,

& pa-

& pacis conditionibus acceptandis, teneri potest. Sed in reliquis imperii ministris eligendis, quia (ut in *Art. 4. hujus Cap.* ostendimus) unaquæque urbs, quantum fieri potest, sui juris manere debet, & in imperio tantò plus juris obtinere, quantò reliquis esse potentior, hic ordo necessàriò servandus est. Nempe, Senatores à Patriciis uniuscujusque urbis eligendi sunt; videlicet unius urbis Patricii in suo Concilio certum Senatorum numerum ex suis Civibus collegis eligent, qui ad numerum Patriciorum ejusdem urbis se habeat, (*vide Art. 30. præced. Cap.*) ut 1 ad 12. Et quos primi, secundi, tertii, &c. ordinis esse volunt, designabunt; & sic reliquarum urbium Patricii pro magnitudine sui numeri plures, paucioresve Senatores eligent, & in ordines distribuunt, in quos Senatuum dividendum esse diximus: (*vid. Art. 34. præced. Cap.*) quot fiet, ut in unoquoque Senatorum ordine pro magnitudine cujuscunque urbis plures, paucioresve ejusdem Senatoros reperiantur. At ordinum præfides, eorumque Vicarii, quorum numerus minor est, urbium numero à Senatu ex Consulibus electis forte eligendi sunt. In Judicibus præterea supremis imperii eligendis idem ordo retinendus est, scilicet ut uniuscujusque urbis Patricii ex suis collegis pro magnitudine sui numeri plures, aut pauciores Judices eligant. Atque adeò fiet, ut unaquæque urbs in eligendis ministris sui juris, quantum fieri potest, sit, & ut unaquæque quo potentior est, eò etiam plus juris tam in Senatu, quam in foro obtineat, posito scilicet, quòd Senatûs, & fori ordo in discernendis imperii rebus, & quæstionibus dirimendis talis omnino sit, qualem *Art. 33. & 34. præc. Cap.* descripsimus.

§. VII. Cohortum deinde Duces, & militiæ Tribuni à Patriciis etiam eligendi sunt. Nam quia æquum est, ut unaquæque urbs pro ratione suæ magnitudinis certum militum numerum ad communem totius imperii securitatem conducere teneatur, æquum etiam est, ut à Patriciis uniuscujusque urbis pro numero legionum, quas alere teneatur, tot tribunos, duces, signiferos &c. eligere liceat, quot ad illam militiæ partem, quam imperio suppeditant, ordinandam requiruntur.

§. VIII. Vectigalia nulla etiam à Senatu subditis imponenda;

sed

sed ad sumptus, qui ad negotia publica peragenda ex Senatus decreto requiruntur, non subditi; sed urbes ipsæ ab ipso Senatu ad censum vocandæ sunt, ita ut unaquæque urbs pro ratione suæ magnitudinis sumptuum partem majorem, vel minorem ferre debeat, quam quidem partem ejusdem urbis Patricii à suis Urbanis eâ, quâ velint, viâ exigent. eos scilicet vel ad censum trahendis, vel, quod multo æquius est, iisdem vectigalia imponendo.

§. IX. Porro etiam omnes hujus imperii urbes maritimæ non sint, nec Senatus ex solis urbibus maritimis vocentur, possunt tamen iisdem eadem emolumenta decerni, quæ Art. 31. præc. Cap. diximus; quem in finem pro imperii constitutione media excogitari poterunt, quibus urbes invicem arcuius copulentur. Cæterum reliqua ad Senatum, & absolutè ad universum imperium spectantia, quæ in præc. Cap. tradidi, huic etiam imperio applicanda sunt. Atque adeò videmus, quòd in imperio, quod plures urbes tenent, non necesse sit supremo Concilio convocando certum tempus, aut locum designare. At Senatui, & foro locus dicendus est in pago, vel in urbe, quæ suffragii jus non habet. Sed ad illa, quæ ad singulas urbes spectant, revertor.

§. X. Ordo supremi Concilii unius urbis in eligendis urbis, & imperii ministris, & in rebus decernendis idem ille, quem Art. 27. & 36. præc. Cap. tradidi, esse debet. Nam eadem hæc, quàm illic, est ratio. Deinde Syndicorum Concilium huic subordinandum est, quod ad urbis Concilium se habeat, ut illud Syndicorum præcedat. Cap. ad Concilium totius imperii, & cujus officium intra limites jurisdictionis urbis idem etiam sit, iisdemque emolumentis gaudeat. Quòd si urbs, & consequenter Patriciorum numerus adeò exiguus fuerit, ut non nisi unum, aut duos Syndicos creare possit, qui duo Concilium facere nequeunt, tum Syndicis in cognitionibus prorenata Judices à supremo urbis Concilio designandi sunt, vel quælibet ad supremum Syndicorum Concilium deferenda. Nam ex unaquæque urbe aliqui etiam ex Syndicis in locum, ubi Senatus resideret, mittendi sunt, qui prospiciant, ut jura universi imperii inviolata serventur, quicquid in Senatu absque jure suffragii fideant.

§. XI. Urbium Consules à Patriciis etiam ejusdem urbis eligendi

di sunt, qui veluti Senatum illius urbis constituunt. Horum autem numerum determinare non possum, nec etiam necesse esse existimo, quandoquidem ejusdem urbis negotia, quæ magni ponderis sunt, à supremo ejusdem Concilio, & quæ ad universum imperium spectant, à magno Senatu peraguntur. Cæterum si pauci fuerint, necesse erit, ut in suo Concilio palam suffragia ferant, non autem calculus, ut in magnis Conciliis. In parvis enim Conciliis, ubi suffragia gloriâ indicantur, qui aliquantò callidior est, facile cujusque suffragii auctorem noscere, & minis attentiones multis modis eludere poterit.

§. XII. In unaquæque præterea urbe Judices à supremo ejusdem Concilio constituendi sunt, à quorum tamen sententiâ supremum imperii judicium appellare liceat, præterquam reo palam convicto, & consentienti debitori. Sed hæc ulterius persequi non est opus.

§. XIII. Superest igitur, ut de urbibus, quæ sui juris non sunt, loquamur. Hæc si in ipsâ imperii provinciâ, vel regione conditæ, & earum incolæ ejusdem nationis & linguae sint, debent necessariò, sicuti pagi, veluti urbium vicinarum partes censeri, ita ut earum unaquæque sub regimine hujus, aut illius urbis, quæ sui juris est, esse debeat. Cujus rei ratio est, quòd Patricii non à supremo hujus imperii, sed à supremo uniuscujusque urbis Concilio eligantur, qui in unaquæque urbe pro numero incolarum intra limites jurisdictionis ejusdem urbis plures, paucioresve sunt. (per Art. 5. hujus Cap.) Atque adeò necesse est, ut multitudo urbis, quæ sui juris non est, ad censum multitudinis alterius, quæ sui juris sit, referatur, & ab ejus directione pendeat. At urbes belli captæ, & quæ imperio accesserunt, veluti imperii Sociæ habendæ, & beneficio victæ obligandæ, vel Coloniz, quæ jure Civitatis gaudeant, eò mittendæ, & gens aliò ducenda, vel omninò delenda est.

§. XIV. Atque hæc sunt, quæ ad hujus imperii fundamenta spectant. Quòd autem ejus conditio melior sit, quàm illius, quòd nomen ab una urbe solâ habet, hinc concludo: quòd scilicet uniuscujusque urbis Patricii, more humanæ cupidinis, suum jus tam in urbe, quàm in Senatu retinere, & si fieri poterit, augere studebunt, atque adeò, quantum poterunt, conabuntur multitudinem ad se trahere, & consequenter imperium beneficiis magis, quàm metu agi-

tate, suumque numerum augere: quippe quò plures numero fuerint, eò plures (*per Art. 16. hujus Cap.*) ex suo Concilio Senatores eligent, & consequenter (*per Art. eundem*) plus juris in imperio obtinebunt. Nec obitat, quòd, dum unaquaque urbs sibi consulit, reliquisque invidet, sapius inter se discordent, & tempus disputando consumant. Nam, si, dum Romani deliberant, perit Saguntus, dum contra pauci ex solo suo affectu omnia decernunt, perit libertas, communeque bonum; sunt namque humana ingenia hebetiora, quam ut omnia statim penetrare possint; sed consulendo, audiendo, & disputando acuntur, & dum omnia tentant media, eorum que volunt, tandem inveniunt, que omnes probant, & de quibus nemo antea cogitasset. Quòd si quis regerat, hoc Hollandorum imperium non diu absque Comite, vel Vicario, qui vicem Comitum suppleret, fletisse, hoc sibi responsum habeat; quòd Hollandi ad obtinendam libertatem satis sibi putaverunt Comitem deserere, & imperii corpus capite obruncare, nec de eodem reformando cogitarent; sed omnia eius membra, uti antea constituta fuerant, reliquerunt, ita ut Hollandiæ comitatus sine Comite, veluti corpus sine capite, ipsumque imperium sine nomine manserit. Atque adeò minimè mirum, quòd subditi plerique ignoraverint, penes quos summa esset imperii potestas. Et quamvis hoc non esset, ii tamen, qui imperium reverà tenebant, longè pauciores erant, quam ut multitudinem regere, & potentes adversarios opprimere possent. Unde factum, ut hi sæpe impune iis insidiari, & tandem evertere poterint. Subitè itaque eisdem Reipublicæ eversione non ex eo orta est, quòd tempus in deliberationibus inutiliter consumeretur, sed ex deformi ejusdem imperii statu, & paucitate regentium

§. XV. Est præterea hoc Aristocraticum imperium, quòd plures urbes tenent, alteri præferendum, quia non opus est, ut in precedenti cavece, ne universum supremum ejus Concilium subito impetu opprimatur, quandoquidem (*per Art. 9. hujus Cap.*) eidem convocando nullum tempus, nec locus designatur: Sunt præterea potentes ejus in hoc imperio minus timendi. Nam, ubi plures urbes libertate gaudent, non sufficit ei, qui viam ad imperium affectat, urbem unam occupare, ut imperium in reliquis obtineat. Est denique

niq̄ue in hoc imperio libertas pluribus communis. Nam ubi una sola urbs regnat, eatenus reliquarum bono consulitur, quatenus regnanti huic urbi expedit.

CAPUT X.

§. I. Imperii utriusque Aristocratici fundamentis explicatis, & ostensis, superest ut inquiramus, an aliquà causâ culpabili possint dissolvi, aut in aliam formam mutari. Primaria causa, unde hujusmodi imperia dissolvuntur, illa est, quam acutissimus Florentinus Disc. 1. lib. 3. in Tit. Livium observat, videlicet quòd imperio, sicuti humano corpori quotidiè aggregatur aliquid, quòd quandoque indiget curatione; atque adeò necesse esse, ait, ut aliquando aliquid accidat, quo imperium ad suum principium, quo stabiliti incepit, redigatur. Quòd si intra debitum tempus non acciderit, vitia eò usque crescent, ut tolli nequeant, nisi cum ipso imperio. Atque hoc, inquit, vel casu contingere potest, vel consilio, & prudentiâ legum, aut viri eximie virtutis. Nec dubitare possumus, quin hæc res maximi sit ponderis, & quòd, ubi huic incommodo provisa non sit, non poterit imperium suâ virtute; sed solâ fortunâ permanere, & contra ubi huic malo remedium idoneum adhibuit fuerit, non poterit ipsum suo vitio; sed solummodò inevitabili aliquo fato cadere, ut mox clarius docebimus. Primum quòd huic malo remedium occurreret, hoc fuit, ut scilicet singulis lustris supremus aliquis Dictator in mensum unum, aut duos creetur, cui jus esset de Senatorum, & cujuscunque ministri factis cognoscendi, judicandi, & statuendi & consequenter imperium ad suum principium restituendi. Sed qui imperii incommoda vitare studer, remedia adhibere debet, quæ cum imperii natura convenient, & quæ ex ipsius fundamentis deduci queant, aliàs in Scyllam incidet, cupiens vitare Charybdin. Est quidem hoc verum, quòd omnes, tam qui regunt, quam qui reguntur, metu supplicii, aut damni contineri debeant, ne impune, vel cum lucro peccare liceat; sed contra certum etiam est, quòd si hic metus bonis, & malis hominibus communis fuerit, versetur necessariò imperium in summo periculo. Cùm igitur Dictatoria potestas absoluta sit, non potest non esse omnibus formidabilis,

bilis, præsertim si statuto tempore, ut requiritur, Dictator crearetur, quia tam unusquisque gloriæ cupidus eum honorem summo studio ambiret, & certum est, quod in pace non tam virtus, quam opulentia spectatur: & fortè hæc de causâ Romani nullo constituto tempore; sed forruitâ quâdam necessitate coacti Dictatorem facere consueverant. At nihilominus tumor Dictatoris, ut Ciceronis verba referam, bonis injunctus fuit. Et sanè, quandoquidem hæc Dictatoria potestas Regia absolvetur, potest non absque magno Reip. periculo imperium aliquando in Monarchicum mutari, tametsi in tempus, quantumvis breve, id fiat. Adde quòd, si ad creandum Dictatorem nullum certum tempus designatum sit, ratio tum nulla temporis intercedentis ab uno ad alium, quam maximè servandam esse, diximus, haberetur, & quòd res etiam vaga admodum esset, ut facile negligeretur. Nisi itaque hæc Dictatoria potestas æterna sit, & stabilis, quæ servatâ imperii formâ in unum deferri nequit; erit ergo ipsa, & consequenter Reip. salus, & conservatio admodum incerta.

§. II. At contrâ dubitare nequaquam possumus, (*per Art. 3. Cap. 6.*) quòd si possit servatâ imperii formâ Dictatoris gladius perpetuus, & malis tantummodò formidini esse, nunquam eòsque vitia invalescere poterunt, ut tolli, aut emendari nequeant. Ut igitur has omnes condiciones obtineamus, Syndicorum Concilium Concilio supremo subordinandum diximus, ut scilicet dictatorialis ille gladius perpetuus esset non penes personam aliquam naturalem; sed civilem, cujus membra plura sint, quam ut imperium inter se possint dividere, (*per Art. 1. & 2. præc. Cap.*) vel in scelere aliquo convenire: ad quod accedit, quòd à reliquis imperii muneribus subeundis prohibeantur, quòd militiæ stipendia non solvant, & quòd denique ejus ætatis sint, ut præsentia, actuta, quam nova, & periculosa malint. Quare imperio nullum ab iis periculum, & consequenter non bonis; sed malis tantummodò formidini esse queunt, & reverâ erunt. Nam, ut ad scelera peragenda debiliores, itâ ad malitiam coercendam potentiores sunt. Nam præterquam quòd principis obitare possunt; (quia Concilium æternum est) sunt præterea numero

numero satis magno, ut sine invidiæ timore potentem unum, aut alterum accusare, & damnare audeant; præsertim quia suffragia calculis feruntur, & sententia nomine totius Concilii pronunciat.

§. III. At Romæ plebis Tribuni perpetui etiam erant; verum impares, ut Scipionis alicujus potentiam premerent: & præterea id, quòd salutare esse judicabant, ad ipsum Senatorem deferre debebant, à quo etiam sæpe eludebantur, efficiendo scilicet, ut plebs ei magis faveret, quem ipsi Senatores minus timebant. Ad quod accedit, quòd Tribunorum contrâ Patricios auctoritas plebis favore defenderetur, & quotiescunque ipsi plebem vocabant, seditionem potius movere, quam Concilium convocare viderentur. Quæ sanè incommoda in imperio, quod in præcedd. duob. Capp. descripsimus, locum non habet.

§. IV. Verùm enim verò hæc Syndicorum auctoritas hoc volumodò præstare poterit, ut imperii forma servetur; atque adeò prohibere, ne leges infringantur, & ne cuiquam cum lucro peccare liceat; sed nequaquam efficere poterit, ne vitia, quæ lege prohiberi nequeunt, gliscant, ut sunt illa, in quæ homines otio abundantes incidunt, & ex quibus imperii ruina non raro sequitur. Homines enim in pace depostro metu paulatim ex ferocibus barbaris civiles, seu humani, & ex humanis molles, & inertes fiunt, nec alius alium virtute; sed fastu, & luxu excellere studet; unde patrios mores fastidire, alienos induere, hoc est, servire incipiunt.

§. V. Ad hæc mala vitandum multi conati sunt leges sumptuarias condere; sed frustra. Nam omnia jura, quæ absque ullâ alterius injuriâ violari possunt, ludibrio habentur, & tantum abest, ut hominum cupiditates, & libidinem frenent, quin contrâ eisdem intendant: nam nitimur in vestitus semper, cupimusque negata. Nec unquam hominibus otiosis ingenium deest ad eludenda jura, quæ instituuntur de rebus, quæ absolutè prohiberi nequeunt, ut sunt convivia, ludi, ornatus, & alia hujusmodi, quorum tantummodò excessus malus, & ex uniuscujusque fortunâ æstimandus est, itâ ut lege nullâ universaliter determinari queat.

§. VI. Concludo itaque, communia illa pacis vitia, de quibus hic loquimur, nunquam directè; sed indirectè prohibenda esse,

italia scilicet imperii fundamenta jaciendo, quibus fiat, ut plerique, non quidem sapienter vivere studeant; (nam hoc impossibile est,) sed ut iis ducantur affectibus, ut quibus Reip. major sit utilitas. Atque adeo huic rei maxime studendum, ut divites si non pauci, avari tamen sint. Nam non dubium est, quin, si hic avaritiæ affectus, qui universalis est, & constans, gloriæ cupidine fovetur, plerique rei suæ sine ignominia augenda summum potant studium, quo honores adipiscantur, & summum decus vitent. Si itaque ad fundamenta utriusque imperii Aristocratici, quæ præced. duobus Capp. explicui, attendamus, hoc ipsum ex iisdem sequi videbimus. Numerus enim regentium in utroque adeo magnus est, ut divitum maximæ parti aditus ad regimen pateat, & ad imperii honores adipiscendos. Quod si præterea (uti diximus Art. 47. Cap. 8.) statuatur, ut Patricii, qui plus debent, quam sunt solvendo, ordine Patricio deturbentur, & qui bona sua infortunio perdidissent, ut in integrum restituantur, non dubium est, quia omnes, quantum poterunt, conabuntur bona sua conservare. Peregrinos præterea habitus nunquam concupiscunt, nec patrios fastidient, si lege constituantur, ut Patricii, & qui honores ambiunt singulari velle dignoscantur: de quo vide Art. 25. & 47. Cap. 8. Et præter hæc alia in quocunque imperio cum naturâ loci, & gentis ingenio consentanea excogitari possunt, & in eo apprime vigilari, ut subditi magis sponte, quam lege coacti suum officium faciant.

§. VIII. Nam imperium, quod nihil aliud prospicit, quam ut homines metu ducantur, magis sine vitis erit, quam cum virtute. Sed homines ita ducendi sunt, ut non duci, sed ex suo ingenio, & libero suo decreto vivere sibi videantur; atque adeo ut solo libertatis amore, & rei augendæ studio, specuè imperii honores adipiscendi retineantur. Cæterum imagines, triumphus, & alia virtutis incitamenta magis servitutis, quam libertatis sunt signa. Servis enim non liberis virtutis præmia decernuntur. Fateor quidem homines his stimulis maxime incitari, sed ut hæc in initio viris magnis, ita postea crescente invidiâ ignavis, & opum magnitudine rumidis decernantur, magnâ omnium bonorum indignatione. Deinde qui parentum triumphos, & imagines ostentant, injuriam sibi fieri credunt, nisi

reliquis

reliquis præferantur. Denique, ut alia taceam, hoc certum est, quod æqualitas, quâ semel exarâ communis libertas necessario perit, conservari nullo modo possit, simulatque alicui Viro virtute claro singulares honores jure publico decernantur.

§. IX. His positis, videamus jam, an hujusmodi imperia culpabili aliqua causâ possint destrui. Verum, si quod imperium æternum esse potest, illud necessario erit, cujus semel recte instituta jura inviolata manent. Anima enim imperii jura sunt. His igitur servatis servatur necessario imperium. At jura invicta esse nequeunt, nisi & ratione, & communi hominum affectu defendantur, alias si scilicet solo rationis auxilio nituntur, invalida sunt, facileque vincuntur. Cum itaque utriusque imperii Aristocratici jura fundamentalia cum ratione, & communi hominum affectu convenire ostenderit, possumus ergo affirmare, si quæ ulla imperia, hæc necessario æterna fore, vel nullâ culpabili causâ; sed fato tantummodo aliquo inevitabili posse destrui.

§. X. At obijci nobis adhuc potest, quod, quamvis imperii jura in præced. ostensa ratione, & communi hominum affectu defendantur, possint nihilominus aliquando vinci. Nam nullus affectus est, qui aliquando à fortiori, & contractio affectu non vincatur; timorem namque mortis à cupidine rei alienæ sæpe vinci videmus. Qui hostem metu territi fugiunt, nullo alterius rei metu detineri possunt; sed sese in flumina præcipitant, vel in ignem ruunt, ut hostium ferum fugiant. Quantumvis igitur civitas rectè ordinata, & jura optimè instituta sint, in maximis tamen imperii angustis, quando omnes, ut sit, terrore quodam panico capiuntur, tum omnes id solum, quod præsens metus suadet, nullâ futuri, neque legum habitâ ratione, probant, omnium ora in Virum videlicet clarum vertuntur, eundemque legibus solvunt, atque ipsi imperium (peissimo exemplo) continent, totamque Rempublicam ipsius sciel committunt, quæ res sanè Romani imperij exitii fuit causa. Sed ut huic Objectioni respondeam, dico primo, quod in rectè constitutâ Republicâ similis terror non oritur, nisi ex justâ causâ; atque adeo is terror, & confusio ex eo orta nulli causæ, quæ prudentiâ humanâ vitari poterat, adscribi potest. Deinde notandum, quod in Repub.

qualem

qualem in præced. descripsimus, fieri non potest, (per Art. 9. & 25. Cap. 8.) ut unus, aut alter virtutis famâ ita excellat, ut omnium ora in se vertat. Sed necesse est, ut plures habeat amulos, quibus plures alii faveant. Quamvis itaque ex terrore confusio aliqua in Republicâ oriatur, leges tamen fraudare, atque aliquem contra jus ad imperium militare renunciare non poterit, quin statim contentio alios petentium oriatur, quæ ut dirimatur, necesse tandem erit ad semel statuta, & ab omnibus probata jura recurrere, atque res imperii secundum leges latas ordinare. Possunt igitur absolute affirmare, cum imperium, quod una sola Urbs, tum præcipue illud, quod plures Urbes tenent, æternum esse, sive nullâ internâ causâ posse dissolvi, aut in aliam formam mutari.

CAPUT XI.

I. **T**Ranseo tandem ad tertium, & omninò absolutum imperium, quod Democraticum appellamus. Hujus ab Aristocratico differentiam in hoc potissimum consistere diximus, quòd in eo à solâ supremi Concilii voluntate, & liberâ Electione pendeat, ut hic, aut ille Patricius creëtur, ità ut nemo jus suffragii, & muneris imperii subeundi hæreditarium habeat, nemoque id jus sibi possedere jure possit, ut in hoc, de quo jam agimus, imperio fit. Nam omnes, qui ex parentibus civibus, vel qui in patrio illo solo nati, vel qui de Republicâ benè meriti sunt, vel ob alias causas, ob quas Lex alicui jus civis dare jubet, ii, inquam, omnes jus suffragii in supremo Concilio, muneraque imperii subeunda jure sibi possunt, nec denegare eis licet, nisi ob crimen, aut infamiam.

§. II. Si igitur jure institutum sit, ut Seniores tantummodò, qui ad certum ætatis annum pervenerunt, vel ut soli primogeniti, simulatque per ætatem licet, vel qui certam pecuniæ summam Republicæ contribuant, jus suffragii in supremo Concilio, & imperii negotia tractandi habeant, quamvis hæc ratione fieri possit, ut supremum Concilium ex paucioribus civibus componeretur, quàm illud imperii Aristocratici, de quo supra egimus, erunt nihilominus hujusmodi imperia Democratica appellanda, quoniam eorum cives, qui ad regendam Rempublicam destinantur, non à supremo

Con-

CAPUT XI. De Democratia.

Concilio, ut optimi, eliguntur; sed lege ad id destinantur. Et, quamvis hæc ratione hujusmodi imperia, ubi scilicet non qui optimi, sed qui fortè fortunâ divites, vel qui primi nati sunt, ad regimen destinantur, imperio Aristocratico cedere videantur, tamen si praxin, seu communem hominum conditionem spectemus, vel eodem reddibit. Nam Patriciis ii semper optimi videbantur, qui divites, vel ipsis sanguine proximi, vel amicitia conjuncti sunt. Et sanè, si cum Patriciis ita comparatum esset, ut liberi ab omni affectu, & solo studio publicæ salutis ducti, collegas Patricios eligerent, nullum esset imperium cum Aristocratico comparandum. Sed rem contrà omnino sese habere, satis superque ipsa experientia docuit, præsertim in oligarchiis, ubi Patriciorum voluntas ob defectum æmulantium maximè lege soluta est. Ibi enim studio optimos à Concilio arcent Patricii, & eos sibi socios in Concilio quarunt, qui ab eorum ore pendent, ità ut in simili imperio multò infelicitus res ejus sese habeant, propterea quòd Patriciorum Electio ab absolutâ quorundam liberâ, sive omni lege solutâ voluntate pendeat. Sed ad inceptum redeo.

III. Ex dictis in præced. Art. patet, nos posse imperii Democratici diversa genera concipere, sed meum institutum non est de unoquoque; sed de eo solummodò agere, in quo omnes absolute, qui solis legibus patriis tenentur, & præterea sui juris sunt, honesteque vivunt, jus suffragii in supremo Concilio habent, muneraque imperii subeundi. Dico expressè, qui *solis legibus patriis tenentur*, ut peregrinos secludam, qui sub alterius imperio esse censentur. Addidi præterea, quòd, *præterquam quòd legibus imperii tenentur, in reliquis sui juris sint*, ut mulieres, & servos secluderem, qui in potestate virosum, & dominorum, ac etiam liberos & pupillos quamdiu sub potestate parentum, & tutorum sunt. Dixi denique, *honesteque vivunt*, ut ii apprime secluderentur, qui ob crimen, aut aliquod turpe vitæ genus infames sunt.

IV. Sed forsân rogabit aliquis, num femine ex naturâ, an ex instituto sub potestate virosum sint? Nam, si ex solo instituto id factum est, nulla ergo ratio nos coëgit foeminas à regimine secludere. Sed si ipsam experientiam consulamus, id ex earum imbecillitate

Y y

liate

litate oriri videbimus. Nam nullibi factum est, ut viri, & foeminae simul regnarent, sed ubicunque terrarum viri, & foeminae repariuntur, ibi viros regnare, & foeminas regi videmus, & hac ratione utrumque sexum concorditer vivere. Sed contra Amazonas, quas olim regnasse famam proditum est, viros in patrio solo morari non patiebantur; sed foeminas tantummodo aiebant, mares autem, quos pepererant, necabant. Quod si ex natura foeminae viris aequales essent, & animi fortitudine, & ingenio, in quo maxime humana potentia, & consequenter jus consistit, aequae polleant, sane inter tot, tamque diversas nationes quaedam reperirentur, ubi uterque sexus pariter regeret, & aliae ubi à foeminis viri regerentur, atque ita educarentur, ut ingenio minus possent: quod cum nullibi factum sit, affirmare omnino licet, foeminas ex natura non aequale cum viris habere jus, sed eas viris necessario cedere, atque adeo fieri non posse, ut uterque sexus pariter regat, & multo minus, ut viri à foeminis regantur. Quod si praeterea humanos affectus consideremus, quod scilicet viri plerumque ex solo libidinis affectu foeminas amant, & earum ingenium, & sapientiam tanti aestiment, quantum ipsae pulchritudine pollent, & praeterea quod viri aegerime ferant, ut foeminae, quas amant, aliis aliquo modo favcant, & id genus alia, levi negotio videbimus, non posse absque magno pacis detrimento fieri, ut viri, & foeminae pariter regant. Sed de his satis.

Reliqua desiderantur.

TRACTATUS
De
INTELLECTUS
EMENDATIONE,

Et de via, qua optimè in veram rerum
Cognitionem dirigitur.

li. n. 1700. p. 400